Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2020. gada 22. septembrī

Turpinājums
2020. gada 23. septembrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Sanita Osipova.

S. Osipova.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa turpina lietas Nr. 2019-29-01 ***"Par likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam" programmu 03.00.00 "Augstākā izglītība", 02.03.00 "Augstākā medicīnas izglītība", 20.00.00 "Kultūrizglītība" un apakšprogrammas 22.02.00 "Augstākā izglītība", ciktāl tās neparedz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto ikgadējo valsts finansējuma pieaugumu studijām valsts dibinātās augstskolās ne mazāku par 0,25 procentiem no iekšzemes kopprodukta, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 66. pantam".***

Satversmes tiesa turpina pieaicināto personu uzklausīšanu.

Šorīt kā pirmo no pieaicinātajām personām Satversmes tiesa aicinās savu viedokli paust Tieslietu ministrijas pārstāves Lailu Medinu un Ivetu Brīnumu.

Lietā ir pilnvara un var pārliecināties, ka personas, kuras ir redzamas ekrānā, ir pieteiktās personas. Tātad identitāti tiesa ir pārbaudījusi.

Lūdzu, vārds Tieslietu ministrijai.

L. Medina.

Labrīt, godātā tiesa! Paldies par doto iespēju.

Tieslietu ministrija jau ir sniegusi rakstveida apsvērumus šajā lietā, līdz ar to es tos atkārtot vairs neatreferēšu, bet pieskaršos savā runā būtiskākajiem aspektiem, kas gan atspoguļo rakstveida viedoklī pausto, gan arī zināmā mērā atsaucās uz to, kas vakar izskanēja tiesas sēdē.

Es vēlētos sākt ar to, ka Tieslietu ministrija pievienojas pārējām institūcijām, gan Saeimai, gan ministrijām attiecībā uz to, ka ir vitāli būtiski sabalansēt valsts budžetu visām nozarēm un šajā situācijā ir jāvadās no pieejamiem līdzekļiem valsts budžeta veidošanā. Un tā ir likumdevēja viena no visbūtiskākajām funkcijām un viena

no augstākajām prioritātēm pieņemt ikgadējo valsts budžetu un to pieņemt tādu, kas atbilst faktiskajai ekonomiskajai situācijai un veido sabalansētu ieņēmumu un izdevumu budžetu.

Līdz ar to tās ir politiski pamatotas lietderības un ekonomikas apsvērumi, kas vada likumdevēju, izveidojot šādu budžetu, bet Tieslietu ministrijas ieskatā šie ekonomiskie un politiskie apsvērumi ir jāīsteno veidā, kas ir juridiski korektā formā.

Tas, ka tiesiskas valsts pastāvēšanas viena no prasībām ir stabilitāte, kur sabiedrība uzticas valsts tiesību sistēmai un labticīgi to ievēro. Mūsu skatījumā ir ļoti būtisks Satversmes tiesas norādījums, ka likumdošanas procesam ir jāatbilst ne tikai normatīvajos aktos noteiktajām formālām prasībām, bet arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām.

Un likumdošanas process ir jāuzlūko kā suverēnas gribas īstenošanas akts, kas mērķtiecīgi vērsts uz taisnīguma sasniegšanu. Un šajā aspektā būtisks ir labas likumdošanas princips, kas Tieslietu ministrijas skatījumā ir kvalitātes prasību kopums, kas ir jāņem vērā attiecībā uz likumdošanas procesu, lai sasniegtu šo nosprausto mērķi – demokrātiski tiesiska valsts ar kvalitatīviem likumiem un ka šie kvalitatīvie likumi ir tādas valsts varas stacionāras rīcības rezultāts, kas, īstenojot tautas gribu, vienlaikus atbilst visām pieņemtajām kvalitātes prasībām.

Tieši šo apsvērumu dēļ Tieslietu ministrija ieņem stingrāku pozīciju, kā varbūt iepriekš ir izskanējis, attiecībā uz tiem nozares likumiem un šajā konkrētajā lietā Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa, kas paredz regulējumu attiecībā uz jautājumiem, kas skar valsts budžeta veidošanu.

Tieslietu ministrijas skatījumā Satversmes 66. pants, kas paredz kārtību, kādā Ministru kabinets iesniedz Saeimai izstrādāto Valsts budžeta likumprojektu, ir tālāk skaidrots vai interpretēts citos likumos un šajā gadījumā visi likumi, kas nosaka noteiktas prasības budžeta izstrādāšanā, veidošanā un pieņemšanā, ir jāskata kā viens tiesību kopums un attiecīgi kā tāds, kas izskaidro un padziļinātāk nosaka, kā būtu piemērojams Satversmes 66. pantā noteiktais.

Līdz ar to tieši visas tās imperatīvās normas, kas ir iekļautas citos likumos, tajā skaitā likums "Par budžetu un finanšu vadību" un arī nozaru likumi, kas nosaka konkrētas prasības, it īpaši, ja tās ir izteiktas imperatīvā formā, veido kopējo tiesību sistēmu, kas nosaka, kā ir izpildāms Satversmes 66. pants un tie ir attiecīgi jāievēro.

Protams, mēs saprotam, ka katru gadu Finanšu ministrija izstrādā ikgadējo likumprojektu Ministru kabineta līmenī, un tas tiek veidots no pārējo nozaru ministriju pieprasījumiem un aprēķiniem, un šajā procesā ir jāsasien šis līdzsvars starp to, ko normatīvie akti ir noteikuši un to, kādas ir valsts ekonomiskās un finanšu iespējas.

Mēs redzam no lietas materiāliem, ka šis pieprasījums vienā nozares speciālā likumā kādai konkrētai nozarei, šajā gadījumā valsts dibinātajām augstskolām, var nozīmēt to, ka budžets nav sabalansēts un līdzekļi iztrūkst citās nozarēs, vai nu ir jāpārdala no kādas nozares vai veidojas budžeta deficīts.

Mēs tāpat esam sapratuši un arī paši piedalāmies procesā un zinām, ka budžeta veidošana sastāv no divām komponentēm, tā ir esošo funkciju turpināšana, kas parasti nozīmē, ka esošie piešķirtie finanšu līdzekļi tiek turpināti piešķirti līdzīgā apmērā un ir šīs jaunās politikas iniciatīvas, kas ļauj veidot šo politiskās izšķiršanās rezultātu gan politiķu diskusijās Ministru kabinetā un pēc tam arī Saeimā. Un tieši šīs jaunās politiskās iniciatīvas ietvaros var tikt vērtēta papildus līdzekļu piešķiršana vienai, otrai vai vairākām nozarēm, atbilstoši tiesiskajam regulējumam un arī ekonomiskajām situācijām.

Tas, ko mēs redzam konkrētajā lietā, ka, lai gan pastāvēja Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteiktais, nedz Ministru kabinets, nedz arī Saeima ilgā laika posmā neņēma vērā šo noteikto ietvaru, kas paredzēja noteiktu līdzekļu piešķiršanu valsts dibināto augstskolu finansēšanai.

Līdz ar to mūsu skatījumā ir ļoti pamatots jautājums par to, kādas ir tiesiskās sekas šādai normai, kas ir definēta imperatīvi, precīzi ar skaidriem aprēķiniem un skaidriem termiņiem. Un Tieslietu ministrijas skatījumā nav iespējams šo normu definēt kā tādu, kas būtu vai nu vadlīnija, vai princips, vai uzskatāms kā uzstādīts nākotnes mērķis.

Mēs secinām, ka šajā konkrētajā lietā ilglaicīgi tiesību sistēmā ir pastāvējusi tiesību norma, kurai trūkst izskaidrojuma un tā ir acīmredzami nepatiesa un šajā tiesas sēdē vairākkārt definēta, kā neizpildāms uzdevums vai kā vispārējs mērķis, uz ko tiekties. Mūsu skatījumā šādas normas pastāvēšana tiesību sistēmā nebūtu attaisnojama.

Tajā pašā laikā mēs arī vērojam, ka, apskatot tiesību sistēmu kopumā, par normatīvajiem aktiem, kas regulē budžeta veidošanu, ir arī virkne citu normatīvo aktu, kas skaidri ietver norādi, ka kaut kāds konkrēts budžeta apsolījums konkrētajai nozarei ir tomēr salāgojams ar pastāvošo budžeta procesu un līdzekļi ir piešķirami tiktāl, ciktāl to pieļauj ikgadējais Budžeta likums. Un tas tādējādi uzreiz sabiedrībai dod skaidru signālu, ka šis konkrētais solījums tiks pildīts tādā apmērā, kāds ir pieejams, vadoties no pieejamiem budžeta līdzekļiem.

Ņemot vērā šos apsvērumus, Tieslietu ministrija uzskata, ka, likumdevējam pieņemot konkrētas tiesību normas nozares normatīvajā aktā, būtu daudz rūpīgāk jāizsver šādu uzdevumu došana Ministru kabinetam un jādarbojas ar daudz sistēmiskāku pieeju, ievērojot tās prasības, ko paredz budžeta veidošanas process, gan

kas izriet no Satversmes 66. panta, gan arī no likuma par "Par budžetu un finanšu vadību".

Mēs pieļaujam, ka varētu būt situācijas tajos gadījumos, kad valsts uzņemas starptautiskās saistības ar šādu ļoti konkrētu finanšu līdzekļu paredzēšanu, ir attaisnojama, tomēr pārējos gadījumos šādām normām būtu jābūt formulētām daudz piesardzīgākām.

Labu likumdošanu iedzīvina daudzu elementu kopums un tie veido kārtību, kurai jārada uzticēšanās, noteiktība un caurskatāmība. Regulējumam ir jābūt pamatotam, tātad arī tādam, ko var izskaidrot, ko var saprast un kas ir saturiski labs likums un kas ir labākais risinājums konkrētajā situācijā.

Tieslietu ministrijas ieskatā vērtējot apskatāmo un konkrēto lietu, mūsuprāt, ne visi šie aspekti, kas izriet no labas likumdošanas principiem, ir saskatāmi, jo nav novērojams tas, ka būtu Budžeta likums saskanētu, piemēram, ar Augstskolu likumu un kas ir tie iemesli, kuru pamatā ir izdarīta izvēle, kuru normatīvo aktu vai kuru nosacījumu budžeta veidošanā ievēroti un kuri nē, nosakot konkrētu finansējumu šajā gadījumā apstrīdētajās apakšprogrammās.

Un Tieslietu ministrijas ieskatā šāda regulējuma pastāvēšana nav uzskatāma par labāko risinājumu konkrētajā situācijā, līdz ar to apakšprogrammas… šāda budžeta apstiprināšana nav uzskatāma kā tāda, kas atbilstu labas likumdošanas prasībām.

Šādas situācijas pastāvēšana, mūsuprāt, sniedz sabiedrībai nepareizu priekšstatu par tiesiskumu un tiesību sistēmas spēju funkcionēt un var radīt priekšstatu par tiesisko nihilismu. Un mūsu skatījumā likums saista visus, jo īpaši likumdevēju un arī tieši likumdevējam būtu jārāda tā priekšzīme laba likuma ievērošanā un no tām prasībām, kas izriet no tiesību virsvadības un pārvaldes likumības principa.

Līdz ar to apskatot šos mūsu argumentus kopumā, mēs redzam, ka kopumā tiesiskuma princips, kas izriet no Satversmes 1. panta, nav ievērots un līdz ar to nav šīs pieņemtās apakšprogrammas tādā kārtībā pieņemtas, kas atbilstu Satversmes 1. pantā un 66. pantā noteiktajām prasībām.

Kā jau es minēju iepriekš, mēs visi sagaidām, lai subjekti ievēro savus no likuma izrietošos pienākumus un jo īpašs pienākums šajā gadījumā tas ir valstij, tās likumdevējam un Ministru kabinetam.

Līdz ar to likumdevējam būtu jārāda priekšzīme, kā pildīt savus pienākumus racionāli un pareizi, nevis jārada šāda veida interpretācijas kāzusi. Mūsu skatījumā tas ir likumdevēja pienākums radīt harmonisku, līdzsvarotu un skaidru tiesību sistēmu, kas rada paļāvību un uzticību sabiedrībai.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies jums. Jums jautājumu uzdos tiesnesis Neimanis.

J. Neimanis.

Paldies par jūsu sniegto informāciju.

Tad es saprotu, ka, jūsuprāt, Satversmes tiesai būtu budžeta apakšprogramma jāatzīst par neatbilstošu Satversmes 66. pantam?

L. Medina.

Šajā gadījumā šī konkrētā budžeta apakšprogramma jau ir izpildīta. 2019. gads ir pagājis. Līdz ar to Satversmes tiesai būtu būtiski vērtēt procesu, kādā budžets tiek pieņemts, kā tiek veidota kopējā tiesību sistēma un šis būtu jāvērtē nākotnes perspektīvā.

J. Neimanis.

Nu, bet konkrēti lietā tiek prasīts atzīt Budžeta likuma normu par neatbilstošu Satversmei. Tad, protams, ja likums ir izpildīts, tad tas ir jautājums par sekām, bet, nu, domājot par lemjošo daļu, tad, jūsuprāt, Satversmes tiesai būtu pietiekams pamats atzīt, ka gadskārtējā Budžeta likuma norma neatbilst Satversmes 66. pantam, jo nav ievērotas Augstskolu likuma normu prasības. Tā es saprotu?

L. Medina.

Atbilde būtu, man liekas, mazliet precīzāk jāprecizē. Šajā gadījumā tā galvenā problēma ir nevis… ir vai nav ievērotas Augstskolu likuma prasības, bet šajā procesā nav nodrošināts labas likumdošanas princips, ko es uzsvēru par to, ka budžeta paketē kopumā tika pieļauts, ka pastāv pretrunīgi likumos noteiktie nosacījumi un apakšprogrammas veidošanā likumdevējs ir nevis salāgojis šos normatīvos aktus, bet izvēlējies, kurus ievērot un kurus nē.

J. Neimanis.

Tad šīs lietas ietvaros mums būtu pamats arī apskatīt Augstskolu likuma normas konstitucionalitāti?

L. Medina.

Es nedomāju, ka būtu jāapskata pati šīs likuma normas konstitucionalitāte tādā griezumā, bet drīzāk kā pats likumdošanas process, vai šī procesuālā kārtība, pieļaujot

šādu situāciju, ka, pastāvot pretrunīgām... pastāvot šādām likuma normām, kas prasa noteiktu budžeta pieaugumu un vienlaikus ar noteiktiem apsvērumiem, kas prasa izveidot sabalansētu budžetu un nenovēršot šo pretrunu, šāds budžets tomēr tiek pieņemts. Jo mēs labi zinām praksē, ka noteiktos gadījumos, kad tiek konstatēta šāda iespēja, citu likumu izpilde tiek vai nu atlikta vai veidotas normas, kas ļauj nodrošināt no vienas puses sabalansētu budžetu un vienlaikus pastāv nozares regulējums, kas atbilst šādai sabalansētībai.

J. Neimanis.

Tad man ir jautājums vēl. Tātad jūs apskatījāt arī Augstskolu likuma normas raksturu. Vai, jūsuprāt, šī norma ir spēkā esoša, ņemot vērā, ka jūs sakāt, ka īsti nav attaisnojuma šādas normas pastāvēšanai? Vienlaikus mēs arī varam konstatēt, ka valdība tātad piecus gadus vai sešus šo normu nav ievērojusi un arī Saeima, godīgi sakot, neuzticību valdībai nav izteikusi par šīs normas neievērošanu. Kā tad juridiski raudzīties uz šo situāciju?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā norma ir spēkā esoša. Nav viņu neviens atcēlis šajā gadījumā. Mēs neredzam iemeslu, lai pateiktu, ka šī norma nav spēkā esoša.

J. Neimanis.

Bet, kā jūs zināt, ja gadskārtējā Budžeta likums ir jaunāks likums, tad jūs nesaskatāt tur pretrunu starp vecāku tiesību normu un jaunāku, un tad šai te jaunākajai tiesību normai būtu dodama priekšroka?

L. Medina.

Mēs izvērtējām un diskutējām tajā skaitā arī savā starpā, vai šajā gadījumā būtu piemērojams šis princips, ka jaunāka tiesību norma… tā kā varētu… likumdevējs līdz ar to būtu izteicis savu gribu neievērot Augstskolu likuma 78. pantā noteikto. Tomēr šie abi jautājumi apskata pilnīgi vienu un to pašu jautājumu un mūsu skatījumā nav pieļaujama šāda sistēma, ka ilgstoši likumdevējs nevis precizē Augstskolu likumā noteikto, bet caur ikgadējo budžetu izdara izvēli, ciktāl ievērot vai neievērot likumā noteikto.

J. Neimanis.

Nu, tad es saprotu, jūs sakāt, ka regulē vienu un to pašu. Nu, kā mēs zinām pēc vispārējām tiesību pamatatziņām, tātad jaunāka tiesību norma kā jaunāks likumdevēja lēmums prevalē pār senāku likumdevēja lēmumu.

L. Medina.

Protams, tas ir labi zināms princips. Un tomēr arī pati Satversmes tiesa ir norādījusi un arī Tieslietu ministrijas ieskatā tas ir ārkārtīgi būtiski, ka tiesību sistēma veidojas harmoniska un vienota. Un ja patiešām likumdevējs ir sākotnēji vēlējies šo augstskolu izglītības attīstību balstīt uz lielāka finansējuma piešķiršanu šādā straujā tempā ar tik konkrētu piešķīrumu un pēc tam pats ilgstoši ir uzskatījis, ka tas ir darāms savādāk, tas ir likumdevēja pienākums šo tiesību sistēmu radīt saprotamu un izskaidrojamu…

J. Neimanis.

Par to nav strīdu. Bet jautājums ir vienkārši, vai šī norma ir spēkā esoša vai nē. Nu, ja jūs sakāt, ka regulē to pašu, norma nav nedz vadlīnija, nedz mērķis, un tajā pašā laikā jūs sakāt, ka abas divas normas var pastāvēt vienlaicīgi. Nu, es nesaprotu. Tad kura norma… Vai šeit nav konkurence un kolīzija? Vai arī, ja ir, tad jums būtu it kā loģiski juridiski jāsaka, ka spēkā ir jaunāka tiesību norma. Bet man nav skaidra vienkārši atbilde.

I. Brīnuma.

Jā, labvakar. Saeimas pārstāvis pauda pozīciju, ka vēl joprojām politiski viņi uzskata, ka norma nav grozāma un viņa ir spēkā…

J. Neimanis.

Nē, nu to viņi uzskata, bet jautājums… jūs esat pieaicināti kā pieaicinātā persona, kā lietpratēji juridiskajā tiesību jomā. Nu, kāds ir jūsu viedoklis? Nu, jums jau nav jāaizstāv nedz Saeimas pozīcija, nedz iesniedzēju pozīcija. Jums vienkārši ir jāizsaka savs neitrāls, juridisks, nu, lietpratīgs atzinums.

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā un to es arī mēģināju skaidrot šajā gadījumā… Pieņemot šīs likuma normas, kas nosaka attiecīgi augstskolu jomā piešķiramo budžeta līdzekļu apjomu un kontekstā ar budžeta programmu… budžeta programmai būtu

jāizpilda tas, ko likumdevējs ir noteicis konkrētajā jomā, kā budžets ir veidojams. Ja šādā gadījumā šādi vērtētu katru jaunāku normu, kas ir saistīta ar valsts budžetu un var atkāpties no tā, ko likumdevējs ir noteicis citos likumos, tad būtu jautājums, kāpēc vispār tie citi likumi ir jāpieņem. Līdz ar to viņi it kā ir par vienu un to pašu tēmu, tomēr viņi katrs izpilda citu uzdevumu un Augstskolu likuma uzdevums ir pateikt, kādā veidā likumdevējs uzskata, kā ir sasniedzama izglītības sistēmas finansēšana un Budžeta likums īsteno šo kārtību, nosakot precīzus ciparus.

J. Neimanis.

Nu bet jūs neatbildat īsti, manuprāt, uz jautājumu. Kura norma tad ir spēkā esoša, ja tās regulē vienu un to pašu? Ja tās neregulē vienu un to pašu, tad, manuprāt, viņas var pārstāvēt vienlaicīgi. Nu, vienkārši skaidru atbildi. Nu jūs runājat aplinkus…

L. Medina.

Vēl precīzāk pasakot… tās regulē vienu jautājumu, bet ne pavisam identiskus aspektus šim jautājumam. Līdz ar to viņas var pastāvēt blakus, viņām nav jāatceļ vienai otru.

J. Neimanis.

Nu, tad tādā gadījumā tā Augstskolu likuma norma ir kā kaut kāds nākotnes mērķis, uz kuru valstij būtu jātiecas bez saistoša rakstura… Nu, tas sanāk tad atkal pretrunā ar to, ko jūs teicāt, ka tā ir spēkā esoša imperatīva, nav vadlīnija, nav mērķa norma… līdz ar to es vienkārši tad nesaprotu pieaicinātās personas viedokli par šo situāciju.

L. Medina.

Manuprāt, jau es izteicu, šī norma nav uzskatāma, kā vadlīnija, kā mērķis, jo viņa tā nav noformulēta. Viņa ir noformulēta pietiekami skaidri un līdz ar to, pieņemot budžeta programmu, Saeimai… vispirms Ministru kabinetam izstrādājot un Saeimai pēc tam pieņemot, būtu jāparedz šajās tabulās un attiecīgajos dokumentos tādi skaitļi, kas izpilda Augstskolu likumā…

J. Neimanis.

Nu, jā… Labi. Un tad jautājums… Ja to valdības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, nekad nav pieprasījusi, valdība nekad to nav izpildījusi, Saeima nekad to nav pārmetusi valdībai, turklāt, Saeima šādu normu, kad opozīcijas partiju

pārstāvji prasīja iekļaut gadskārtējā Budžeta likumā, noraidīja, tad kā vērtēt šo situāciju juridiski?

I. Brīnuma.

Nu, ir acīmredzamais, ka Augstskolu likuma norma ir radīta tāda, kas reāli pēc tam praksē nestrādā un tur ir tā problēma arī šajā lietā.

J. Neimanis.

Okei, labi.

Un tad man ir jautājums. Es vienkārši nesaņemu atbildes no jums.

Vai no Satversmes 66. panta izriet noteikums, ka pagātnes parlamenta lēmumi nevar saistīt nākotnes parlamenta vai Saeimas lēmumus?

L. Medina.

Nē.

J. Neimanis.

Paldies.

S. Osipova.

Tā, paldies. Jautājumus uzdos tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Tā… Paldies… Labdien, man būs viens jautājums. Un jautājums būtu vairāk par Ministru kabineta un Saeimas kompetences sadalījumu tieši budžeta pieņemšanas procesā, un vai, jūsuprāt, Ministru kabinetam ir ekskluzīva kompetence, sastādot budžetu un vai Saeimas jebkādi lēmumi, kas iezīmē kaut kādus līdzekļus, tātad ierobežo Ministru kabinetu, vai šāda rīcība, jūsuprāt, nav… kā viņa ir vērtējama? Vai tā atbilst 66. pantam?

L. Medina.

Manuprāt, apskatot likumdevēja tiesības noteikt savā regulējumā tiesisko ietvaru, piekrīt likumdevēja tiesībām un no varas dalīšanas principa, manuprāt, likumdevējs var noteikt šādu regulējumu un tajā pašā laikā, Ministru kabinetam sastādot budžetu, ir jāņem vērā likumdevēja griba, kādā veidā tā ir noteikta… Vai likumdevēja griba ir bijusi līdz galam racionāla un izpildāma, tas ir vērtēšanas

jautājums, bet Satversmes 66. pants, manuprāt, neliedz likumdevējam tiesības noteikt savu vērtējumu par to… vai savu regulējumu par to, kā viena vai otra nozare ir attīstāma tieši no tāda pieejamo finanšu līdzekļu ietvara. Vai Saeima izdara vienmēr racionālu izvēli, tas droši vien ir cits jautājums.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājumus uzdos tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Labdien, man vairāki jautājumi.

Pirmais jautājums ir saistīts ar jūsu jau iepriekš sniegto atbildi. No atbildes es sapratu, ka Ministru kabinets, veidojot budžetu, tad var atkāpties no kādos citos likumos noteiktā? Vai es pareizi sapratu?

L. Medina.

Manuprāt, es tā neatbildēju. Ja Ministru kabinets, veidojot budžetu, konstatē, ka nav iespējams izveidot sabalansētu un tādu, kas atbilst valsts finanšu… vai vienalga kādām iespējām, budžetu, šajā gadījumā Ministru kabinetam ir jāvērtē, kādu papildu tiesisko regulējumu ir jāiekļauj budžeta paketē, lai šo sistēmu salāgotu. Bet tāpat izlemt, vai vienu vai otru likumā noteikto regulējumu nepildīt, Tieslietu ministrijas ieskatā Ministru kabinetam šādu pilnvaru nav, ja netiek paralēli piedāvāts precizējums attiecīgajā normatīvajā regulējumā.

G. Kusiņš.

Mans jautājums ir saistībā ar iepriekšējā tiesas sēdē izskanējušo un arī faktoloģiski zināmo, ka visus šos gadus Budžeta likumprojektu paketē Ministru kabinets nav iesniedzis likumprojektu, kas paredzētu grozīt šo Augstskolu likuma normu. Sakiet, lūdzu, tad kāda tad ir tā Tieslietu ministrijas nostāja? Kurus likumus tad ir jāiekļauj, kurus likumprojektus ir jāiekļauj Budžeta likumprojektu paketē, lai panāktu šo sabalansētību un kurus nav? Kāds ir tas tiesiskais pamats šinī gadījumā Budžeta likumprojektu paketē neiekļaut kādu un nepildīt šo Augstskolu likuma tiesību normu?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā… ja tiek uzskatīts, ka kāda no šādām normām ir uzskatāma vienīgi par mērķi, tad ir jābūt likumā paredzētai šai sasaistei ar to, ka tos līdzekļus piešķir atbilstoši valsts budžeta iespējām. Līdzīga ir norma, piemēram, tajā pašā likumā "Par autoceļiem". Tieslietu ministrijas ieskatā Augstskolu likumā šādas atrunas nav, viņu nav iespējams saskatīt. Līdz ar to būtu bijis pareizi šādus precizējumus piedāvāt, bet nu mēs arī vakardienas sēdē dzirdējām, kādēļ par nozari atbildīgā ministrija bija izvēlējusies tādus nepiedāvāt.

G. Kusiņš.

Un tad man būtu jautājums saistībā ar jūsu norādīto. Es saprotu, ka Tieslietu ministrijas kompetencē, kā jūs norādāt savā 2. lapaspusē… ka tātad Tieslietu ministrijas kompetencē neietilpst vērtēt nepieciešamā finansējuma valsts dibinātām augstskolām pieauguma apmēru.

Vienlaikus jūs arī norādāt 6. lapaspusē, ka Tieslietu ministrijas ieskatā ilgstoši ignorējot un nepildot Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā paredzēto, netiek nodrošināts tiesiskuma princips.

Sakiet, lūdzu, vai sekojot šādai atziņai, Tieslietu ministrija… kā atbilstoši Tieslietu ministrijas nolikumam jūs esat vadošā iestāde tieslietu jomā… jūs neredzat pienākumu rīkoties jeb, kā savādāk darboties?

L. Medina.

Mēs īpaši vēlreiz izskatījām gan normatīvi noregulēto procesu, kādā veidā notiek budžeta veidošana un kādi ir paredzētie soļi. Un šajā gadījumā, tieši ņemot vērā šo specifisko situāciju, gan likumdevējs, gan tālāk Ministru kabinets ir izvēlējies, ka šo vispārējo kontroli pār visa budžeta procesu nodrošina Finanšu ministrija kopā ar nozares ministrijām. Un tīri no tādu racionālu resursu izlietošanas, lai Tieslietu ministrija varētu novērtēt pilnīgi visu Budžeta likumu ar finanšu pielikumiem un ar attiecīgajiem nozaru likumiem, būtu jāveido krietni lielāka cilvēku resursu pieejamība ļoti konkrētā vienreiz gadā šādā brīdī. Un līdz ar to tā sistēma ir izveidota, ka Tieslietu ministrija budžeta veidošanas procesā vērtē vienīgi tos normatīvos aktus, kas ir piedāvāti kā budžeta paketi veidojošie, bet mums nav paredzēts pienākums vērtēt, vai kāds likumprojekts pietrūkst. Līdz ar to šādu atzinumu mēs arī neesam snieguši nekad.

G. Kusiņš.

Tātad, vai no jūsu teiktā var secināt, ka Tieslietu ministrijas, teiksim, darbinieku skaits ir nepietiekošs, lai nodrošinātu šīs funkcijas vai arī kaut kā savādāk?

L. Medina.

Nē. Tā atbilde bija vērsta uz to, lai pateiktu, ka šajā gadījumā, ņemot vērā budžeta procesa īpašo kārtību, šī atbildība par tiesiskuma ievērošanu gulstas uz visām ministrijām kopumā – Finanšu ministrijai kā vadošajai un attiecīgi katrai nozares ministrijai savā specifiskajā jomā. Jo savādāk tas būtu diezgan neracionāls resursu izlietojums.

G. Kusiņš.

Labi. Tad sakiet, lūdzu, ja Tieslietu ministrija nevērtē, kā es saprotu no jūsu teiktā, šo valsts budžeta pavadošo likumprojektu paketi tādā apmērā, ka jūs neskatieties, vai tur ir iekļauti visi nepieciešamie vai nav.

Sakiet, lūdzu, kā Tieslietu ministrija ir iesaistīta budžeta izskatīšanas gaitā, atbilstoši likuma prasībām. Tātad budžets pēc pirmā lasījuma ar deputātu iesniegtajiem priekšlikumiem tiek nosūtīts Ministru kabinetam atzinuma sniegšanai. Sakiet, lūdzu, kā šādā atzinuma sniegšanā ir iesaistīta Tieslietu ministrija?

L. Medina.

Šajā procesā tad, kad mēs saņemam šo informāciju par deputātu iesniegtajiem priekšlikumiem, katra ministrija, atbilstoši savai nozares kompetencei, sniedz savu viedokli par deputātu iesniegtajiem priekšlikumiem, tos visus apkopo Finanšu ministrija un Finanšu ministrija sagatavo dokumentus galīgai Ministru kabineta izskatīšanai. Un konkrētajā situācijā tas nozīmētu, ka šajā procesā Tieslietu ministrija vairāk uzstājas kā nozares ministrija, vairāk atbildot par tiem likumiem, kas ir tiešā Tieslietu ministrijas kompetencē. Savukārt kopējo Budžeta likumu, ikgadējā Budžeta likumu vērtē Finanšu ministrija – tur iesniegtos priekšlikumus un iebildumus. Tieslietu ministrija nevērtē šos priekšlikumus.

G. Kusiņš.

Vai jūs varētu precizēt, ko nozīmē "Tieslietu ministrija nevērtē šos priekšlikumus"? Nu, tur, teiksim, būtu priekšlikumos norādīts, ka kaut kas neatbilst Satversmei vai tiesiskuma principam. Vai tas nozīmē, ka Tieslietu ministrija nevērtē…

nepievērš uzmanību… nu, kāds ir iesniedzis priekšlikumu… daudz ko kāds var iesniegt…

L. Medina.

Nē. Tas nozīmē, ka šajā procesā, ņemot vērā to laika griezumu, kāds tas ir šajā budžeta izskatīšanā, šie priekšlikumi tiek nodoti… Finanšu ministrija, saņemot visu šo priekšlikumu kopumu, sadala, kura ministrija ko vērtē, jo tas ir process pietiekami ātrs, tur ir pārsvarā gadījumā dažas dienas un līdz ar to katra ministrija vērtē to daļu no priekšlikumiem, kas tiek attiecīgi sadalīti un Tieslietu ministrija līdz ar to nesaņem vērtēšanai šādus priekšlikumus… Tātad līdz ar to, kā jau es minēju, šajā brīdī katrai ministrijai tajā skaitā ir jāizdara savs darbs daļā par tiesiskuma ievērošanu un atbilstību.

G. Kusiņš.

Tad… vai es pareizai saprotu… tad tā darba organizācija ir vienkārši tāda, ka kāds Tieslietu ministrijā sadala šos priekšlikumus un šie priekšlikumi jums nav redzami, līdz jums nenonāk…

L. Medina.

Nē, to sadala Finanšu ministrija… Finanšu ministrija saņem visus priekšlikumus no Budžeta komisijas un attiecīgi Finanšu ministrija nodod izvērtēšanai attiecīgajai nozaru ministrijai katrai savu sadaļu. Ministrijas attiecīgi katra izvērtē, nodod savu viedokli Finanšu ministrijai, kas to apkopo un tad šos priekšlikumus izskata Ministru kabinetā.

G. Kusiņš.

Mans jautājums ir saistīts tieši ar 2019. gada Valsts budžeta likumprojektu, kurā pēc pirmā lasījuma deputāti Gobzems, Liepiņa, Stepaņenko, Sprūde, Benhena-Bēkena iesniedza priekšlikumu papildināt likumprojektu ar jaunu 79. pantu šādā redakcijā: "Noteikt, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu tiek nodrošināts papildu finansējums ikgadējam finansējuma pieaugumam studijām valsts dibinātās augstskolās 20 miljonu 800 tūkstošu eiro apmērā. Noteikt, ka Ministru kabinets atrod nepieciešamos finansēšanas avotus šā panta pirmajā daļā minētajiem mērķiem, vadoties no labas pārvaldības principiem, efektīvi izmantojot finanšu resursus." Pretī tabulai ir uzrakstīts Ministru kabineta atzinums: "Neatbalstīt."

Es vēlos saprast šī Ministru kabineta pieņemtā lēmuma rašanās motīvus. Kāpēc neatbalstīt? Daži deputāti norāda, ka ir šāds Augstskolu likuma 79. pants, kas, kā mēs

pagājušajā tiesas sēdē noskaidrojām, uzliek pienākumu Ministru kabinetam, gatavojot budžetu, vadīties pēc šīs, kā jūs sakāt, spēkā esošās tiesību normas. Deputāti uz to norāda. Ministru kabinets neatbalsta.

Kā jūs varat šeit teikt… Tieslietu ministrija šeit šo nepārbauda, vai kā?

L. Medina.

Atbildot no beigām… jā, Tieslietu ministrija tiešām, kā jau es skaidroju šajā procesā, šo nepārbauda un šo viedokli atbalstīt vai neatbalstīt attiecīgi izstrādā… Es nevarēšu atbildēt, kurš precīzi, kura ministrija sagatavoja viedokli par šo konkrēto priekšlikumu, to droši vien varētu Finanšu ministrija atbildēt, kurš precīzi sagatavoja šo priekšlikumu… Bet tā kārtība, kā jau es minēju, ir, ka katra ministrija saņem šo priekšlikumu kopu, izstrādā Ministru kabineta viedokļa projektu, pamatojumu tam, kāpēc šāds viedoklis būtu atbalstāms, to iekļaujot attiecīgi Ministru kabineta dokumentos un Ministru kabinets tad priekšlikumu pēc priekšlikuma izskata un atbalsta vienu vai otru versiju, kādu ir piedāvājusi attiecīgā nozares ministrija, kādam būt Ministru kabineta viedoklim.

G. Kusiņš.

Beidzamais jautājums. Sakiet, vai jūsu norādītā kārtība, jūsuprāt, atbilst labas pārvaldības un tiesiskuma principam?

L. Medina.

Ņemot vērā to laika ierobežojumu, kas ir paredzēts budžeta procesam un it īpaši ievērojot to, ka pēc būtības un, kas ir arī vairākkārt uzsvērts, budžeta veidošana pēc savas būtības ir politiski ekonomisks process, kurš pēc tam tiek izteikts likuma normā. Šis process, manuprāt, nevar būt savādāks, jo Tieslietu ministrija nemaz nevar izvērtēt pilnīgi visus aspektus, bet šajā procesā, manuprāt, iztrūkst… tādas lielākas uzmanības, kas tiek pievērsta šiem nozaru likumiem, kuri paredz vienu vai otru regulējumu, kāds finansējuma apjoms ir paredzams šai nozarei.

Bet sistēma kā tāda, manuprāt, ir pietiekama.

G. Kusiņš.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājumu jums uzdos tiesnesis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt! Atbildot uz mana kolēģa Artūra Kuča jautājumu, jūs minējāt, ka Satversmes 66. pants neliedz likumdevējam, ja es tā varu teikt, nozares normatīvajos aktos noteikt tādu regulējumu, kas zināmā mērā sasaista Ministru kabinetu tādā ziņā, ka šajos nozares normatīvajos aktos ir paredzēti noteikti procenti, piemēram, no iekšzemes kopprodukta, kas ir jāparedz noteiktai jomai kāds finansējums.

Jūs atbildējāt, ka šādas tiesības likumdevējam ir. Un tas neesot pretrunā Satversmes 66. pantam.

Lietas dalībnieki vakardien lietoja alegoriju un bija nedaudz tēlaini, tad es arī atļaušos mazliet uzburt situāciju un līdz ar to sekos mans jautājums. Šīs situācijas uzburšana ir apmēram šāda. Tātad mums šobrīd realitātē ir sešas jomas, kur, ja tā var teikt, normatīvajos aktos ir paredzēts noteikts finansējums – vai no iekšzemes kopprodukta noteikts procents, vai no budžeta noteikts procents un tā tālāk. Un tas ir sešas jomās.

Bet, piemēram, pieņemsim, ka šīs jomas ir 25. Pieņemsim. Tiesām ir nepieciešams paredzēt noteiktu finansējumu, piemēram, 1 procentu no iekšzemes kopprodukta. Neatkarīgs ir tiesībsargs. Tur arī likumdevējs varētu pateikt, 1 procentu no iekšzemes kopprodukta ir jāparedz tiesībsarga institūcijai. Un tā tālāk un tā joprojām. Tas viss varētu rezultēties tajā, ka Latvijas Republikas budžets, kas ir virs, nu apmēram, 10 miljardi, praktiski tiek iezīmēts jau ar šiem normatīvajiem aktiem.

Sakiet, lūdzu vai šāda situācija… jā… un vakardien Šteinbukas kundze minēja, ka… ja šāda situācija būtu, principā kamdēļ mums vairs būtu nepieciešama Finanšu ministrija? Es negribu, protams, attīstīt to domu, ir vajadzīga vai nav vajadzīga Finanšu ministrija, bet mani vairāk interesē, vai šāda situācija ar šiem sešiem normatīvajiem aktiem nav vērsta uz to, ka tādā veidā tiek apiets Satversmes 66. pants? Tas būtu viens jautājums.

Otrs jautājums. Ja šobrīd ir šie seši, bet nākotnē varētu būt 25 normatīvie akti, vai jūs redzat kaut kādu, ja tā drīkst teikt, sarkano līniju, kuru tomēr nedrīkst pārkāpt… Un kas šī sarkanā līnija būtu, ja jūs sakāt, ka tas nav 66. pants, Satversmes 66. pants? Vai jūs redzat kādu citu tiesisko pamatu, kas varētu būt par… nu, jāsaka tā… tiesisko pamatu likumdevējam teikt, ka mēs tālāk ar šiem nozares normatīvajiem aktiem, kas ierobežotu tiesības Ministru kabinetam izstrādāt sabalansētu budžetu, kur varētu teikt, ka tā likumdevējs vairs nedrīkst rīkoties? Vai tie ir tiesību principi kādi, vai kāds atsevišķs Satversmes pants? Kā Tieslietu ministrija redz šo situāciju?

Divi jautājumi bija. Es ceru, ka bija saprotami.

L. Medina.

Paldies. Jautājumi bija saprotami.

Varbūt sākot no tās sadaļas par to, vai 66. pants liedz Saeimai pieņemt nozaru likumus, kur tiek runāts par kaut kādu finansējumu…vienu vai otru finansējumu attiecīgajai nozarei.

Kā jau es minēju, 66. pants nevar pilnībā liegt, manā ieskatā, Saeimai šādas tiesības, bet tomēr Saeimai šīs tiesības ir jāizmanto saprātīgi, lai neuzliktu tādu slogu Ministru kabinetam, kas veido uzdevumu, kas ir neizpildāms.

Un Tieslietu ministrija gan jau 2012. gadā, kad bija runa par Autoceļu likumu un arī šajā lietā ir norādījusi, ka no labas likumdošanas prakses pareizāk būtu norādīt šāda veida likumdevēja skatījumu uz vienu vai otru nozari, neierakstot tik imperatīvi un tieši, kādi procenti ir paredzami attiecīgajai nozarei un parādot savu politisko gribu citādā veidā. Jo, ja mēs tā aplūkojam ļoti tieši, vai vēl detalizētāk šo jautājumu, patiesībā katras nozares regulējums lielākajā daļā gadījumu prasa vienu vai otru finansējumu un tā ir likumdevēja izšķiršanās šādu iniciatīvu paredzēt vai nē, jo mēs redzam anotācijā ļoti konkrētus aprēķinus, cik viens vai otrs likuma regulējums prasīs līdzekļus no valsts budžeta.

Bet tajā pašā laikā pašā likumā konkrēti… un tas ir zināms uzdevums Ministru kabinetam nodrošināt šādu finansējumu attiecīgajā budžetā, bet likumdevējs, neieliekot konkrētu ciparu, to darot netiešā veidā un paredzot attiecīgu attieksmi pret vienu vai otru nozari. Un līdz ar to Tieslietu ministrijas skatījumā likumdevējam šīs tiesības paredzēt vienas vai otras nozares attiecību būtu jāizmanto saturiski, nosakot, kādas prasības tas izvirza pret nozares attīstību un neparedzot ļoti konkrētus ciparus, kādiem tiem būtu jābūt. Jo šī varētu būt tā sarkanā līnija, kas ierobežo iespēju izvēlēties tādu risinājumu, kas atbilstu noteiktai situācijai, jo ne likumdevējs, ne Ministru kabinets nevar paredzēt situāciju, kad būs kāda krīze, jo neviens jau nevarēja iedomāties, ka vienas ASV finanšu iestādes sabrukums radīs visas pasaules ekonomisko krīzi, vai ka būs pandēmija, kuras rezultātā visu valstu kopprodukta saruks ļoti lielu procentu apmērā.... Līdz ar to šāda elastība ir jāatstāj likumdevējam gan pašam sev, gan attiecīgi arī Ministru kabinetam.

Līdz ar to Tieslietu ministrijas viedoklis šajā jautājumā vienmēr ir bijis, ka likumdevējs nevar būt ierobežots principiāli, ka viņš nevar izteikties, kā attīstīt vienu vai otru nozari, jo tas prasa finanšu līdzekļus. Bet šim regulējumam ir jābūt tādam, kas atstāj samērīgu elastību… pēc tam jau runājam, tieši cik lieli cipari ir paredzami valsts budžetā un tieši kāds finansējuma apmērs konkrētajā gadā… vai konkrētajā gadā, vai trīs gadu periodā ir paredzams, lai izpildītu likumdevēja gribu.

A. Lavinš.

Jā, paldies. Ļoti skaidra, manuprāt, ir atbilde. Saņēmu.

Un cik es sapratu, tātad galvenais uzsvars ir tajā, ka likumdevējam šādas tiesības Satversmes 66. pants neliedz, šādas tiesības ir, tikai tas, ko jūs minējāt, likumdevējam ir jāvadās no… ja tā drīkst teikt, no saprātīguma principa un regulējums ir jāveido pietiekami elastīgs, bez konkrētām norādēm par konkrētiem cipariem.

Vai es pareizi sapratu?

L. Medina.

Šādas norādes ar konkrētiem cipariem… Ja tomēr likumdevējs uzskata to par vajadzīgu norādīt, tas būtu savienojams ar piebildi: ka tomēr sastādot ikgadējo budžetu un ja tādu līdzekļu nav… tad ir pieļaujamas šādas atkāpes no šī uzstādītā mērķa, proti, tādu redakciju izvēlēties, ka to normu tiešām var apskatīt kā mērķi, uz ko ir jātiecas, nevis ļoti konkrēti, ka ir jābūt tādam procentuālam pieaugumam un tādā laika periodā.

A. Laviņš.

Sakiet, un kā jūs vērtējat, izejot no jūsu atbildes, Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas regulējumu? Tajā ir taču pietiekami skaidri cipari minēti. Vai tur kādas… šī norma paredz kādu elastīguma elementu Ministru kabinetam?

L. Medina.

Nu, vismaz Tieslietu ministrija īsti nesaskata elastīgumu šajā normā.

A. Laviņš,

Tad varētu nākt pie secinājuma, ka īsti saprātīga rīcība tā nav bijusi?

L. Medina.

Nu, to ir ļoti grūti novērtēt kā absolūti saprātīgu rīcību, jo mēs redzam, ka gan pats likumdevējs, gan arī Ministru kabinets, arī eksperti, kurus vakar uzklausīja Satversmes tiesa, to ir vērtējuši kā uzdevumu, kas nav izpildāms. Un, ja likumdevējs uzdod Ministru kabinetam uzdevumu, tam būtu jābūt samērīgam, saprātīgam un izpildāmam. Tāds, kas rada uzticību tiem, kas vēro likumdevēju un Ministru kabinetu tās darbībā.

A. Laviņš.

Jā, liels paldies teikšu par sniegtajām atbildēm.

S. Osipova.

Paldies. Šobrīd tiesnešiem vairāk jautājumu nav.

Šobrīd ir iespēja uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Liepas kungam. Lūdzu!

L. Liepa.

Labrīt, godātā tiesa, labrīt, godātās Tieslietu ministrijas pārstāves!

Vakardienas sēdes noslēgumā, kur, nav šaubu, arī jūs varējāt novērtēt, mēs nonācām pie tādas acīmredzamas dikotomijas, tas ir, no vienas puses gan Saeima, gan arī tās iestādes, kuras ir sniegušas savu viedokli par Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas spēkā esamību, vienbalsīgi piekrita pieteicējam, atzīstot, ka šī norma ir spēkā. Tajā pat laikā tikpat droši iestādes un galvenokārt jau Saeima apliecināja, ka šī norma ne tikai netiek pildīta, bet arī to nevar pildīt. Tātad, acīmredzot, tā ir situācija, ar kuru Tieslietu ministrija ne tikai nevar, bet arī nedrīkst samierināties, jo tā ir Tieslietu ministrijas viena no nozīmīgākajām funkcijām, proti, rūpēties par tiesiskās sistēmas homogenitāti, vienotību.

Savā rakstveida viedoklī Satversmes tiesai jūs 8. lappusē pietiekami skaidri arī atzīstat to, ka par pieņemamu nevar atzīt tādu konstitucionālo institūciju rīcību, kas vairāku gadu garumā neatbilst likumam.

Tātad turpinot jautājumu, ko godātā tiesa jums arī jau ir uzdevusi, ko darīt ar šo situāciju, kas, kā jūs to formulējāt ļoti precīzi, neatbilst likumam. Mūsuprāt, jūsu piesauktais Satversmes tiesas spriedums Nr. 2011-11-01 būtībā jau pietiekami skaidri dod ceļarādi, proti, tātad par budžeta normu būtu jāatzīst pietiekami precīzi spēkā esoši valsts budžeta apakšprogrammas nosacījumi, kas ir jāievēro, radot budžetu. Tieši tāpat arī likums "Par budžetu un finanšu vadību", tā 1. panta otrā daļa norāda, ka valstij ir jāpilda pienākumi, kas ir noteikti ar likumdošanas aktiem.

Vai šo, mūsuprāt, diezgan vienkāršo strīdu nevarētu risināt tāda sistemātiska pieeja budžeta veidošanai, kuras ietvaros mēs atzītu šāda veida normas, kuras ir neizbēgamas tiesiskā sistēmā, kaut vai runājot par aizsardzības budžetu, izejot no starptautiskām vienošanām, kaut vai runājot par tiem neskaitāmajiem aktiem, kā Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa, kuri uzliek budžeta veidošanā valdībai konkrētus summārus, precīzus pienākumus? Vai nebūtu izeja, ja mēs tos formulētu kā budžeta procesa normas, kuras nedrīkst ignorēt vai arī piemērot tikai tiktāl ciktāl?

L. Medina.

Šeit, man liekas, ir jāsasaucas ar manu atbildi uz iepriekšējo jautājumu, ka, lai sasniegtu šo mērķi par sabalansētu un izpildāmu valsts budžetu, gan Saeimai, gan arī Ministru kabinetam veidojot budžetu un budžeta pavadošos likumus, ir jāvadās pēc tāda racionāla un saprātīga principa. Un šajā gadījumā, ja tiek konstatēts, ka likumā ir tāda norma, kas nav izpildāma vai kuras izpildīšanas sekas radītu ļoti būtisku negatīvu efektu kādā citā jomā vai uz kopējo finanšu stabilitāti, vai kā savādāk, Ministru kabinetam un likumdevējam būtu pienākums salāgot tiesību normas.

Līdz ar to es nevarētu atbildēt, ka būtu ļoti… ka vienīgais risinājums būtu tikai un vienīgi pilnībā ievērot likumā noteikto, jo var secināt, ka noteiktā situācijā likumdevēja pieņemtais normatīvais akts nav īstenojams, bet šādā gadījumā būtu pienākums piedāvāt precizējumu normā, kas ļautu pieņemt tādu budžetu un iekļautu budžetā tādas programmas, kas atbilst tiesību sistēmai kopumā…

L. Liepa.

Kas šajā gadījumā nav izdarīts.

L. Medina.

Tas šajā gadījumā nav ticis izdarīts, jā.

L. Liepa.

Liels paldies.

Godātā tiesa, šobrīd jautājumu nav.

S. Osipova.

Paldies, Liepas kungs.

Šobrīd ir iespēja uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim Stupina kungam. Lūdzu!

A. Stupins.

Labdien, godātā tiesa, pieteikuma iesniedzēju pārstāvi, pieaicinātās personas!

Saeimas pārstāvim būs virkne jautājumu šoreiz, gluži kā vakardienas tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēju pārstāvim.

Un pirmais jautājums būtu tiesneša Kusiņa uzdoto jautājumu papildināšana, jo atbildes Saeimai radīja ne tikai neizpratni, bet arī ļoti nepārliecināja.

Sāksim ar to, ka Saeima budžeta paketi ar jauniem normatīvo aktu grozījumiem, konkrētiem aktiem papildināt nedrīkst. Un kā šeit izskanēja runa, ka ir jautājumi par

tiesiskuma izvērtēšanu un tamlīdzīgi… Sniegt viedokli Tieslietu ministrijai resursi nav lieguši, taču visu šo gadu garumā lūgt iekļaut budžeta paketē grozījumus Augstskolu likumā, kaut kādi iemesli tomēr acīmredzot ir lieguši. Kuri tie būtu?

L. Medina.

Manuprāt, es jau centos to izskaidrot, ka kopējā procesuālā kārtība, kāda ir noteikta budžeta procesā, izstrādājot, saskaņojot likumprojektus un pēc tam viņus pieņemot Saeimā, noteikuši šo īpašo kārtību un kompetenci iesaistītajām ministrijām. Un pārskatot vēlreiz to regulējumu, ir acīmredzami, ka vadošā loma, atšķirībā no citiem normatīvajiem aktiem, ir piešķirta Finanšu ministrijai daudz lielāka un daudz izteiktāka kā citu normatīvo aktu izstrādes procesā un līdz ar to šī atbildība par atbilstību normatīvajam regulējumam un tiem principiem, ko nosaka Latvijas tiesību sistēma, ir veidota pamatā Finanšu ministrijai strādājot konkrētās, šaurās jomās ar konkrēto nozares ministriju. Tāpēc arī Tieslietu ministrija šajā gadījumā nav sniegusi šādu vērtējumu par Augstskolu likuma iekļaušanu.

A. Stupins.

Saeima konkrētajā gadījumā nerunā ne par fiskālo izvērtējumu, ne par kādu citu izvērtējumu, kur ir atbildīgas citas ministrijas. Mēs redzam viedokli, kurā ir apsvērumi un diezgan kategoriski secinājumi attiecībā uz tādām lietām kā tiesiskuma princips. Un ja kopš 2011. gada Tieslietu ministrija ir redzējusi, ka šāda te norma principā ir prettiesiska, manuprāt, jebkādu darbību neveikšana budžeta sagatavošanas procedūrā kā atbildīgajai ministrijai un principā valdības sastāvdaļai, kas ir vienīgie, kas var papildināt paketi ar likumprojektiem, manuprāt, šī atbilde vienkārši šobrīd nav atbilde uz manis uzdoto jautājumu. Paldies.

L. Medina.

Es nezinu, kādu vēl es atbildi varu sniegt uz šo jautājumu, jo, protams, ka gan Ministru kabinetam, gan Saeimai ir sava atbildība par likumdošanas procesu un droši vien mana atbilde varētu būt mazliet retoriska, ka, lai arī budžeta procesā ir zināmi ierobežojumi līdz likumdošanas iniciatīvai Saeimas pusē… Ja Saeima redz, ka tā ir devusi Ministru kabinetam uzdevumu, ko Ministru kabinets ilgstoši neizpilda, tad citu procesu ietvaros Saeima var precizēt savu uzdevumu Ministru kabinetam un nodrošināt tādu procesu, kur gan Saeimas, gan Ministru kabineta dialogs ir kvalitatīvs un abpusēji izpildāms.

A. Stupins.

Tieši tā. Šādus retoriskus jautājumus Saeima ir saņēmusi visu vakardienu.

Tad atbilde uz manis uzdoto jautājumu varētu būt, ka visus šos gadus Tieslietu ministrijai šis jautājums no tiesiskuma viedokļa nav šķitis relevants, ja es pareizi sapratu.

L. Medina.

Droši vien… Es jau mēģināju izskaidrot, ka atbilde ir citādāk vērtējama, bet, ja jūs to nepieņemat, man vairs ko papildināt šajā situācijā nav.

A. Stupins.

Labi. Paldies.

Jūs jau atbildējāt uz tiesneša jautājumiem attiecībā uz kolīziju un jautājumu, vai jaunāka norma vai vecāka norma ir, piemēram, nepiemērojama vai nav spēkā. Šis tad ir tiesību teorētiskas diskusijas pamatā.

Bet jūsu viedoklī 5. lapaspusē ir šis te apsvērums par Saeimas kārtības ruļļa 11. pantu. Budžets attiecas uz vienu saimniecisko gadu un tam nav raksturīgi pārejas noteikumi attiecībā, piemēram, uz citu normu spēkā esību vai spēkā stāšanos.

Kā Tieslietu ministrija iedomājas… varbūt abstrahējoties no diskusijas par to, vai norma ir spēkā, vai tā ir piemērojama un vai pastāv kolīzija, kā tehniski Tieslietu ministrija iedomājas šādu te Saeimas kārtības ruļļa panta izpildi budžeta pieņemšanas ietvaros?

L. Medina.

Tas, ko mēs redzam vismaz citos gadījumos, tas ir, attiecīgās nozares likumā tiek paredzēts tāds regulējums, kas atbilst tam finansējumam, ko konkrētajā budžeta gadā ir iespējams atvēlēt attiecīgās jomas noteikto pienākumu izpildei. Tie ir vai nu pārejas noteikumi, vai citādāka atruna, vai atlikšana spēkā stāšanās, vai citi risinājumi.

A. Stupins.

Taču konkrētajā lietā ir apstrīdētas budžeta programmas. Kā tieši šīs lietas kontekstā… kontekstā ar apstrīdētajām programmām būtu izpildāma šī te ruļļa prasība?

L. Medina.

Kā jau es teicu, tas būtu attiecīgi… pieņemot likumprojektu, ja rodas pretrunas ar spēkā esošajiem likumiem, tad ir jāparedz, ka attiecīgajā šajā likumā, kas jau ir spēkā… būtu jāparedz, kādā veidā tad notiek šī savstarpējā sazobe.

A. Stupins.

Šis likums, kas ir spēkā izskatāmajā lietā, nav apstrīdēts. Mans jautājums ir kontekstā ar apstrīdēto regulējumu. Kā būtu izpildāms šis te jautājums kontekstā ar izskatāmās lietas priekšmetu.

I. Brīnuma.

Budžeta likumprojektu pakā tomēr tiek grozīti arī nozares normatīvie akti pēc prakses, līdz ar to, ja Budžeta likums ir pretrunā nozares normatīvajam aktam, tad iekļauj speciālās normas tomēr arī nozares…

A. Stupins.

Mēs šobrīd atgriežamies tad pie iepriekšējā jautājuma, Saeima pati nevar iekļaut budžeta pakā šādu likumprojektu. Kurai no ministrijām tad tas būtu bijis jādara… attiecīgi ne jūsu ministrijai, kā es sapratu.

I. Brīnuma.

Jūs teicāt, ka šobrīd Saeimas līmenī politiski nav atbalsta, lai šo normu grozītu. Līdz ar to, man liekas, ka mēs… arī Izglītības un zinātnes ministrija teica, ka viņa vēlas, lai šī norma tomēr paliktu spēkā, jo tas nodrošina iespēju kaut kādu finansējumu tomēr palielināt un šo nozari nostāda nedaudz prioritārā situācijā. Un līdz ar to, ja politiski… jūs arī pats teicāt, ka nav vēlme mainīt šo normu, nav atbalsta… tas tad ir jāskatās kopā kā dialogs, kā Ministru kabinets un Saeima sastrādājas.

A. Stupins.

Nu, skaidrs. Acīmredzot pa šīm desmit minūtēm mēs atgriezāmies sākuma punktā.

Jautājums par diviem argumentiem juridiskiem jūsu viedoklī, kas ir veidoti pēc principa "citāds slēdziens". Gribētu dzirdēt arī šo te loģisko, juridisko argumentācijas ķēdi, kas būtu pa vidu. Attiecīgi ir runa par to, ko nodrošina, piemēram, Satversmes 66. pants un kam būtu jānodrošina… un tad ir vienkāršs slēdziens, neveicot grozījumus Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā likumdevējs ir pārkāpis Satversmi… vai pats

par sevi… grozījumu neveikšanas fakts citā normatīvajā aktā pats par sevi ir pamats budžeta programmas atzīšanai par neatbilstošu Satversmei?

L. Medina.

Es varbūt līdz galam neizprotu jūsu jautājumu.

Bet normatīvā akta pati par sevi grozīšana vai negrozīšana… pats process nav jau tas, ko mēs vērtējam. Mēs vērtējam rezultātu. Un rezultāts šajā lietā ir tāds, ka budžeta apakšprogramma tiek pieņemta tāda, kas vienā tās daļā neatbilst Augstskolu likumā noteiktajam, lai gan šāds likums kā uzdevums, kā Saeimas uzdevums Ministru kabinetam budžeta veidošanas procesā pastāv.

A. Stupins.

Tad es paskaidrošu vēlreiz.

Jums ir, piemēram, citāts par to, kā tiek veidots budžets. Nu, ir faktiskā ekonomiskā situācija, sabalansētība un tamlīdzīgi… un uzreiz seko slēdziens: "neievērojot citā likumā noteikto, apstrīdētās normas neatbilst".

Varbūtās īsi loģisko slēdzienu… vai tas ir būtisks pārkāpums, būtiski apdraudētas sabiedrības intereses, konstitucionālo institūciju…

S. Osipova.

Lūdzu, nesakiet priekšā pieaicinātajai personai viņas viedokli. Jūs uzdevāt jautājumu.

L. Medina.

Paldies. Tieslietu ministrija jau norādīja, ka būtisks šajā situācijā ir jautājums par to, kāds ir bijis likumdošanas process un Tieslietu ministrijas ieskatā, ilgstoši nepildot… Saeimai pašai uzdodot Ministru kabinetam uzdevumu, kuru pēc tam Ministru kabinets nepilda ne tiešā veidā paredzot šādu finansējumu, ne aicinot Saeimu precizēt tās doto uzdevumu un Saeimai tieši tādā pašā veidā attiecīgi gadu no gada nepildot pašai sevis uzdoto uzdevumu un likumā noteikto normu, tiek radīta neuzticība tiesību sistēmai un šī ir tā sabiedrības interese, kas tiek apdraudēta. Varbūt līdz šim nav pieņemts runāt par to, ka uzticība tiesību sistēmai, paļaušanās uz to, ka tas, kas likumā tiek ierakstīts, to arī pilda, tajā skaitā gan likumdevējs, gan Ministru kabinets nav līdz šim vērtēts kā jautājums, kas ir pietiekami nozīmīgs tiesiskai un demokrātiskai valstij, tomēr Tieslietu ministrijas skatījumā tieši šīs lietas ietvaros šim jautājumam ir jāpievērš uzmanība, ka likumam nav tikai jāietver formālas prasības, bet arī jābūt tādam, kas pēc

būtības pilda paša likumdevēja apsolīto. Un ja šo solījumu nevar pildīt objektīvu vai kādu citu apsvērumu dēļ, tad šāds solījums ir jāprecizē.

Un par to, vai šis pārkāpums… par pārkāpuma smagumu droši vien vērtējumu izteiks Satversmes tiesa, bet Tieslietu ministrijas skatījumā ir ļoti būtiski pievērst šim aspektam uzmanību, to uzsvērt un norādīt to, ka šādi ilgstoši saglabājot šādu kārtību un uzskatot, ka to var vērtēt vai nu kā normu kolīziju, ko šādā veidā var risināt, vai kā uzdevumu, kuru tāpat nevar izpildīt, bet tas nekas, mēs jau cenšamies… tā tas nav atbilstoši tiesiskai un demokrātiskai valstij, mums būtu vienā vai otrā procesā katrs par savu līdzdalību vai līdzdalības trūkumu vērtēt un attiecīgi šim jautājumam būtu jāpievērš uzmanība un būtu jāvērtē, vai šāds pārkāpums nav tik būtisks un tik ļoti apdraud sabiedrības intereses, ka tam tomēr ir piešķirama būtiska un svarīga nozīme.

Un tieši šo apsvērumu dēļ arī Tieslietu ministrija pievērš šim jautājumam īpašumu uzmanību šajā procesā un uzsver savas bažas par to, ka līdz šim šādu uzdevumu iekļaušana likumos nav pietiekami rūpīgi izsvērta un izanalizēta tās ietekme uz sabiedrības uzticību likumdevējam. Un sabiedrības uzticība likumdevējam ir viena no tiesiskas valsts pamatlietām.

A. Stupins.

Paldies. Es ļoti labi sapratu jūsu atbildi.

Taču jūs neatbildējāt uz to, uz kuriem Satversmes tiesas metodoloģijā izmantotajiem kritērijiem tad attiecas jūsu apgalvojumi, jo šī te retorika… vai viņa pati par sevi rada neatbilstību Satversmei? Metodoloģiski…. Kuri ir tie kritēriji Satversmes tiesas izmantotajā metodoloģijā, kuri noved pie jūsu norādītās neatbilstības Satversmei?

L. Medina.

Es mēģināju jums atbildēt… es acīmredzot netrāpu jūsu ekspektācijās… man nav ar ko papildināt savu atbildi.

A. Stupins.

Lai normu atzītu par neatbilstošu Satversmei, nepietiek tikai ar bažām par to, ka rodas sabiedrības neuzticība…

S. Osipova.

Stupina kungs, Tieslietu ministrija jums atbildēja.

Ir vēl kādi jautājumi?

A. Stupins.

Nu, acīmredzot citējot Ziemeles kundzi, arī atbildes neesība ir atbilde.

Paldies. Jautājumu vairs nebūs.

S. Osipova.

Paldies Tieslietu ministrijai par izsmeļošu viedokļa paušanu un atbildēšanu uz jautājumiem. Jauku dienu jums!

Kā nākamos Satversmes tiesa uzklausīs Rektoru padomes pilnvarotās personas Rūtu Muktupāvelu, Ingaru Eriņu, Jāni Bernātu.

Dokumenti Satversmes tiesai ir redzami. Satversmes tiesa pārliecinās par tiešsaistē esošo personu identitāti.

Lūdzu, Rektoru padome, vārds jums.

R. Muktupāvela.

Labdien, augsti godātā tiesa! Profesore Osipovas kundze!

Un protams, liels paldies par šo iespēju izteikties arī nozarei, jo visnotaļ līdz šim mēs esam bijuši samērā tādā… nostādīti, pareizāk sakot, tādā pasīvā lomā, un vienkārši katru gadu, neskatoties uz to, ka mēs esam snieguši un sniedzam joprojām katru gadu šos savus aprēķinus uz jaunajām politiskajām iniciatīvām, vienmēr mums nākas iztikt ar to budžetu, kas tiek nolaists, varētu teikt, no augšas un tur īpaši nekādi mūsu viedokļi netika ne prasīti īpaši, nedz arī nemaz nerunājot par to, ka mums būtu atļauts brīvi diskutēt un tā tālāk.

Un es priecājos par īpaši par šo laiku, kas tiešām arī ir ļoti aktuāls un sakrīt ar budžeta izstrādes procesu. Līdz ar to kaut kā ļoti labi korelē šī Satversmes tiesas autoritātē balstīta pieeja un iniciatīva. Tā kā liels paldies.

Un jā… ļoti negribētos, lai arī šīs normas analīzes rezultātā… es, protams, nekādā ziņā negribu iespaidot, bet mēs ļoti arī nozarē ceram, ka netiks… un arī Tieslietu ministrija neies šo vienkāršāko ceļu vienkārši izņemot normu no likuma. Tas būtu tas visvienkāršākais ceļš un miers.

Un tad mēs arī ļoti ceram, ka šī norma nav tukši solījumi, vai kādas vēl tur definīcijas tika dotas, neizpildāmo likumu norma, bet tiešām norma, kas ir kā imperatīvs, kas ar laiku varbūt tomēr ir tas mērķis, uz ko ir jāsniedzas un kas tiks tomēr iedzīvināts ar nākamajiem budžeta likumiem.

Tas, ko es gribētu teikt. Varbūt attiecībā uz to normatīvo regulējumu tad vairāk runās mani kolēģi, kas ir profesionāli juristi, respektīvi, gan Rektoru padomes

ģenerālsekretārs, gan arī otrs, Eriņa kungs, kas ir pārstāvis, ko Rektoru padome deleģēja…

Es vienkārši gribēju mazliet iezīmēt varbūt tādas praktiskas lietas kā tiešām cilvēks, kas pārstāv pašu nozari. Mēs esam spiesti strādāt šajos rāmjos, ko mums uzliek normatīvais regulējums un, respektīvi, arī budžets.

Es gribētu varbūt vēl iezīmēt vienu lietu un paanalizēt tātad jautājumu no iekšējās, no starptautiskās un no nacionālās perspektīvas. Tātad, kā jau ir zināms, mums arī diskusijās, kur mēs arī komunicējam ar izglītības un zinātnes politikas veidotājiem, nu tiek arī aizrādīts… nu, ne tā kā aizrādīts, bet atsauce tiek dota uz Eiropas universitāšu apvienības šo te četru autonomijas dimensiju modeli, kur Latvija, kā zināms, atrodas vienā no līdera pozīcijām. Un patiešām, jā, mēs atrodamies līdera pozīcijā finansiālajā dimensijā, tajā pašā laikā, skatoties reāli, mēs atrodamies pēdējā vietā pēc finansējuma apjoma. Līdz ar to tā ir tāda nabagu brīvība, it kā brīvība ir, bet nav to līdzekļu, ar ko rīkoties. Un šādos apstākļos tad mēs arī mēģinām izdzīvot.

Tad attiecībā uz šo te nacionālo varbūt pozīciju, kā tad mēs menedžējam to savu dzīvi, kā mēs izdzīvojam. Tad nu pirmā lieta, protams, ir ka augstskolas, neskatoties uz šo nepietiekamo finansējumu, ka es gribētu uzsvērt, mēs pildām savus stratēģiskos mērķus un uzdevumus. Viens no tādiem instrumentiem, protams, šobrīd ir Eiropas Savienības finansējums, kas ir pieejams, SAM – specifiskā atbalsta mērķu projektu veidolā. Un jā, tas ir tiešām ļoti liels atspaids no vienas puses, tātad tas ļauj mums reaģēt uz darba tirgu, ļauj izstrādāt jaunas programmas. Tajā pašā laikā nevienam nav skaidrs un mēs esam neziņā kā nozare, kas būs, kad šie projekti beigsies, jo ja tas slogs tātad arī uzturot jaunas, tiešām darba tirgum un nacionālajai telpai nepieciešamās programmas, ja tas tiks pārcelts uz… respektīvi, uz mūsu bāzes finansējumiem, nu, es nestādos priekšā, kā mēs varēsim to pildīt un kā mēs varēsim tās uzturēt. Tas ir ārkārtīgi liels risks, jo ir ieguldīti jau līdzekļi, pieaicināti, protams, speciālisti, arī runājot par šo te atvērtību ar ārzemju speciālistiem, bet kā mēs varēsim to īstenot, tā ir ļoti, ļoti liela mūsu sāpe un rūpe.

Otrā lieta, protams, kā augstskolas mēģina tomēr izlīdzināties un izdzīvot. Tas ir, protams, snieguma finansējums, nacionālais finansējums, tas nav Eiropas Savienības, bet nacionālā finansējuma formāts jeb tā dēvētais otrais pīlārs, ka Saeima… no vienas puses, tas, protams, ir ārkārtīgi nozīmīgs katras augstskolas attīstībai, tomēr tas nav stabili prognozējams, jo tas snieguma finansējums, kā zināms, ir mainīgs un tas ir atkarīgs no katra gada piesaistītā finansējuma apmēra, kas savukārt… protams, ir tāda savā ziņā grūti prognozējama lieta, jo tas ir sasaistīts ar laimes spēli, ko mēs dēvējam par fundamentālo un lietišķo projektu konkursiem, protams, kā bija pasūtījumi, kas nāk

no, piemēram, no nozares, kuras pārstāv augstskolas un citi aspekti, kas ir ļoti nestabili. Līdz ar to mums nav iespējams augstskolai, piemēram, regulāri, balstoties uz snieguma finansējuma, kaut kā prognozēt vismaz trīs, vismaz piecu gadu garumā, ko mēs varam atļauties un ko mēs nevaram.

Trešā lieta, ko es gribēju iezīmēt, ir tas, protams, ka attiecībā uz pedagogu atalgojuma palielinājumu, tur notiek kaut kāda kustība uz priekšu, atkal Ministru kabineta noteikumi un cik tie tiek pildīti un cik nē. Tur procentuāli vārdu sakot… simtprocentīgi… es nezinu tādu augstskolu, kas saņemtu tādu finansējumu… Bet respektīvi, kaut kā vēl tā virzība it kā iet uz priekšu.

Tad savukārt viena no tādām satraucošām tendencēm ir tas, ka administratīvajam jeb pārvaldes segmentam nekādi finansējumi netiek paredzēti vispār nekur. Tajā pašā laikā no tā ir ārkārtīgi atkarīgi arī augstskolas darbības kvalitātes kritēriji, jo tie ir cilvēki… es saprotu, ka viņi nav redzami auditorijās vai pētniecībā, bet no viņu kvalifikācijas, protams, ir atkarīgs arī tas, kādā līmenī spēj piesaistīt, piemēram, katra augstskola to pašu saturisko finansējumu, to pašu iekšējo… strādāt arī uz attīstību un tamlīdzīgām lietām un šī problēma tiek pārcelta uz bāzes finansējumu, kas netiek palielināts. Un te mēs atkal kaut kādā veidā, protams, ļoti riskējam un arī zaudējam… un reāli tas notiek, cilvēki vienkārši iet prom, viņi nevar to atļauties… Tā kā tā ir tāda problēma, kurā augstskolas nesaredz arī to risinājumu praktisko…

Nu, jā, tad protams… kā es jau teicu, augstskolas dzīvo, kā spēj un kā var. Bet vēl viena tāda baža, ko es nevaru nepieminēt ir, protams, tas, kas satrauc mūs visvairāk, neskatoties uz to, ka valsts nepilda savas saistības attiecībā uz finansējuma palielināšanu, gan akreditācijas procesā, gan arī starptautiskās zinātniskās darbības izvērtējuma gadījumos tas netiek nekur ne atrunāts, un tas ir skaidrs, ka neviens, it īpaši starptautiskajā kontekstā, neņems šo argumentu par pamatu. Nevienu neinteresē, kādā veidā, bet tev ir jānodrošina kvalitāte. Un mēs ar ļoti lielām bažām gaidām šos te akreditācijas procesus, jo īpaši attiecībā uz institucionālo akreditāciju, kur tiešām tie kvalitātes kritēriji ir ļoti augsti, savukārt tā instrumenta… nu, valsts mums nenodrošina to elementāro instrumentu, kā šo te kvalitāti uzturēt un nemaz nerunājot par attīstību.

Tā kā es nezinu, cik tiešām Latvijas šī te augstākās izglītības telpa, cik ilgi var eksistēt uz kaut kādu altruismu, uz kaut kādu tādu ideālu un tādu… kā lai saka, intuitīvu emocionālo patriotisma tāda, kā lai saka… viļņa. Visu laiku cilvēks kaut kā strādā, kaut kā viņi iekšēji sevi motivē, bet vienu brīdi taču tas tiešām… un jau tagad īstenībā tas dod ļoti, ļoti lielu tādu negatīvo fonu.

Nu, jā, es laikam tad ar jūsu atļauju kolēģim došu vārdu, Eriņa kungam un tad arī ģenerālsekretāram…

Paldies tiešām liels vēlreiz par iespēju nozarei izteikties. Paldies.

I. Eriņš.

Labdien, augsti godātā tiesa! Mani sauc Ingars Eriņš, esmu Rīgas Tehniskās universitātes finanšu prorektors, bet šeit šoreiz vairāk pārstāvu šo nozari, tādēļ ka modelis, kā finansē augstāko izglītību, šis finansēšanas modelis principā mana zinātniskā pētījuma ietvaros tika izstrādāts un savā ziņā esmu autors, kā finansē augstāko izglītību tieši Latvijā.

Un ņemot vērā sasaisti, ka sešus gadus biju arī Latvijas Republikas Fiskālās disciplīnas padomē un zinot, kā šie procesi virzījās, es mazliet gribu nokomentēt, kā šī norma tapa līdz tādiem konkrētiem procentiem šinī likumā.

Tātad ļoti daudzas nozares, izvēloties, argumentējot, kāpēc ir nepieciešams finansēt jeb papildus finansējums, mēģina kā jaunās politikas iniciatīvu ikgadējā budžetā virzīt šādas te normas. Un savā ziņā, varētu teikt, tā ir tāda mazliet tirgošanās, kuras tad normas būs aktuālākas un kuras ies budžeta pakā un kuras atbalstīs. Un to mēs redzam, ka šo pieprasījumu katru gadu prezentē, ka viņi ir ministrijām daudz un daudz.

Tika norādīts, ka nozarei šo pieprasījumu nepieciešams pamatot. Un tādēļ arī Izglītības un zinātnes ministrijas vadībā tika veikti vairākkārtīgi zinātniski pētījumi, izmaksu kalkulācijas, cik tad izmaksā studiju process ar ļoti konkrētām izmaksu kalkulācijām. Un šo pētījumu rezultātā tika norādīts un salīdzinājumi, protams, ar Eiropas valstīm, šinī gadījumā tiešām Latvija, kura ir burtiski vienā no pēdējām vietām, arī pie tādas proporcijas, bet arī galvenokārt, ka nesedz šīs izmaksas, kas ir, lai nodrošinātu kvalitatīvu studiju procesu. Un tā rezultātā pētījumu noslēgumā kā secinājumi bija, ka šīs izmaksas ir jāapmaksā… faktiskās izmaksas. Ņemot vērā, ka tās atšķirības ir diezgan fundamentāli lielas, iespaidīgas, tika piedāvāts modelis, kur pakāpeniski katru gadu tātad no minimālā finansējuma, kurš šeit tāds iztikas minimums, nonāktu līdz optimālām izmaksām. Un likumdevējs un arī Finanšu ministrija teica, protams, ka vienā gadā to nav iespējams realizēt, tā rezultātā, ja ir pamatotība, ka šādas izmaksas ir, tad šo normu var likt šādā veidā likumā.

Nu… un kā arī mēs redzam, kopā tas arī tika iestrādāts ar šādu normu, nonākot no minimālā līdz optimālajai. Tātad nozare izvēlējās nevis saasinātu pieeju, vai kritizētu vai kā savādāk, vai kā publiski to paust… bet pamatoti ar izmaksu kalkulācijām, zinātnisko pētījumu procesu un iesniegt likumā un argumentēja visās sēdēs, kas bija Saeimā, un attiecīgi šo likumu arī pieņēma.

Vēl es gribētu pieņemt to piemēru, ka nozari ir pētījuši arī eksperti, kā Pasaules Bankas eksperti, kuri tieši arī norādīja neadekvāti zemo finansējumu augstākajā izglītībā, ka principā viss ir izdarīts, jo likumā ir norma, ka šādi ir jāpalielina nozarei finansējums. Tātad arī starptautiski eksperti atzina, ka, varētu teikt, viss izdarīts un norma jau ir ielikta. Tādēļ šis punkts vai šie procentu pieaugumi, viņi nav apmēram tā, kā nozarei vajag un liekam tikai klāt. Tika izdarīti diezgan būtiski mājasdarbi, lai šo te darītu.

Un būtiskākais, kāpēc arī nozare izvēlējās šo ceļu, nevis kā jaunās politikas iniciatīvu, tiešām likumā iestrādājot, jo ir tāds mazliet , varētu teikt, pašapmāns, mums ir tikai viena gada budžets. Tātad šinī gadījumā, ņemot vērā mūsu prasības, mums ir trīsgadējais budžets un Finanšu ministrijā vidējā plānošanā šinī periodā tiek sastādīts trijiem gadiem. Tāpēc varbūt vizuāli un publiski mēs redzam cīņu par šī gada budžetu, bet prezentējot Ministru kabinetā Finanšu ministrija jau sagatavo šo ietvaru visiem trim gadiem. Un tādēļ arī šāda norma likumā, kurā ir tātad izglītība, mūsu likumā tas jau paredz šo normu iestrādāt arī nākamajos budžetos, nevis aktualizējot pēc sasāpēšanas principa, bet pēc faktisko izmaksu principa.

Tas būtu no manas puses viss. Paldies.

J. Bernāts.

Godājamā tiesa! Kolēģi jau daudz izklāstīja, bet pāris piebildes, tajā skaitā kontekstā ar to, ko citas pieaicinātās personas teica un īss komentārs.

Tātad, kā jau priekšsēdētāja teica un kā mēs redzam… un es saprotu un es apzinos, ka tas, kas ir apstrīdēts, ir Budžeta likums, bet tomēr mums ir jāsaprot, kāpēc šis Budžeta likums… kāpēc tam, mūsu ieskatā, būtu jābūt citādākam katru gadu..

Kā jau priekšsēdētāja teica, tad prasības, kas tiek uzliktas gan ar normatīvajiem aktiem, gan tas, ko sabiedrība gaida, gan tas, kas, teiksim, ir politiskajā dienas kārtībā, piemēram, gan Kučinska valdības deklarācijā, gan pēc tam Kariņa valdības deklarācijā ir solīts, ka tiks pildīts šis te palielinājums augstākajā izglītībā un zinātnē. Šīs gaidas nesaskan ar to pieejamo finansējumu. Līdz ar to, pieaugot šiem uzdevumiem, tajā skaitā, kas tika uzlikti ar šiem 2011. gada grozījumiem likumā, ko Augstākās izglītības padomes pārstāvis vakar arī pieminēja, tie uzdevumi rodas arvien jauni un jauni un tad, piedodiet, bet mums kolēģiem reizēm ir jāatbild, kāpēc valsts var nepildīt kādas normas, bet mēs prasām, lai augstskolu kolēģi pildītu normas, tajā skaitā tās, ko Izglītības ministrija pieprasa.

Starptautiskais konteksts ir tāds, kā pareizi atzīmēja vakar Izglītības ministrijas pārstāvji, ka mēs pēc vairākiem rādītājiem gan pret IKP, gan uz vienu studentu esam

pēdējās vietās Eiropas Savienībā un dažas valstis tikai apsteidzam *OECD* tabulās. Kontekstā ar *OECD* datiem un finansējumu izglītībai man ir jāpapildina un jāprecizē tas, ko daži kolēģi teica, ka mūsu… ja nemaldos, Finanšu ministrijas pārstāvis, ka mūsu valsts… kopumā mūsu valstī kopumā izglītība esot pietiekami labā līmenī finansēta. Mēs aicinātu skatīties tikai augstākās izglītības līmeni. Ja mēs skatāmies šo terciāro līmeni, tad vēlreiz gan studenti, gan pret IKP mūsu valsts sistēma ir nepietiekami finansēta.

Vēl man jāpiebilst, ka… arī to uzsvēra gan Izglītības ministrijas, gan Finanšu ministrijas pārstāvji, ka būtu maldīgi skatīties uz studējošo skaita kritumu kopējo kā kādu parametru, proti, krītoties kopējam studējošo skaitam tas samazinājums ir galvenokārt un lielākoties tieši maksas studentu skaitā, valsts budžeta finansēto studiju vietu skaits ir plakans, ja tā var teikt, un faktiski nemainīgs visus šos gadus. Līdz ar to finansējums nav mainījies. Nu, ekonomistiem būtu jāparēķina, man kā juristam pēc izglītības grūti apgalvot simtprocentīgi, bet ekonomisti varētu parēķināt, un man ir aizdomas, atļaušos izteikt savas aizdomas, ka, iespējams, ka inflācija šo te pielikumu jeb pieaugumu nelielo jau ir apēdusi pa šiem gadiem. Jā, neliels pieaugums ir, bet, tas ir saistīts, kā jau teica Rektoru padomes priekšsēdētāja, gan saistībā ar likumā noteikto pedagogu algu kāpumu un neliels kāpums ir ieviešot šo te otrā pīlāra finansējumu. Bet kopumā mēs esam palikuši, kā jau AIP pārstāvis teica, neesam atgriezušies pie pirmskrīzes, pirms 2008. gada krīzes, jāuzsver, finansējuma un esam turpat faktiski, kur… un te neliela atbilde Šteinbukas kundzei, proti, ka Pasaules Bankas pētījums diemžēl vēl joprojām vēl ir aktuāls. Tas, ko Pasaules Banka tajā secināja 2014. gadā, tajā skaitā atsaucoties uz šā likuma normu, Pasaules Bankas eksperti pieņēma, ka šī likuma norma tiks pildīta. Tas diemžēl joprojām ir spēkā.

Daži no runātājiem izteicās, ka sistēma ir jāsakārto un tā tēze arī šur tur figurē, ka nevar ieguldīt naudu sistēmā, kas nav sakārtota. Nu tad te jāpiekrīt Izglītības ministrijas pārstāvjiem, kas vakar teica, ka valsts no savas puses… ka ministrija kā valsts pārstāve un augstskolas ir darījušas visu, ko varējušas, ir ieviests šis te jaunais trīs pīlāru modelis, kas diemžēl tiek finansēts tikai daļēji un pilnībā viņš līdz ar to nedarbojas.

Un kopumā vēl gribu uzsvērt, ka šī atpalicība, kas mums ir… tajā skaitā no kaimiņiem un citām valstīm, tā teikt, akumulējas, proti, ja mēs katru gadu neguldām iekšā sistēmā, tad atpalicība mums tikai vairojas un šie ieguldījumi būs nepieciešami vēl lielāki.

Mums ir milzīga pieejamības problēma. Šis papildus finansējums risinātu arī to, par ko studenti laiku pa laikam iestājas, iet ielās un rīko akcijas, proti, šis finansējums

varētu tikt novirzīts gan valsts finansēto studiju nodrošināšanai, ko ir izdarījuši mūsu kaimiņi igauņi un daļēji arī lietuvieši, tas finansējums varētu tikt novirzīts stipendiju palielināšanai, kas tagad ir izdarīts uz *Covid* naudas rēķina, palielinot, ja nemaldos, kādi 15 procenti tikai no valsts budžeta finansētajiem saņem, kur stipendijas no 100 eiro ir palielinātas līdz 200 eiro un arī tikai uz gadu. Pēc gada mēs atgriezīsimies atpakaļ uz 100 eiro stipendijām tikai apmēram 15 procentiem studējošo.

Tā kā augstskolas, protams, cenšas pildīt savu misiju un savus mērķus cenšas sasniegt, bet tajā pat laikā tas prasa milzu resursus, gan cilvēku resursus, gan tiek noplicināta infrastruktūra un mēs pie šī jautājuma par ieguldījumiem atgriezīsimies.

Kā jau priekšsēdētāja teica, tad mēs ļoti ceram, ka šīs sēdes un šīs lietas iznākums nebūs normas 78. panta septītās daļas svītrošana no likuma un es aicinātu šo normu neuzskatīt par neizpildāmu, par vadlīnijām, vai, kā prezidents teica, par tukšo solījumu normu. Es aicinātu šo normu uztvert kā snaudošu jeb kā dusošu normu, kas, turpinot alegorijas… kas modīsies un kādreiz tiks īstenota, kā to solīja, piemēram, Kariņa valdība savā deklarācijā.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies. Jums jautājumu uzdos tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Labdien, man būtu tāds viens jautājums… divi… Tātad tīri par procesu.

Vai jūs šo gadu laikā esat vērsušies Saeimā, vai rakstiski vai mutiski norādījuši uz šīs Augstskolu likuma normu un ka Budžeta likums tai neatbilst? Vai jums ir bijusi iespēja paust savu viedokli… vai tā būtu Finanšu komisija vai Izglītības komisija Saeimā un kāds tad ir bijis pamatojums no Saeimas puses? Paldies.

J. Bernāts

Nu, faktiski atbilde ir no divām daļām.

Pirmkārt, tātad mēs jau 2013. gadā, tātad pirmais gads, kad šī norma būtu bijusi jāpiemēro… un, ja pareizi saprotu no pieaicinātajām personām pieejamiem lietas materiāliem, tad šī Rektoru padomes 2013. gada vēstule ir pievienota pieteikumam. Jau tad Rektoru padome vērsās, norādot uz šo nepieciešamību izpildīt šo likuma normu, norādot uz situāciju, jo citās Eiropas valstīs… Nu, atbilde bija… atbildes faktiski nebija un līdz ar to mēs neuzskatījām par nepieciešamu katru gadu vēlreiz atgādināt.

Bet citas organizācijas to ir darījušas. Piemēram, jau nākošajā gadā, ja nemaldos, pēc Rektoru padomes vēstules, studentu apvienība vērsās prokuratūrā un tas tika plaši presē arī aprakstīts un ir pieminēts arī pieteikumā.

Un, visubeidzot, 2018. gadā bija kopīga dažādu organizāciju parakstīta vēstule, kur tika aicināts 2019. gadu, ņemot vērā, ka vairākas augstskolas svinēja simtgadi, atzīt par augstākās izglītības un zinātnes gadu un beidzot izpildīt šo te likuma normu.

Varbūt jūs gribētu papildināt..

R. Muktupāvela.

Nē, es gribēju teikt, jā, ka Rektoru padome arī pievienojās šim aicinājumam… reakcijas tā īsti nebija… atklāti sakot.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… Tiesnesis Gunārs Kusiņš uzdos jautājumu.

G. Kusiņš.

Labdien. Man vairāki jautājumi.

Pirmais jautājums man būtu Eriņa kungam, kas, es saprotu, ir Tehniskās universitātes finanšu prorektors.

Eriņa kungs, vairākas reizes jau ir izskanējis šodien tiesas sēdē arguments par sabalansēta budžeta nozīmi. Vai jūs kā RTU finanšu prorektors varat pateikt, kāda sabalansēta budžeta nozīme ir tieši RTU darbībā? Paldies.

I. Eriņš.

Jā, vai varētu precizēt… Jūs domājat sabalansētu tieši universitātē vai jūs domājat valsts budžetu?

G. Kusiņš.

Nē, sabalansēts budžets RTU tieši.

I. Eriņš.

Nu, jā. Šinī gadījumā mēs esam publiski atvasināta persona un mūsu tieši attiecīgi šīs likuma normas un vadošās iestādes prasa mūsu budžetu, lai viņš būtu sabalansēts, tāpēc viņš, protams, ir sabalansēts.

Šeit varētu būt tādas mazas finanšu nianses, ka valsts budžets iet pēc naudas plūsmas principa, ja, tad rezultātā, ņemot vērā, ka ļoti daudzi Eiropas finansēti projekti ir un šobrīd augstākās izglītības iestādes vairākas realizē ļoti nozīmīgus celtniecības projektus, tad šeit gan iepirkuma dēļ, gan arī šogad šīs pandēmijas dēļ būvniecības darbi pārceļas termiņos, tāpēc atsevišķi finansējumi, kas ir piešķirti, pārceļas no viena gada uz otru gadu. Tāpēc šeit ir, teiksim, tā naudas plūsma vienkārši pārceļas, kad tos līdzekļus izmantos.

Bet, ja es pareizi sapratu jūsu jautājumu par sabalansētību, ka ieņēmumus sedz ar izdevumiem, to augstskolas ir katru gadu nodrošinājušas un savas izmaksas ir spējušas akumulēt ar tiem ieņēmumiem, kas ir. Tātad sabalansētība ir.

Bet es vairāk gribētu minēt uz to, ka tā sabalansētība tiek panākta uz to, ka tas finansējums, kāds tiek piešķirts no valsts, tad tikai tādu arī samaksā atalgojumā un nav iespējams viņu samaksāt lielāku. Bet ņemot vērā nozares salīdzinājumu, kādu zinātņu doktori, profesori saņem atalgojumu augstskolās, universitātēs un kādu nozarēs ļoti līdzīgi speciālisti saņem, tad mēs redzam šo te profesionāļu ļoti aiziešanu šinī privātajā sektorā.

Tāpēc, ja jāatbild par sabalansētību, mēs viņu ievērojam, tas ir mūsu pienākums, bet sekas, protams, beigās tās, ir kvalitātē, jo nekas cits jau neatliek kā sabalansēt.

Viena tāda piebilde. Mums jau nav tādas iespējas un normas tērēt vairāk nekā mums valsts budžets piešķir un cik mēs varam nopelnīt ar maksas līdzekļiem. Varam iztērēt tikai to, kas mums ir ieskaitīts kā transferti no budžeta vai nu pašu ieņēmumi no maksas studentiem.

G. Kusiņš.

Paldies par atbildi.

Mans nākamais jautājums ir paturpinot jau aizsākto šo alegoriju shēmu un salīdzinājumus, kas tiesas sēdē ir vairākkārt jau izskanējuši.

Sakiet, lūdzu, no RTU Satversmes es neatrodu tādu skaidru norādījumu, kas tad sagatavo RTU budžeta projektu? Un iedomāsimies tādu situāciju, ka tā pati institūcija, kas apstiprina RTU budžeta projektu, uzdod budžeta sastādītājam paredzēt kaut ko tādu, kas sastādīšanas laikā ir tāds, kas ir grūti finansiāli izpildāms.

Kā jūs kā RTU finanšu prorektors vērtētu šādu, piemēram… ja Satversmes sapulce apstiprinātu budžetu, tad Satversmes sapulce vienlaikus arī uzdotu jums sagatavot budžetu, kurā būtu šāds uzdevums.

I. Eriņš.

Jā, nu tas ir tiešām no tāda pieņēmuma principa jābalstās… Ņemot vērā, ka finanses regulē vairāki citi likumi, kas ir tieši par finanšu kārtību un budžeta sagatavošanu, tad ļoti līdzīgi kā budžeta iestādēm, balstoties uz summu, kas ir pieejama, uz šo sagatavo izdevumu sadaļu jeb, tā vienkārši sakot, budžeta iestādēs ieņēmumu daļa jau ir zināma un to valsts budžets apstiprina un attiecīgi ir iestādei pieejamie līdzekļi. Un arī publiski atvasinātas personas, universitātes, kad ir noslēgta vienošanās ar Izglītības ministriju, tad var šo te budžetu novirzīt arī apropriācijām, tātad izdevumiem, kas būs saistīti. Šāda tiesību norma, ka mēs varētu tērēt vairāk, nav bijusi un tādas arī esošās kārtības nav, ņemot vērā, ka mūsu operatīvo darbību gan neatkarīgie auditori starptautiskie, un tieši lielākajās universitātēs ir starptautiskie auditori, kas auditē gada pārskatus, tajā skaitā arī Valsts kontrole, šāda iespējamība, ka izdevumus plāno lielākus nekā ieņēmumus, nu, tas vienkārši nav iespējams.

Par jūsu ieskatu… ja… augstākā lēmējinstitūcija universitātē lūdz sagatavot lielāku…. tad šādas prakses nav.

Savā ziņā es gribētu teikt, ka esmu priecīgs, ka akadēmiskajā vidē mēs esam ļoti toleranti un pakļaujamies valsts varai par to un arī kabinetam, ka kādu finansējumu piešķir, ar tādu, tā teikt, arī dzīvojam… Nav tādas situācijas, ka mācību spēki būtu domājuši par kādām protesta formām ārpus tradicionālajām un šeit ir šis paļāvības princips un tāpēc arī gāja šis ceļš, ka ir… ministrijai, arī Finanšu ministrijai, Saeimas deputātiem mēs pamatojam ar pētījumiem, cik mums vajadzētu ar faktiskajām izmaksām, un cik tas būtu, salīdzinot ar citām valstīm. Te nu es varētu teikt, ka mana tā atbilde būtu, ka tās akadēmiskās Saeimas arī ir tas lūgums politiķiem šādā formā likumā iestrādājot, ka šīs izmaksas, lūdzu, ieplānotu un mums piešķirtu, un tad attiecīgi mēs viņas arī novirzīsim, nevis protesta formā vienkārši tērēt un nostādīt fakta priekšā.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi.

S. Osipova.

Tiesnesim Jānim Neimanim būs jautājums.

J. Neimanis.

Man ir jautājums varbūt, kas skar šīs normas Augstskolu likumā tapšanas vēsturi. Vai jums ir informācija, kādēļ šī norma tur ir parādījusies šādā formā? Tas ir saistīts ar kādu valsts apsolījumu Eiropas Savienības institūcijām vai citu iemeslu pēc?

R. Muktupāvela.

Nē, nav…

J. Bernāts.

Nē, diemžēl nav… nav šādas informācijas. Tas droši vien jāmeklē arhīvos.

J. Neimanis.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies.

Tiesai šobrīd vairāk jautājumu nav.

Tātad ir iespēja uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Liepas kungam.

L. Liepa.

Jā, liels paldies, godātā tiesa!

Godātie profesori, Rektoru padomes pārstāvji! Es gribēju precizēt vienu jautājumu, kas ir radījis nelielu neskaidrību, proti, lietas materiālos 22. aprīļa šajā gadā datētais Latvijas Bankas kā pieaicinātās personas viedoklis lietā un šajā viedoklī, kurā Latvijas Banka kopumā atzīst, ka apstrīdētās normas tomēr atbilst gan Satversmes 1., gan 66. pantam, Latvijas Banka parādās visu citu starpā kā augstākās izglītības eksperts un atsevišķas no tēzēm, kuras Latvijas Banka ir izvirzījusi, protams, gribētos saprast un, nu, savā ziņā testēt ar cilvēkiem, kuri ar augstāko izglītību un tās vadību nodarbojas ikdienā.

Proti, Latvijas Bankas slēdziena vai atbildes Satversmes tiesai 5. lappusē es citēju… Latvijas Banka ir norādījusi, ka "starptautiskā mērogā nav vērojama viennozīmīgi pozitīva sakarība starp valsts finansējumu augstākajai izglītībai un valsts labklājības līmeni. Valstu izkliede augstākās izglītības finansējuma ziņā ir ļoti plaša." Un tajā skaitā norādot tātad, ka "arī labklājības valstis tērē tikai 0,5–1,5 procenti no iekšzemes kopprodukta augstākajai izglītībai".

Kāds ir jūsu komentārs? Vai šāds Latvijas Bankas atzinums par to, ka nepastāv korelācija starp augstskolu finansējumu un valsts labklājību, ir pamatots?

J. Bernāts.

Es varbūt iesākšu šo atbildi.

Šī politiskā griba, kā finansēt augstāko izglītību, vairākas nozares… tiešām katra valsts izvēlas savādāk. Un šeit varbūt nav būtiski uzsvērt, kura no Eiropas Savienības valstīm ir minēta ar šiem te konkrētajiem procentiem un kuras valsts stratēģijā ir praktiski maksas izglītība. Bet šinī gadījumā, arī balstoties uz šiem pētījumiem, kāda mūsu Latvijā ir šī kultūrprakse un kādi arī ir politiskie mērķi, un ka virzīties uz lielāku valsts pasūtījumu konkrētajām nozarēm un viņas attīstot un arī nacionāli nozīmīgas… tika balstīts, ka ir turpināma šāda prakse. Un tā rezultātā, lai nodrošinātu šo politisko izvēli par šādu te pasūtījumu, tika veikti nākamie pētījumi, cik tad šāds pasūtījums maksā. Un tādēļ arī tika rekomendētas šādas normas, ka, lai šis pasūtījums tiktu realizēts kvalitatīvi… nodrošinātu kvalitatīvu studiju procesu, valsts pasūtījums par konkrētajās nozarēs studējošo skaitu studentiem, tad tika secināts, ka finansējums ir neadekvāti mazs. Un tika piedāvāta programma, kā nonākt līdz optimālam šī valsts pasūtījuma realizācijai. Tātad šis ir Latvijas izvēlētais ceļš.

Tāpēc… jā, es piekrītu, ka ir dažādi pasaules modeļi un dažādi procentu …. To var darīt dažādāk, bet tieši tādēļ tas tika izvērtēts un arī Saeimas komisijās izdiskutēts, ka šī ir Latvijas stratēģija un… bet pakāpeniski paaugstinot finansējumu, lai var nodrošināt šo valsts pasūtījumu kvalitatīvi.

R. Muktupāvela.

Es varbūt arī vienu teikumu, ja atļausiet.

Es piekrītu kolēģim, ka tā ir katras nacionālās valsts izšķiršanās. Un savukārt Latvijai, zinot gan mūsu dabas resursu pieejamību, gan arī industriālo kapacitāti, tad mēs ļoti labi redzam, ka tieši cilvēku resurss ir tāds, kas var nodrošināt mūsu valsts ilgtspēju un arī tajā skaitā arī attīstību.

Un tad būtu tikai loģiski, ja tieši šajā segmentā valsts attiecīgi arī ieguldītu.

L. Liepa.

Liels paldies.

Mans nākamais jautājums arī ir tieši saistīts ar Latvijas Bankas skaidrojumu Satversmes tiesai, kur 7. un 8. lappusē Latvijas Banka nonāk pie diezgan paradoksāla secinājuma, proti, ka “augstākās izglītības finansējuma palielinājums visbiežāk nozīmē

valsts atbalsta pieaugumu sabiedrības labāk pārtikušajai daļai". Un tātad norādot, ka ir nepieciešams vēl papildus veikt vairākas… kā tās varētu apzīmēt… strukturālas reformas, tātad "tās neīstenojot valsts izdevumu palielinājums augstākajai izglītībai var nenest gaidītos rezultātus, bet, tieši pretēji, vēl vairāk palielināt ienākumu nevienlīdzību sabiedrībā".

Vai jūs varētu komentēt šādu skarbu secinājumu?

J. Bernāts.

Nu, ja drīkst, es sākšu, kolēģi papildinās.

Valsts, izvēloties ieguldīt papildus finansējumu augstākajā izglītībā, varētu noteikt, kur tas aiziet. Kā jau teicu, ja valsts vēlētos atbalstīt pieejamību, tā sen būtu palielinājusi, piemēram, stipendijas jauniem cilvēkiem. Tā būtu vairāk studiju vietas piedāvājusi, tā būtu meklējusi iespējas tiešām aizsniegt šos te… ģimenes, kuras ir maznodrošinātas vai trūkumā. Es domāju, ka šādu mehānismu mēs varētu atrast, kur daļēji var piekrist Latvijas Bankai tādā ziņā, ka mūsu valstī diemžēl par pieejamību ir domāts ļoti, ļoti maz. Un tur ir korelācija ar sekmēm… un labklājība ir korelācijā, to pierāda mums dati. Tātad no labklājīgākām ģimenēm var nākt bērni, kas ir ar labākām sekmēm un līdz ar to viņi arī iegūst šīs budžeta vietas. Mainīt esošo modeli ir iespējams ar minimālām izmaiņām, kā tas, piemēram, jau notika tikko šogad, kad tika stipendijas divreiz palielinātas, diemžēl no *Covid* naudas, nevis pastāvīgi… Tā kā… šim Latvijas Bankas secinājumam diemžēl nevar pievienoties.

L. Liepa.

Liels paldies.

Un noslēgumā man ir jautājums saistībā arī ar Latvijas Bankas, ja varētu tā sacīt, analīzes netiešu pārmetumu augstākajai izglītībai, tās jomā, proti, ka tātad Latvijā ir nepieciešamas būtiskas reformas augstākajā izglītībā, proti, ir salīdzinoši liels augstākās izglītības iestāžu skaits, attiecinot to pret sarūkošo studējošo skaitu, joprojām saglabājas augsts studiju programmu skaits, kas bieži dublējas, tajā skaitā valsts finansēto augstskolu starpā un "lielāko daļu no pašreiz piedāvātajām studiju programmām kopš 2013. gada", raksta Latvijas Banka, "nav akreditējušas neatkarīgas specializētās akreditācijas institūcijas". Citiem vārdiem, tātad šie ir, ja varētu tā sacīt, tādi nopietni pārmetumi pašas izglītības nozares ziņā, kur gala rezultātā Latvijas Banka nonāk pie secinājuma, ka "tas nedod pārliecību, ka jau pašreiz no valsts budžeta tērētie finanšu līdzekļi tiek pietiekami efektīvi izmantoti valsts cilvēka kapitāla kvalitātes veicināšanai, dodot labumu ne tikai studējošajiem, bet arī valstij kopumā."

Ko jūs varētu teikt pret šādiem pārmetumiem no Latvijas Bankas analītiķiem?

J. Bernāts.

Droši vien, ka es sākšu un kolēģi papildinās.

Nu, diemžēl jāsaka, ka šī nav jauna Latvijas Bankas retorika. Man gan tas izklausās nevis pēc 2019./2020., bet pēc kaut kāda 2017.–2018. gada, kad viņi šādus argumentus minēja.

Par akreditāciju. Tā ir taisnība tādēļ, ka mēs esam izgājuši studiju virzienu akreditāciju… un tagad pirmo vilni 2012.-2013. un tagad tūlīt jau ir sācies faktiski jauns akreditācijas posms, kas ilgs pāris 2-3 gadus un pēc tam pāriesim uz institucionālo akreditāciju, kā tiek plānots, tā kā tas viss ir procesā.

Par lielo skaitu. Nu, šis arguments laiku pa laikam tiek izvirzīts, bet man tas izklausās pēc līdzīga argumenta… kā, piemēram, Saeimā ir 100 deputāti, mēs esam sarūkoša valsts, mums simts ir par daudz. Mums ir kāds objektīvs… valstij ir objektīvs jomu, nozaru spektrs, kas ir jānodrošina un to var teikt par jebkuru industriju, ka mums uz vienu cilvēku… jā, mēs esam objektīvi neefektīvāki nekā, piemēram, liela valsts Vācija vai liela valsts Krievija. Mums arī ir jānodrošina visi tautsaimniecībā nepieciešamie speciālisti.

Par programmu skaitu. Šis jautājums, acīmredzot, ir jāskaidro plašāk no augstskolu puses, ļoti bieži programmu skaits ir saistīts ar formālām prasībām, piemēram, ar to, kādas kvalifikācijas var piešķirt programmas noslēguma.

Un visbeidzot es teiktu, ka tas ir mīts par programmām. Programmas – tas ir process. Programmas, tā nav struktūrvienība, tā nav tāda pati par sevi patērējoša vienība. Tas ir process, kura ieejas un izejas rādītāji tiek normatīvi regulēti. Līdz ar to bieži vien šī te kvalifikācijas ir iemesli, lai šo programmu turētu, teiksim tā. Nereti augstskolām ir pat, iespējams, izdevīgāk, programmu saglabāt nekā slēgt, jo, piemēram, vēl nesen bija normatīvajos aktos paredzēts, ka mums ir nepieciešamas piesaistīt akreditācijas ekspertu, lai programmu slēgtu. Viņam ir jāizvērtē. Tas ir izdarīts. Programmas bieži vien ir ar esošiem studējošajiem, kuriem ir augstskolu ieskatā jāļauj pabeigt programma un tad tās varētu tikt slēgtas. Bet notiek arī pretējs process. Programmas tiek konsolidētas, tajā skaita Eiropas Savienības fonda ietvaros un es domāju, ka šis jautājums ir noteikti jādiskutē tālāk… jo šis arguments… bieži vien parādās, un tur mēs varētu rast… gan savstarpēji argumentus, kāpēc tas ir noticis, gan arī risinājumus, kā tas tiek risināts.

R. Muktupāvela.

Es ļoti atvainojos… Godātā tiesa, vai es drīkstu pamest telpu… deleģēju turpmākās atbildes kolēģiem, jo mani 70 cilvēki gaida auditorijā.

S. Osipova.

Tiesai nav iebildumu. Jūsu kolēģi noteikti varēs kompetenti atbildēt gan varbūt uz vēl kādu Liepas kunga, gan arī uz Stupina kunga jautājumiem.

L. Liepa.

Jā, liels paldies profesorei Muktupāvelai, liels paldies pārējiem Rektoru padomes locekļiem.

Godātā tiesa, šobrīd pieteicēju pārstāvim nav jautājumu.

S. Osipova.

Tā… Paldies. Šobrīd jautājumus var uzdot Saeimas pārstāvis Stupina kungs. Lūdzu, vārds jums.

A. Stupins.

Liels paldies nozares pārstāvjiem par viedokli, kas, attiecībā uz lietā izskatāmajiem jautājumiem, lielā mērā sakrīt ar Saeimas viedokli.

Iesākšu ar jautājumu ar simpātiju par pozīciju attiecībā uz Augstskolu likumu, kas nevaid miris, bet tikai apburts kluss… Neuzdošu jautājumus arī par konkrētiem cipariem, par ko šobrīd principā bija runa, jo tas nav tas jautājums, ko Satversmes tiesa var vērtēt, bet attiecībā uz jūsu pieminēto vidēja termiņa budžeta ietvaru.

Tātad jūs nenoliedzat, ka gadījumā, ja kādā no šiem gadiem, piemēram, valstī rodas krīze, tad sabalansēts budžets, kurā tiek ņemti vērā visi šie apstākļi, tomēr būtu prioritārs valstī par kādu atsevišķu likuma normu?

I. Eriņš.

Jā, nu, šeit ņemot vērā, ka ilggadēji arī Fiskālas disciplīnas padomē biju kā loceklis… tātad šīs normas, par ko mēs runājam… viena lieta ir sabalansētība, otra lieta ir ikgadējā budžeta deficīts. Tieši fiskālās normas mums tika regulētas no Eiropas Komisijas un pieļaujamie lielumi un tamlīdzīgi. Mums ir vairāki gadi, kuri valstiski nav bijuši sabalansēti ar budžeta deficītu, bet ar pieļaujamo, to, ko mūsu tātad tautsaimniecībai izaugot un augot mēs varam atļauties.

Šobrīd šīs normas dēļ pandēmijas ļoti daudzas ir atceltas un ir citi stimuli, kā ir attiecīgi jāsilda ekonomika. Tāpēc šis termins… viena lieta ir sabalansētība, bet valsts budžets… lai attīstītu šo savu budžetu, varētu teikt, nav sabalansēts. Tātad investīcijas nozarē ir lielākas, tātad izdevumu pozīcijas ir lielākas nekā ieņēmumi. Kas, protams, neattiecas uz tiešās pakļautības struktūrām, budžeta iestādēm, tajā skaitā, uz publiski atvasinātām personām, viņām ir jābūt sabalansētām.

Tiesneša kungs jau šo jautājumu arī uzdeva ļoti līdzīgā normā… Tāpēc par šo te sabalansētību es gribētu teikt, ka… ar šo te pieprasījumu, kāpēc tika izvēlēta norma pret iekšzemes kopproduktu, jo šobrīd, sagatavojot visus budžetus… Eiropas Savienības virzība, ka skatās pret iekšzemes kopprodukta pieaugumu. Un jūsu minētā norma, ka ir gads ar, pieņemsim, krīzes gads vai samazinājums, tad arī iekšzemes kopprodukts samazinās. Tā rezultātā, ja mēs esam, varētu teikt, piesējuši tādā terminā, ko mēs bieži izmantojam, normu… šo pieprasījumu pret iekšzemes kopproduktu, tad tieši tāpat, kā viņš arī pieaugumu prasītu, viņš arī automātiski ņemtu samazinājumu. Tāpēc arī nav normas par izteiktām konkrētām eiro vienībām, bet procents no iekšzemes kopprodukta. Jo, kā mēs redzam, ir gadi, kad iekšzemes kopprodukts aug un ir gadi, kad viņš arī krītās. Un tad šī norma, varētu tā teikt, kustās abos divos virzienos.

Un tad var iestāties šī sabalansētība vienkārši automātiski, jo tā ir tikai procents no iekšzemes kopprodukta.

A. Stupins.

Liels paldies par jūsu atbildi.

Noslēgumā tikai nostiprinot zināšanas par jūsu viedokli… Neraugoties uz to, ka šī te augstskolu likuma norma pašreizējos ekonomiskajos apstākļos diemžēl nav pilna mērā izpildāma, tomēr nozares pārstāvju ieskatā tā tomēr sekmē nozares mērķu sasniegšanu.

I. Eriņš.

Jā, un šeit es gribētu papildināt, ka mēs arī nozarē šobrīd esam diezgan būtiski pētījuši šo universitāšu atdevi tautsaimniecībā jeb ietekmi uz iekšzemes kopproduktu un publiskajā telpā ar šo pētījumu iepazīstinājām, kāds tas ir reizinātājs. Tātad šī investīcija tieši augstākajā izglītībā, cik tas dod iekšzemes kopprodukta pieaugumam. Tas ir reizinātājs vairākās reizēs.

A. Stupins.

Jā, laikam precizējot… ka jūs to uztverat par tiesību normu, kurai varbūt ja ne šobrīd pilnībā, bet kopumā jūs sagaidāt arī kaut kādas tiesiskās sekas ilgtermiņā?

I. Eriņš.

Jā.

A. Stupins.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… Satversmes tiesa saka paldies Rektoru padomes pārstāvjiem par pausto viedokli.

Tiesas sēdē tiek pasludināts pārtraukums uz 15 minūtēm.

Tiesas sēde turpināsies pulksten 11.10 ar pieaicinātās personas Līgas Leitānes uzklausīšanu.

(*Pārtraukums*.)

S. Osipova.

Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa turpina lietas Nr. 2019-29-01 izskatīšanu.

Satversmes tiesa uzklausīs pieaicināto personu Līgu Leitāni.

Tiesa pārliecinās par personas identitāti. Lūdzu, vārds jums, Leitānes kundze!

L. Leitāne.

Labdien, godātā tiesa!

Man ir liels pagodinājums uzstāties un runāt jums šodien šajā lietā.

Un rezultātā es vēlētos teikt sekojošo.

Šī brīža un šīs lietas izskatīšana sabiedrībā būs ārkārtīgi nozīmīga un ārkārtīgi svarīga, jo šobrīd praktiski tiks izlemts jautājums par to, kāds priekšstats attiecībā par normatīvā regulējuma izpildi tiks dots sabiedrībai un šeit mēs runājam arī par to, vai šis tiesiskais nihilisms, kas pēdējo gadu laikā ir bijis, vai viņš turpināsies, vai arī tomēr tiks rasts kāds risinājums.

Gribētu uzsvērt, ka likumdevējs savu vēlmi par finansējuma piešķiršanu ir pieņēmis un izteicis Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā un, atbilstoši izstrādājot

budžetu, būtībā gan no budžeta veidošanas teorētiskajiem aspektiem, gan no labas pārvaldības principa viedokļa budžetu veidojot, pirmām kārtām būtu jāievēro nosacījumi, kas ir vienošanās, starptautiskās vienošanās, kur valsts ir apņēmusies noteiktu daļu finansējuma piešķirt noteiktām vajadzībām un, otrkārt, tātad ir normatīvajos regulējumos nostiprinātais, kur likumdevējs ir pateicis savas prioritātes. Tieši tāpēc jau tīri no šī pasaulē pieņemtā teorētiskā aspekta tātad Budžeta… likumā tiek ierakstītas lietas, lai tiešām tās tiktu ņemtas vērā.

Šajā gadījumā ir veidojusies situācija, ka iepriekšējā Saeimā, kurā tika izstrādāta un iestrādāta šī prioritāte novirzīt finansējumu augstākajai izglītībai… ja nākamā Saeima, patiesībā tātad nākamais likumdevējs, kas jau ir bijis citā sastāvā, ir faktiski ignorējis šo te prioritāti un tā rezultātā attiecīgi nav ņēmis vērā likumā iestrādātās un spēkā esošās normas par finansējuma piešķiršanu.

Ilggadēja Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas neizpilde un ignorence no valdības, kā arī no likumdevēja puses, ir ļoti nopietns signāls sabiedrībai par to, kā var ignorēt likumā rakstīto, jo mēs zinām, ka visiem sabiedrības indivīdiem… visi mēs vienādi likuma priekšā. Kā rezultātā ir pārkāpti gan tiesiskuma princips, tiesiskās drošības princips, labas likumdošanas princips, nemaz nerunājot par budžeta izstrādāšanas, budžeta izstrādes un pieņemšanas pamatprincipiem, kas ir pasaulē ļoti labi zināmi, kā arī, protams, labas pārvaldības princips, kas ir saistošs publiskajam sektoram.

Uzskatu, ka lietas izskatīšanas būtiskas… tāds moments ir jāņem vērā arī Starptautiskās Rekonstrukcijas attīstības bankas ekspertu viedoklis, kur attiecīgi es citēšu… izvērtējums tātad, kas bija vērsts uz jaunā izglītības finansēšanas modeļa ieviešanu Latvijā, tātad saka, ka: "izvērtējums parāda, ka sistēmas vājākie punkti no stratēģiskās attīstības viedokļa ir publiskā finansējuma jomā, nepietiekamais finansējums rada risku izglītības, pētniecības kvalitātei, ierobežo sektora efektivitāti, liedz izveidot stabilu līdzekļu bāzi, izteikti negatīva ietekme ir vērojama arī attiecībā uz pieejamību, jo budžeta vietas tiek nodrošinātas tikai aptuveni pusei studējošo. Stabila finansējuma trūkums, īpaši pētniecībai, kavē mērķu sasniegšanu tehnoloģiju inovāciju uzņēmējdarbības attīstībai. Nepietiekamais finansējums noved pie pārmērīgas paļaušanās uz citiem ienākumu avotiem, piemēram, studiju maksu un Eiropas Savienības fondiem, kas rada riskus stabilitātei."

No ekonomiskā viedokļa tātad tieši šie aspekti ir ārkārtīgi būtiski, tāpēc vēlreiz atgriežoties es teikšu tā, ka likumdevējs ir izteicis skaidri un nepārprotami Augstskolu likumā tātad pakāpenisku finansējuma palielinājumu, kas būtu vērsts attiecībā uz to, lai tiktu nodrošināta ilgtspēja valstī.

Viss minētais tātad liecina par neatbilstību ilgtspējas principam, kā arī apdraud sabiedrības kopējās intereses.

Varu pilnībā piekrist arī viedoklim, ka nepietiekamais finansējums noved pie pārmērīgas paļaušanās uz citiem ienākumu avotiem, piemēram, studiju maksu un Eiropas Savienības fondiem. To mēs arī dzirdējām šobrīd arī no Rektoru padomes, kas izteica bažas arī par nākotnes finansējumu brīdī, kad beigsies šie attiecīgie projekti.

Likumu normu neizpilde rada ekonomiskās sekas, kas tiešā veidā ietekmē valsts ekonomisko attīstību nākotnē. Zinātnes attīstība, inovācijas, izglītības potenciāls ir tiešā veidā atkarīgs no finansējuma, bet savukārt zinātne, inovācijas, izglītība veicina budžeta pieaugumu nākotnē, kā arī iespēju, kas pamatu pamatā ir tātad šī te uz augstām zināšanām balstītā ekonomika, nākotnē spēs nodrošināt tātad pietiekamus līdzekļus visām paredzētajām funkcijām valstī.

Augstākā izglītība būtībā ir neatņemama valsts un visas sabiedrības sekmīgas attīstības priekšnoteikums un tas ir svarīgs praktiski jebkurā iekārtā. Mēs redzam, protams, ļoti dažādus finansējumus, finansējuma apmērus dažādās pasaules valstīs, bet vadoties pēc pasaules vadošajām valstīm, kuru pulciņā arī esam mēs, *OECD* valstis, mēs redzam, ka mūsu finansējums augstākajai izglītībai ir zemākais.

Izglītība, īpaši augstākā izglītība, ir faktiski arī viens no būtiskajiem brīvas demokrātiskas sabiedrības nostiprināšanas priekšnoteikumiem, un tātad līdz ar to izglītība un demokrātiskā sabiedrība ir nesaraujami jēdzieni, kuru pastāvēšana nav iedomāja viena bez otras.

Līdz ar to arī likumdevēja un valdības rīcība šobrīd ir uzskatāma, ka nenodrošina Augstskolu likumā noteikto finansējumu un tādējādi apdraud arī demokrātiju, kā arī nākotnē apdraud ekonomisko izaugsmi, kas balstās īpaši šajos apstākļos uz augstām tehnoloģijām, uz zināšanām, uz zināšanām balstītu ekonomisko virzību. Līdz ar to arī tādējādi apdraud arī sabiedrības intereses un labklājību.

Valsts labklājības līmenis tiešā veidā, īpaši nākotnē, ņemot vērā arī pasaules publikācijas attiecīgi par šīm te tēmām, ir saistīti ar ieguldījumiem augstākajā izglītībā. Augstākā izglītība un jo īpaši tās attīstība tātad ir tā, kas rada pamatu sabiedrībā tātad gūt šo te labklājības līmeni un tātad līdz ar to tādējādi var tikt uzskatīta par personas pamattiesību ierobežojošu leģitīmu mērķi, ja tātad augstskola nav vairs pieejama.

Neizpildot šo Augstskolu likuma 78. panta septītā daļā noteikto, ir pārkāpts tiesiskās paļāvības princips. Gan augstskolas, gan sabiedrība ar minēto normu paļāvās uz finansējuma piešķiršanu, kas tomēr ilggadēji netika piešķirts. Neskatoties uz finansējuma nepietiekamību, valsts nav mazinājusi prasības, es tieši pat teikšu, ka ir palielinājusi prasības attiecībā uz augstskolām, tādējādi prasot gan iekļūšanu reitingos,

gan attiecībā uz publikāciju skaitu, kaut gan, pat piemērā minētās prasības ir finanšu ietilpīgas, īpaši, piemēram, es minēšu publikācijas. Un augstskolu akadēmiskajam personālam ir bijusi nepieciešamība zinātnes prasības izpildīt neatkarīgi no tā, ka finansējums nav bijis dots.

Vērtējot radušos situāciju, jāsaka, ka ilggadējā šī likuma normu nepildīšana sabiedrībā rada tiešām būtiskas, negatīvas sekas, kā sākotnēji varētu uzskatīt, un ir būtisks sabiedrības interešu aizskārums.

Augstskolu regulārā finansējuma nenodrošināšana, kas tiek veikta no likumdevēja un valdības puses, rada gan paaudžu maiņas problēmas, kas ir ļoti būtiska problēma, gan nepietiekama atalgojuma nodrošināšanu akadēmiskajam personālam.

Šeit es vēl piebildīšu, ka izraisījās diskusija attiecībā par to, kā tad būtu, ja ir prasības, bet nav šī te iespēja to izpildīt. Tad šajā gadījumā es atļaušos minēt piemēru, ka šobrīd šīs prasības attiecībā uz publikācijām, attiecībā uz dalībām konferencēs, attiecībā uz vēl daudzām citām aktivitātēm, kas ir nepieciešamas, bieži vien šobrīd nepietiekamā finansējuma dēļ finansē paši augstskolu akadēmiskais personāls, zinātnieki no saviem finanšu resursiem, no saviem līdzekļiem, tādējādi praktiski izpildot šīs te prasības, kas pēc būtības nav pieņemami. Un te nu mēs redzam arī šo situāciju, ka paaudžu maiņa faktiski ir ļoti problemātiska. Jauni cilvēki vairs nevēlas finansēt, varētu teikt, šādā veidā zinātni un šis te uz ideālu un altruismu pamatā bāzētais darbs nu jau sāk mazināties.

Gribētu minēt, ka ir pārkāpts tiesiskuma princips, kas noteic, ka likums un tiesības ir saistošas ikvienai valsts varas institūcijai, arī likumdevējam pašam. Nu, šajā gadījumā es uzskatu, ka likumdevējs ir pārkāpis šo te… šo te principu. Demokrātiskā republikā parlamentam ir jāievēro konstitūcija un citi likumi, arī tie, ko pieņēmis ir pats parlaments. Un šajā gadījumā mēs to neredzam.

Ekonomiskie pētījumi pierāda, ka ēnu ekonomikas viens no ietekmējošiem faktoriem ir racionāla budžeta līdzekļu izlietošana, tiesiskuma principa ievērošana, vienādas attieksmes veidošana, attiecībā pret likuma ievērošanu, atbildība un konsekventums lēmumu pieņemšanā. Sabiedrības indivīdiem ir jāievēro likumi un normatīvie regulējumi, bet par to neizpildi tiek piemērota atbildība par to neievērošanu. Savukārt, minētā lieta, kuru mēs šobrīd skatām, liecina par klaju valsts varas un likumdevēja likumu un tiesību neievērošanu vairāku gadu garumā, tādējādi nenodrošinot vienādus normu piemērošanas nosacījumus.

Likumdevēja un valdības šāda rīcība rada valsts apdraudējumu un pamatojumu neuzticēties valstij. To apliecina sabiedrības indivīdi, kuri aptaujās norāda uz katastrofāli zemo uzticēšanos valsts varai.

2018. gada novembrī pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma bija veikts kārtējais standarta eirobarometra pētījums par sabiedrības viedokli Eiropas Savienībā. Pētījums parādīja, ka Latvijas Saeimai uzticas 21 procents, bet valdībai 31 procents, savukārt 2019. gada novembrī jau pēc pasūtījuma… tātad uzticība Saeimai ir vairs 19 procenti un valdībai 28 procenti. Tendence liecina par uzticības samazināšanos. Pētījumu dati apliecina sabiedrības viedokli, kas parāda nopietni, skaidri tendences sabiedrībā, kas kalpo kā indikators virknei sabiedrības procesu, likumdevēja, valdības rīcībai.

Līdz ar to uzskatu, ka nav nodrošināta arī labas likumdošanas principa ievērošana, jo radījusi ir faktiski situāciju, kādā viens likums neņem vērā cita likuma noteikto, kas obligāts ir šajā gadījumā budžeta izstrādāšanas nosacījumos un tātad nav ievēroti tātad vairāki labas likumdošanas šie te pamatprincipu elementi tā rezultātā.

Gribētu vērst uzmanību un noteikti gribētu atsaukties uz Satversmes tiesiskuma principa tātad vieniem no izteikumiem, tātad… ka demokrātiskas republikas jēdziena visām valsts institūcijām izriet pienākums savā darbībā, it sevišķi, izdodot tiesību aktus, ievērot likumību, varas dalīšanu un veikt savstarpēju uzraudzību, ievērojot publiskās varas pakļautību likumam. Tas ir, likuma virsvadību un citus tiesiskās valsts principus.

Gribētu minēt arī Levita kunga, mūsu Prezidenta, attiecīgi minēto, ka tiesiskās drošības princips ir vispārējs tiesību princips, kas nosaka publiskās varas pienākumu nodrošināt, ka indivīds var skaidri zināt, kādas tiesības darbojas noteiktā jomā, noteiktā laikā, lai viņš var pieskaņot tām savu rīcību.

Šinī gadījumā es noteikti gribētu minēt un atsaukties arī uz Rektoru padomes pārstāvja teikto, ka ir ārkārtīgi grūti tātad līdz ar to arī plānot nākamās darbības, ja likums pēc būtības tātad ļautu paļauties uz to, ka būs šis finansējums, bet šis finansējums attiecīgi netiek piešķirts un likuma norma tiek ignorēta.

Tādējādi tātad rezultātā arī tiesiskās drošības princips mums ir pārkāpts un varu izteikt tikai vēlējuma formā šajā gadījumā to, ka… tomēr atzīt, ka Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas neizpilde būtu vērtējama kā klaja likuma neievērošana, tādējādi ar likuma "Par valsts budžetu 2019. gadam"… tātad programmu neatbilstību atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 1. un 66. pantam.

No savas puses ļoti vēlētos uzsvērt to, ka šis lēmums patiesībā sabiedrībā var būt ārkārtīgi nozīmīgs gan tieši arī īpaši manis minētajā arī ēnu ekonomikā… Ēnu ekonomikai mums ir tendence palielināties un lielā mērā šī ēnu ekonomika palielinās uz neticību valstij, kā arī uz paraugiem, ko mēs redzam šajā gadījumā vairāku likumu neizpildes kontekstā, ko pēc būtības varētu izpildīt. Es noteikti negribētu teikt, ka sastādot budžetu nebūtu iespējams izpildīt tātad šīs jau likuma normas, kuras ir iestrādātas. Kāpēc? Tāpēc, ka tas ir pilnībā atkarīgs, protams, gan no Finanšu

ministrijas, cik viņa prasmīgi un kompetenti to darītu, bet ievērojot… tātad, ja tiktu ievēroti teorētiskie un pasaulē atzītie principi, kādā veidā tiek izstrādāts budžets un kā tiek prioritātes… ieliktās prioritātes tiktu iestrādātas budžetā, tad faktiski mēs šeit varētu arī nebūt un nerunātu attiecīgi par šīm jau sasāpējušajām problēmām.

Tā kā vēlreiz es uzsveru, ka šinī brīdī tātad budžeta veidošanas principi un izpildes principi šeit ir problemātiski, kas ir bijuši, kā arī labas pārvaldības princips, kas arī ir bijis problemātisks, sastādot budžetu un vienkārši varētu teikt, par šo te ignoranci. Ignoranci… likuma ignoranci un tēlojot, ka šī likuma normas nav.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… paldies jums par viedokli.

Tiesnesim Kusiņam būs jautājums.

G. Kusiņš.

Labdien, man būtu viens jautājums saistībā ar jūsu sniegtā viedokļa 3. lapaspusē norādīto un to jūs atkārtojāt arī šodien tiesas sēdē.

Vērtējot Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu, jūs esat norādījusi, ka "gan augstskolas, gan sabiedrība ar minēto normu paļāvās uz finansējuma piešķiršanu, kas tomēr ilggadēji netika piešķirts".

Man jums būtu jautājums… jūs norādījāt savā runā uz vairākiem budžeta pamatprincipiem… Likums "Par budžetu un finanšu vadību" definē, kas ir "apropriācija" un tur ir noteikts, ka "Valsts budžeta likuma piešķirtā pilnvara noteiktā apjomā, kas atļauj Valsts kasei asignēt un veikt maksājumus noteiktiem mērķiem."

Sakiet, lūdzu, kāds būs jūsu viedoklis… cik lielā apmērā vai tieši uz ko varēja paļauties sabiedrība ar šo Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu? Vai es pareizi saprotu jūsu viedokli, ka varēja paļauties, ka tāds finansējums tiešām tiek piešķirts?

L. Leitāne.

Jā. Tieši tā. Tātad sabiedrība… gan akadēmiskais personāls, gan augstskolas kopumā varēja paļauties uz to, ka šāds finansējums tiks dots, kā rezultātā tātad sagaidot… jau gaidot no šīm augstskolām… tātad rezultātus, darbības, aktivitātes, kuras ļoti būtiski ietekmē sabiedrību kopumā. Tātad Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa nepārprotami pasaka, ka finansējums tiks piešķirts un attiecīgi tātad tas būs ne mazāks par 0,25 procentiem no iekšzemes kopprodukta un tātad tiks paredzēts

finansējuma pieaugums, līdz tiks sasniegts attiecīgi vismaz 2 procentus no iekšzemes kopprodukta. Tātad līdz 2. Tātad pakāpeniski tiks audzēts.

Šeit es līdzību varētu teikt arī, piemēram… tātad mums ir Komerclikumā šāda norma par mazkapitāla SIA, kur, piemēram, tiek pateikts, ka tātad ir jānovirza 25 procenti no tīrās peļņas līdz brīdim, kad tiek sasniegts pilns pamatkapitāls Tātad līdz ar to tas uzliek par saistībām un uzņēmumi to pilda.

Tieši tādā pašā veidā šis Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas punkts nosaka… skaidri pasaka to, ka finansējums būs, kā rezultātā tātad šīs te gaidas gan sabiedrība, gan arī augstskolas var rēķināties ar noteiktiem finanšu resursiem, sabiedrība var sagaidīt noteiktu rezultātu, kas būs… protams, sasaistē ar šī finansējuma saņemšanu. Tas var būt gan algas… tātad te nav precizēts… bet tā var būt gan zinātniski pētnieciskie rezultāti, te var būt attiecīgi algas un te var būt arī daudzas citas, kā saka, izpausmes.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi, bet es nedaudz par kaut ko citu vēlētos dzirdēt jūsu viedokli.

Tātad šobrīd spēkā esošais likums "Par budžetu un finanšu vadību" nosaka tātad budžeta veidošanas un sastādīšanas kārtību. Šā likuma ievadā ir likumā lietotie termini. Un viens no likumā lietotajiem terminiem, kam ir dots skaidrojums, ir termins "apropriācija", kas tiek definēts šādi: Valsts budžeta likuma piešķirtā pilnvara noteiktā apjomā, kas atļauj Valsts kasei asignēt un veikt maksājumus noteiktiem mērķiem.

Sakiet, lūdzu, vai paļaušanās uz noteiktu līdzekļu saņemšanu izriet, jūsuprāt, no Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas, jeb tiesiska paļaušanās ir iespējama, ja Budžeta likumā šāds finansējums ir tieši ietverts? Paldies.

L. Leitāne.

Tātad, budžeta izstrādāšanas principā principi nosaka, ka budžeta izstrādāšanā ir jābalstās vispirms uz visiem tiem normatīvajiem aktiem, kuri ir saistoši jau šī te ietvara noteikšanai. Tātad, līdz ar to Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa ir priekšnoteikums, lai Budžeta likumā tiktu ielikts finansējums jau augstskolām. Izejot no tā, likums "Par budžetu un finanšu vadību" jau tālāk nosaka, ka tālāk šis budžets jau nodrošina šo finansējumu. Bet, lai būtu šis finansējums augstskolām, viņš pamatā ir radies šobrīd no Augstskolu likuma, kā rezultātā tātad jau budžeta izstrādē bija jāņem vērā, bet Budžeta likumā tas nav ņemts vērā. Līdz ar to sanāk, ka tātad šis pamatdokuments, kas šinī gadījumā ir Augstskolu likums, viņš nosaka, ka ir jābūt šim

finansējumam, savukārt likums "Par budžetu un finanšu vadību" nosaka, ka tātad šo nodrošinājumu it kā nodrošina valsts budžets, bet valsts budžeta izstrādē nav bijis ņemts pamatnosacījums, kas iepriekš attiecīgi ir bijis jau paredzēts citā normatīvajā aktā.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi.

Un vēl precizējošs jautājums.

Vai jūsuprāt Valsts kase būtu tiesīga finansēt kaut ko, kas nebūtu paredzēts Valsts budžeta likumā?

L. Leitāne.

Valsts kase būtu tiesīga finansēt tikai to, kas ir apstiprināts valsts budžetā. Tātad tas ir attiecīgi noteikts, bet šajā gadījumā pretruna rodas pašā valsts budžetā kā tādā, jo pats valsts budžets ir pieņemts un viņš ir saistošs Valsts kasei, jo Valsts kase pēc kases principa tātad attiecīgi finansējumu dod jau tālāk, bet valsts budžets ir neievērojis citu likumu un Valsts kase nevar ignorēt patiesībā valsts budžetu, viņai jāpilda valsts budžets, bet šajā gadījumā sanāk, ka Valsts budžeta likums ir neatbilstošs likumam, kas atbilstošs ir Augstskolu likumam. Sanāk tāda pretruna.

Valsts kasei ir jāpilda Valsts budžeta likums un tas ir tas likums, pēc kura tātad šī te līdzekļu un finansējuma sadale jau tālāk notiek un tā ir apstiprināta. Tātad praktiski šī problēma ir Valsts budžeta likumā, kur, viņu sastādot, nav ievēroti citi normatīvie regulējumi.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu tad jūsu frāzi, kas ir jūsu viedokļa 3. lapaspusē, ka "sabiedrība uz minēto normu paļāvās".

Tātad, vai sabiedrība varēja paļauties, ka Valsts kase finansēs vairāk, kā budžetā ir paredzēts? Jūsu atbilde ir, ka nē. Sabiedrība nevarēja paļauties, ka vairāk Valsts kase finansēs, jo Valsts kasei ir saistošs valsts budžetā noteiktais.

Nu tad man ir jautājums: kāda apjoma paļaušanās bija, ja Valsts kasei nebija tiesību finansēt lielākā apmērā?

L. Leitāne.

Sabiedrība paļāvās attiecīgi uz Augstskolu likuma 78. panta septītajā daļā noteikto finansējuma piešķīrumu, kas bija obligātā kārtā jāizpilda un jāiestrādā Valsts budžeta likumā, jo tas nosaka ietvaru.

G. Kusiņš.

Paldies.

S. Osipova.

Paldies. Jautājumu uzdos tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Labdien!

Man būtu vairāk no tāda ekonomiskā aspekta laikam jums jautājums.

Jūs vairākkārt minējāt par budžeta veidošanas principiem, kādi pasaulē ir. Un kā jūs vērtējat no budžeta veidošanas principiem… vai tam ir atbilstoša prakse, ka jau uz nākamajiem gadiem tiek iezīmēti kādi līdzekļi budžetā gan ņemot vērā ekonomikas ciklisko attīstību, gan arī to, ka var būt tādas krīzes kā *Covid*, piemēram, vai migrācijas krīze, kas tos izdevumus var likt valstij novirzīt pilnīgi citiem mērķiem? Paldies.

L. Leitāne.

Pasaules pieredze rāda to, ka noteiktas prioritātes, kuras ir attiecīgajai valstij un kas tiek uzskatītas par ārkārtīgi svarīgām, tātad var tikt iestrādātas… arī konkrēta finansējuma palielinājuma apmēri un tādējādi tātad arī nosakot… neskatoties uz to, ka ekonomikā ir cikliskums, bet nosakot stabilu pieaugumu vai arī stabilu finansējuma apmēru kaut kādā noteiktā laika periodā, tātad tas tiek uzsvērts… šī te prioritāte un šis svarīgums. Tātad valsts tādā veidā pasvītro.

Un ja mēs ejam vēl tikai uz to, lai mēs nodrošinātu faktiski šo te nedaudzo un nelielo pieaugumu, tad pasaules valstis jau ir nonākušas uz šo stabilitātes līmeni, ja mēs runājam par pasaules attīstītajām valstīm. Un tātad līdz ar to viņām jau ir šis te stabilais… tur 2 procenti, dažām valstīm pat pāri par 2 procentiem no iekšzemes kopprodukta, piemēram, izglītībai. Un tādējādi tātad faktiski tiek nodrošināta šī te stabilitāte un šis signāls, ka šīs lietas mums ir ārkārtīgi svarīgas, tās ir prioritāras valstiskajā attīstībā un tādējādi tiek stabili nodrošināts ilgākā laika posmā finansējums un garantēts, ka tādā veidā… tātad tas ir kā pastiprinājums tam, ka tas nav solījums. Šajā gadījumā mēs nerunājam par koncepcijām, dažādām programmu idejām. Te nav ideja. Ideja tiek ielikta kādā koncepcijā, kādā plānā, bet šajā gadījumā ir likums, kur likumā jau ir ierakstīta ideja, konkrēta darbība, ka mēs darīsim un palielināsim finansējumu par noteiktu apmēru.

Tādējādi… tātad tīri no ekonomiskā viedokļa tātad sanāk, ka tātad tas ir skaidrs signāls, ka finansējums tiks palielināts, ka valstij ir svarīga šī ilgtspēja izglītības

kontekstā un ka tas tiks izdarīts tādā veidā. Bet tanī pat laikā to, ko mēs tagad redzam, nu no ekonomiskā viedokļa tas ir, ka mēs jums solam… mēs jums devām solījumu, likumā ir ierakstīts, bet mēs vienkārši šo likumu nepildīsim. Bet likumā tas ir rakstīts. Nav neviena cita normatīvā akta, kurš atceltu šo te minēto punktu un teiktu, ka viņš mums nav spēkā esošs. Viņš mums ir spēkā esošs.

Ekonomisti, strādājot pie budžeta izstrādāšanas, nu… patiesībā tā ir bijusi kaut kāda acīmredzot vai politiska vēlme nepildīt šo vienkāršo likumu, bet mums, katram indivīdam, katram valsts pilsonim ir pienākums pildīt likumu un, protams, mēs šobrīd varam mēģināt tur atrast iemeslu, kāpēc mēs to nepildām un tamlīdzīgi… bet, ja tas likumā ir ierakstīts, tad likums ir jāpilda. Tieši tāpat, kā… mēs varam vai nevaram samaksāt, mums ir jāmaksā noteikts maksājums, piemēram, nodokļu kontekstā. No tā, ka mēs nemaksājam, nav viņš atcelts.

A. Kučs.

Skaidrs. Paldies par atbildi.

S. Osipova.

Tā, paldies. Šobrīd tiesai vairāk Leitānes kundzei jautājumu nav.

Ir iespēja uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pilnvarotajam pārstāvim Laurim Liepam. Lūdzu!

L. Liepa.

Paldies, godātā tiesa! Viens pavisam tāds precizējošs jautājums, kas zināmā mērā jau ir arī apspriests mūsu līdzšinējās tiesu izmeklēšanas sarunas ietvarā.

Taču arī jūs to pieminējāt, proti, par to, ka šobrīd izglītības sistēma augstākajā izglītībā pastāv lielā mērā uz tāda suboptimāla, tas ir, ne pārāk pietiekama līmeņa, tādēļ, ka izglītību, augstāko izglītību finansē ne tikai valsts, tātad ne tikai publiskais budžets, bet to finansē arī daļēji privātie līdzekļi, daļēji studējošie, daļēji atsevišķi *ad hoc* programmu tātad apmaksas avoti, tajā skaitā, Eiropas Savienības fondi un pavisam, jāsaka, zīmīgi šai sporādiskajai *ad hoc* finansēšanas kārtībai ir jūsu pieminētie *Covid* līdzekļi, ar kuriem, iespējams, kādi caurumi tiek aizlāpīti šobrīd uz atsevišķu īsu laika posmu.

Sakiet, lūdzu, tātad kāpēc augstākā izglītības sistēma kā kopumā mobila sistēma ar attīstītiem, spējīgiem, izglītotiem cilvēkiem, kuri vienmēr atradīs, kā saka, vietu un veidu, kā vismaz minimālo atlīdzību nopelnīt, kāpēc sistēma nevar paļauties uz šādu daļēju finansējumu? Kāpēc tik ļoti mēs tiecamies uz to valsts finansējumu? Paldies.

L. Leitāne.

Tātad valsts finansējums dod šo te stabilitāti un šo bāzi attiecīgi, lai varētu īstenot ilgtermiņa pasākumus. Daudzi pētījumi savā būtībā prasītos priekš valsts ekonomikas, priekš valsts attīstības ilglaicīgu pētījumu esamībā… Un ja mums ilglaicīgi tātad nav šī te finansējuma, patiesībā mēs varam fragmentāri kaut ko darīt, mēģinot piesaistīt… nu tad kaut ko izdarīt, bet principā mēs nevaram fundamentāli strādāt pie ļoti nopietniem pētījumiem, kurā ieguvēja būtu visa sabiedrība. Tie būtu gan varbūt tīri medicīnas pētījumi… tie varētu būt tikpat labi ekonomiskie pētījumi… Tātad patiesībā šis te finansējums, tā ir tā stabilitāte, kurai būtu jānodrošina un kura ir tad tā bāze, lai nodrošinātu gan šo te attiecīgo darbību starptautiskajā vidē, gan arī nodrošinātu šīs visas prasības, kuras mums attiecīgi ar katru gadu aizvien palielinās un, protams, strādāt …… visā reģionā. Tātad līdz ar to šis te fragmentārais, ik pa brīdim iedotais finansējums… tas ir tāds kā… nu, es viņu salīdzinātu ar ugunsgrēka dzēšanu. Mēs kaut ko tur nodzēšam un tas ir tas veids, kā mazlietiņ šie te pasniedzēji varbūt un arī augstskolas kaut kā turās, jo nav noslēpums, ka šobrīd liela daļa akadēmiskā personāla ar vienu kāju vairs nav augstskolās, bet ir kaut kur citur. Kā jau es arī minēju, arī šie te atjaunošanās rādītāji patiesībā ir ārkārtīgi katastrofāli. Tā kā līdz ar to tieši šis bāzes finansējums un šī finansējuma nodrošināšanas stabilitāte dotu pamatu gan attīstībai, gan arī, protams, tur būtu ieguvēja arī sabiedrība.

L. Liepa.

Liels paldies.

Godātā tiesa, šobrīd vairāk jautājumu nav.

S. Osipova.

Paldies.

Šobrīd ir iespēja jautājumus uzdot saeimas pārstāvim. Lūdzu, Stupina kungs, vārds jums.

A Stupins.

Paldies.

Cienot Satversmes tiesas procesu, jautājumi jau kāda tieši juridiska aspekta sakarā Saeimai nemaz nevar rasties. Paldies.

S. Osipova.

Paldies.

Paldies, Leitānes kundze, jums par viedokli. Jauku jums pēcpusdienu.

Šobrīd aicināsim pieslēgties un savu viedokli paust Edgaram Pastaram.

Tiesai ir iesniegts dokuments, lai pārbaudītu Pastara kunga identitāti. Mēs atpazīstam Pastara kungu. Lūdzu, vārds jums!

E. Pastars.

Labdien, godātā tiesa! Paldies par iespēju sniegt viedokli šajā lietā.

Ar jūsu atļauju un arī atvainojoties jums, es labprāt sniegtu viedokli, nestāvot kājās… jo tehniskās iespējas diemžēl neļauj šo tiesas zālē ierasto paražu šeit nodrošināt…

Pirmkārt, es vēlējos vērst uzmanību… lai būtu skaidras manas tās attiecības ar pieteikuma iesniedzēju pārstāvi šajā lietā, jo mums ir viena prakses vieta, vēršu uzmanību, ka es šobrīd nepraktizēju šajā birojā, esmu apturējis darbību, tāpēc viedoklis noteikti tiek pausts neatkarīgi un viņam nav saistības ar to advokātu biroju, ko pārstāv pieteikuma iesniedzēju pārstāvis.

Un jāteic, ka arī mans viedoklis pēc satura… man šķiet, ka es nepiekrītu nevienai no šajā lietā iesaistītajām pusēm, tāpēc es domāju, ka šajā lietā viedoklis tiks pausts objektīvi.

Tas būtu tā kā atruna.

Ko es noteikti gribētu teikt. Es šeit neatkārtošu rakstveida pozīciju, tikai paudīšu atsevišķas tēzes, kas man likās svarīgas, ko es arī dzirdēju šajās divās dienās, klausoties šo tiešām interesanto tiesas sēdi.

Ir pilnīgi skaidrs, ka šīs lietas uzdevums nav pateikt, kura norma no lietā šobrīd diskutētajām – Augstskolu likuma norma vai budžeta attiecīgā apropriācija – ir ilgtspējīgāka vai pareizāka. Es pilnīgi piekrītu Saeimas pārstāvim, ka valdības prioritāte šeit noteikti nav tiesas kompetences jautājums, lai arī cik labi vai grūti ietu vienai vai citai nozarei, tā nav tiesvedības ceļā risināma lieta.

Protams, Satversmes tiesai ir kompetence vērtēt budžeta procesu, kurš, diemžēl, jāteic, arī manā praksē vērojot, ir ļoti pārbagāts ar politiku, steigu un seniem netikumiem. Un pret šīm trim lietām Satversmes tiesas procesā nav imunitātes. Satversmes tiesa to var pārvērtēt un es uzskatu, ka šajā lietā šādi aspekti ir, kuri noteikti jāvērtē, jo procesam ir jāatbilst Satversmei un tas, ka Saeimas deputāti par kaut ko nevar izšķirties vai kāda ministrija nedara to tāpēc, ka kāda cita ministrija to nav rosinājusi, nav arguments, lai budžeta pieņemšanas process atbilstu Satversmei un no tās izrietošajiem tiesību principiem.

Šī lieta ļoti labi ilustrē sen seno praksi par netikumu, par ko es arī jau minēju, par to, ka nozares pilnīgi labi saprot, ka viņas Finanšu ministrijā nedabūs vajadzīgos finanšu līdzekļus, jo Finanšu ministrijai ir jādomā par visu valsts budžetu un visām nozarēm, tāpēc tās nozares parasti komisijās gūst pārsvaru un tajās tiek iebalsotas šādas specifiskas tiesību normas, kas nosaka kaut kādas kvotas, limitus vai pienākumus, veidojot budžetu un protams, ka vienmēr pret šīm normām ir iebildusi Finanšu ministrija attiecīgās nozares komisijās, gan, cik es atceros, arī Saeimas Juridiskais birojs. Un protams, ka vēlāk, kad budžets jau tiek iesniegts Saeimā, visiem nav nekādu ilūziju, ka viņi šīs normas tāpat nekad vērā neņems, ka tās ir tāda laba ideja, kuru neviens nekad dzīvē tā arī neīstenos.

Tāpēc es, īsumā sakot, piekrītu gan Tieslietu ministrijas, gan Finanšu ministrijas, gan Fiskālās disciplīnas padomes viedoklim, ka uzstādītais jautājums lietā ir pārāk šaurs un tur es varbūt neapskaužu Saeimas pārstāvi, kurš, atnākot uz tiesas sēdi ar vienu apstrīdēto normu, faktiski šobrīd ir dabūjis divas apstrīdētās normas. Pēc diskusijām, kuras es dzirdu tiesas sēdē, proti, es teiktu, ka šajā lietā tomēr būtu jāskatās plašāk, ka nevar norobežot tikai Budžeta likuma apakšprogrammu un Augstskolu likuma normas. Pēc būtības būtu jāpaskatās arī tas, vai šāda prakse… tā pati norma, uz kuru šādi balsta savu pozīciju pieteikuma iesniedzējs, vispār ir pareiza.

Varbūt to varētu salīdzināt ar situāciju, ja policijas darbinieks aptur automašīnu par ātruma pārsniegšanu, bet autovadītājs ir smagā alkohola reibumā, un tad policists saka, nu, es jau tikai ātruma dēļ jūs apturēju, man tas jūsu alkohola reibums neinteresē.

Tāpēc es teiktu, ka šajā gadījumā būtu jāskatās abas normas kopsakarā vai vismaz jādod norādes par to… par Augstskolu likuma normas, kā jūs jau pareizi jautājāt, gan spēkā esamību, gan specialitāti pret budžeta programmām.

Es noteikti gribētu teikt, ka Augstskolu likuma normas nav tikai plāns vai vadlīnija, tā paredz konkrētas tiesības… konkrētu pienākumu konkrētam tiesību subjektam. Tā noteikti nav speciāla norma pret budžeta apakšprogrammu, jo šī Augstskolu likuma norma uzliek pienākumu valdībai sagatavot likumprojektu noteiktā veidā. Savukārt budžeta apakšprogrammu adresāts tomēr jau ir konkrēti tiesību subjekti, kuriem tiek piešķirts noteikts finanšu līdzekļu apjoms. Protams, ka šī norma ir tiesību norma, kas uzliek par pienākumu Ministru kabinetam rīkoties noteiktā veidā. Un ir pilnīgi skaidrs, ka likumdošanas procesā, tātad, process, kuru šī norma regulē, šī norma netiek pildīta. Tātad ir skaidrs, ka likumdošanas procesā ir noticis procesuālais pārkāpums. Un jautājums ir par to, vai šis procesuālais pārkāpums ir pietiekami būtisks.

Papildus tam es teiktu, ka noticis arī vēl citas tiesību normas pārkāpums, kuru es varbūt kādā brīdī nedzirdēju tā uzmanīgi, bet es domāju, ka tas ir Saeimas kārtības

ruļļa 111. panta normas pārkāpums, kurš skaidri pasaka, ka, ja ir pieņemts viens likums, kas Ministru kabinetā nonāk pretrunā ar citu likumu, tad šis otrais likums ir jāatliek vai jāgroza. Un diemžēl Saeima nekad to šajā normu gadījumā nav darījusi un es teiktu, ka mēs šobrīd varam konstatēt, ka no likumdošanas procesa viedokļa mēs redzam, ka ir vismaz divu tiesību normu pārkāpums pieņemot apstrīdēto normu lietā, kas ir Saeimas kārtības ruļļa 111. pants, ja nemaldos, tad otrā daļa, un ir pārkāpta noteikti arī pati Augstskolu likuma 78. panta pēdējā daļa. Līdz ar to ir skaidrs, ka apstrīdētās normas gadījumā ir procesuālie pārkāpumi attiecībā uz tiesību normām, kas regulē likumdošanas procesu.

Ir jautājums, vai šis pārkāpums ir pietiekami būtisks, lai veidotu Satversmes 1. panta pārkāpumu, tas ir cits jautājums, kur noteikti tiesa arī spriedumā vērtēs, bet šis pārkāpums procesā kā tāds, protams, ir vērtējams.

Protams, ka likumdevējs var pieņemt arī speciālas normas, kas ir pretrunā ar kādām citām tiesību normām. Te tomēr būtu jāsaprot, ka tā ir viena atšķirība. Ir viena lieta… šajā gadījumā pēc būtības, kā jau teicu, atšķirība, ar kuru viņa ir speciāla un kādās niansēs pret Budžeta likumu, iespējams, ka tā nav speciāla norma pret Budžeta likumu, bet šajā gadījumā ir jāsaprot, ka nedrīkst tikt pieņemtas tiesību normas, kas principā ir pretrunā kādai citai, ka viņas runā pretī viņa jēgai kā tādai… Un šī norma ir tāda. Tas ir tas, ko Saeimas kārtības ruļļa 111. pants sargā – tā ir harmoniska tiesību sistēmas veidošana. Tur, kur pēc būtības nedrīkstētu būt apzināta pretruna, kura netiek novērsta tikai tāpēc vien, ka ir nevīžība vai politiska vēlēšanās to neredzēt.

Tādēļ noteikti es sagaidu arī, ka Satversmes tiesa spriedumā šajā lietā sniegtu kādu vērtējumu par to, vai šāda prakse turpmāk arī ir pamatota.

Ja mēs skatāmies uz pašu… par pašu apstrīdēto normu, tad, kā es jau teicu, tā ir pretruna Satversmes 1. pantam tieši procesuālā aspektā.

Ja mēs runājam par tiesisko paļaušanos, tad es noteikti piekrītu arī pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, kas tā kā mēģināja teikt… atsvabināties no tā, ko viņam piedēvēja, proti, ka ne jau šī norma radīja tiesisko paļaušanos kādam konkrētam subjektam, ka būs līdzekļi. Es teiktu, ka šī tiesību norma nevar noteikti radīt nekādu tiešu tiesisko paļaušanos kādam konkrētam subjektu lokam. Vienīgais, ko šī tiesību norma var pateikt, ka viņa ir pretrunā tādam kā tiesiskās skaidrības, tiesiskās drošības principam tajā kontekstā, ka viens likums nosaka vienu, bet cits paredz ko citu. Drīzāk es šo argumentu redzētu kā maz perspektīvu Satversmes tiesas procesā, kā drīzāk uz to, ka pašas apstrīdētās tiesību normas pieņemšanas procesā ir pārkāptas vismaz divas tiesību normas, un Satversmes tiesas ziņā ir novērtēt, cik šis pārkāpums bija būtisks.

Un es noteikti patreiz vēlos akcentēt, ka noteikti Satversmes tiesai šajā lietā vai nu sprieduma rezultatīvajā daļā, kas ir grūti iespējams, ņemot vērā, kādas ir prasība robežas, vai vismaz sprieduma secinājumu daļā *obiter titum* pateikt to, ka Augstskolu likumam līdzīgās normas, tieši par šiem uzdevumiem, pēc būtības tādas viņām nebūtu jābūt kā tādām, ka šī ir slikta prakse kopumā, ka tās normas ierobežo Satversmes 66. pantā paredzēto valdības rīcības brīvību, zināmā mērā apgriežot Saeimai šo pierādīšanas pienākumu, jo, ja Saeimai būtu jāpieņem… teiksim tā, Budžeta likumā jāieliek šāds finansējums, tad būtu jāparāda, kur to ņemt. Ja viņa jau iepriekš to ieliek likumā, tad it kā viņai nekas nav jāparāda.

Turklāt, iedomāsimies, ka simtos nozaru likumos saliktu šādas kvotas… vai valdība vispār viņas spētu izpildīt? Tāpēc, ja grib plānot budžeta līdzekļus un dot kaut kādu perspektīvu, tad tam ir Attīstības plānošanas sistēmas likums un politikas plānošanas dokumenti, kuri arī šādas normas ietvertu.

Tāpēc es teiktu… lai arī es secinu, ka apstrīdētajā normā ir pārkāpumi procesā, es teiktu, ka abi šie pārkāpumi ir saistīti ar tiesību normu, kurai vispār likumā nebūtu jābūt un es pieņemu, ka, ņemot vērā Satversmes 6. pantā noteikto, varētu pat izsecināt, ka viņai pēc būtības nebūtu jābūt spēkā.

Vai viņa šobrīd nav spēkā? Es teiktu, ka neviens laikam šādu secinājumu atbildē uz tiesas jautājumu iepriekš nebija gatavs pateikt. Arī es to neesmu gatavs pateikt, jo, lai tiesību norma nebūtu spēkā, šķiet, ka būtu jābūt… Satversmes tiesa to tad arī secinātu un es teiktu, ka tas tad būtu pareizi… ja tas tiktu tā arī secināts.

Jā, tas varbūt būtu īsumā… pozīcija no manas puses.

Es noteikti esmu gatavs atbildēt gan uz tiesas, gan uz lietas dalībnieku jautājumiem.

S. Osipova.

Paldies par viedokli.

Jautājumus uzdos tiesnesis Neimanis.

J. Neimanis.

Paldies par jūsu viedokli.

Tātad es saprotu, ka jūsuprāt šī Augstskolu likuma norma nav spēkā esoša, bet ir nepieciešams tiesas konstatējums.

E. Pastars.

Jā.

J. Neimanis.

Un spēkā neesība ir saistīta ar to, vai tādēļ, ka tā neatbilst Satversmes 66. pantam, vai tādēļ, ka vienkārši nedz valdība, nedz Saeima ilgstoši pati nav šai normai sekojusi un pavisam nesen Saeima arī ir noraidījusi opozīcijas priekšlikumu iekļaut šādu noteikumu gadskārtējā Budžeta likumā? Kāpēc jūs domājat, ka viņa nav spēkā?

E. Pastars.

Es domāju, ka tiesību norma nav spēkā tādēļ, ka tā ir pretrunā ar 66. pantu. Tas, ka viņa ilgstoši nav piemērota, tas automātiski nenozīmē, ka viņa zaudē spēku. Mums ir tiesību normas, kuras ilgstoši nav piemērotas un tas vien nebūtu kritērijs, ka šī norma automātiski zaudētu spēku.…

J. Neimanis.

Nē, es domāju tādā ziņā nav piemērota, ka… nu, vienkārši valsts iestāžu un institūciju rīcība ir bijusi konsekventi pretēja tai. Tādā ziņā.

E. Pastars.

Jā, viņa ir bijusi konsekventi pretēja un tāda viņa būs vienmēr. Tajā ziņā es teiktu, ka tas liecina par to, ka pati tiesību sistēma šo izaugumu ir izoperējusi kaut kādā mērā, ja es varētu ar tādiem medicīniskiem terminiem izteikties…

J. Neimanis.

Labi. Paldies.

Un tad vēl jautājums par 66. pantu. Tātad jūs norādījāt, ka no Satversmes 66. panta izriet noteikums, ka valdībai ir tiesības sastādīt valsts Budžeta likumprojektu un šādas normas ierobežo šīs valdības tiesības.

E. Pastars.

Jā, jo pēc būtības… ja Saeima iepriekš jau… valdībai pēc būtības pēc 66. panta būtu jānovērtē ekonomiskā situācija pēc visām attiecīgajām prognozēm. Jāsaprot, kā viņas var izpildīt spēkā esošos likumus un kādām prioritātēm atvēlēt naudu. Tajā brīdī, kad valdība saprot, kurus spēkā esošos likumus… tas ir, finansēt pabalstus vai noteikta veida procesus, tajā skaitā tiesas, iestādes… kuras viņa nevar atļauties finansēt, šos likuma pienākumus viņa koriģē ar attiecīgiem pārejas noteikumiem, ciktāl, protams, šī korekcija ir pieļaujama no Satversmes viedokļa, lai nevarētu pateikt, ka tiesas Latvijā beidz darboties, jo nav naudas. Savukārt, šāda veida kvotu normas pēc būtības pasaka,

‚ka valdībai.. izdara valdības vietā… iznāk, ka Saeima ir tā, kas sastāda budžetu… Savukārt, tas ir nepareizs lomu sadalījums. Lomu sadalījums, kas ir attiecīgi Saeimai pilnvarots, šajā gadījumā būtu lemt, kā darīt citādāk no valdības… Teiksim, valdība ir iedalījusi pārāk maz naudas augstākajai izglītībai un Saeima saka: nu, tad iedosim vairāk. Bet tad Saeimai arī ir pienākums atrast, kur šo naudu ņemt, nevis Saeima ieraksta likumā, ka vienmēr būs tur 2 vai 3 procenti no IKP, dariet, ko gribiet, atrodiet to naudu, mēs nezinām, kur jūs viņu ņemsiet. Pēc būtības valdība nāk ar to, ko viņa var atļauties, un ja Saeima vēlas kaut ko vairāk, tad viņa arī meklē, kur šo naudu dabūt. Tā loģika ir ieprogrammēta 66. pantā un, manuprāt, šīs kvotu normas, ja tā drīkst teikt, apkārtceļš vai pa sētas durvīm ejošs ceļš pret 66. pantu.

J. Neimanis.

Un pēdējais jautājums. Sakiet, līdzīgu jautājumu uzdevu arī Tieslietu ministrijai un Tieslietu ministrija norādīja, ka no 66. panta neizriet aizliegums pagātnes parlamentam, vai parlamentam pagātnē noteikt kaut kādus noteiktus maksājumus vai budžeta jautājumus, kas ietekmēs nākotnes parlamenta rīcību. Vai jūs arī tam piekrītat? Vai jums ir citāds viedoklis? Vai tas ir atrodams 66. pantā vai nē? Nu, ar vienu vārdu sakot, par pagātnes parlamenta iespējām ierobežot nākotnes suverēni ieceltā parlamenta lemttiesības.

E. Pastars.

Es teiktu, ka vienmēr konstitucionālajās tiesībās ir bijusi liela dilemma un vienmēr ir mēģinājumi, lai mirušie valdītu pār dzīvajiem.

Un es teiktu, ka, protams, ka parlamentam kā institūcijai, neatkarīgi no viņa sasaukumiem, ir saistoši iepriekšējā parlamenta pieņemtie likumi, iekams tas nākamais parlaments tos negroza. Un arī šis te kontinuitātes princips ir pilnīgi skaidrs, ka parlamenti… viena parlamenta likumi nebeidz saistīt nākamā parlamenta sasaukumu. Tā ir institūcija un mēs esam tiesiska valsts. Mēs nedalāmies pa dinastijām vai tamlīdzīgi. Tad es šeit es teiktu, ja parlaments ir noteicis, tad nākamais parlaments, protams, to var grozīt. Kamēr viņš to negroza, viņam ir jāseko. Ir jāsaprot, vai iepriekšējā parlamenta rīcība ir bijusi saprātīga. Nākamais parlaments vienmēr to drīkst pārvērtēt, jo viņam ir tautas mandāts tajā brīdī. Varbūt viņš ir ievēlēts tieši ar domu, lai mainītu iepriekšējā parlamenta neracionālo politiku.

J. Neimanis.

Mazliet precizējošs. Vai, teiksim, šie visi gadskārtējie Budžeta likumi, kas ir tikuši pieņemti pēc Augstskolu likuma normas pieņemšanas, neliecina par to, ka parlaments ir arī faktiski ir arī atkāpies no iepriekšējā parlamenta iestrādāta noteikuma un faktiski atzinis sev šo noteikumu par nesaistošu… maināmu…

E. Pastars.

Es domāju, ka šeit kritērijs nav, vai tas ir bijis tas pats vai cits parlaments. Ja mēs paskatītos arī uz citām līdzvērtīgām normām… arī tas pats parlaments, ja pats ir pieņēmis, vēlāk tām nav sekojis. Tā, ka šajā gadījumā ir svarīgi, ka viņam neseko ne tas parlaments, kas viņu ir pieņēmis, ne nākamais, ne aiznākamais… Tas ir bijis konsekvents princips, ka šādām normām neviens saprātīgs parlaments neseko.

S. Osipova.

Tā… Jautājumu uzdos tiesnesis Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Jā, man būs divi jautājumi. Un šos jautājumus es uzdošu ne no izejas punkta, vai augstākajai izglītībai ir nepieciešami pietiekami līdzekļi… neskatos uz šo jautājumu šādi. Skaidrs, ka ir nepieciešami pietiekami līdzekļi.

Tomēr mani jautājumi ir vairāk vērsti uz to, kā funkcionē valsts kopumā.

Un pirmais jautājums ir saistīts jau ar jūsu atbildi, ka Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa neesot spēkā esoša, jo tā neatbilst Satversmes 66. pantam. Bet, sakiet, lūdzu, kā tad jūs lasāt likumu "Par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otro daļu, kurā ir minēts… tātad citēšu… "budžeta mērķis ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi ir nepieciešami valdībai, citām valsts institūcijām un pašvaldībām to valsts pienākumu izpildei… un tagad uzsvēršu… kuru finansēšana noteikta ar likumdošanas aktiem".

Vai jūs uzskatāt, ka Satversmes 66. pantam neatbilst arī šā likuma otrā daļa tiktāl, ciktāl tā norāda, ka valdībai ir nepieciešams budžetā iestrādāt kaut ko, kas jau ir paredzēts ar citiem normatīvajiem aktiem, proti, piemēram, ar Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu? Šis būtu pirmais jautājums.

E. Pastars.

Ja es varu atbildēt… Es jau mēģināju savā runā atbildēt… iespējams, ka es ļoti ātri pārskrēju tam pāri… Es teiktu, ka šajā gadījumā budžeta vadības likums saprot konkrētus procesus, konkrētas vajadzības, kas ir definētas un izriet no normatīvajiem

aktiem. Šī norma, par ko mēs runājam, par Augstskolu likumu un kura pat lietā nav apstrīdēta, bet kura šobrīd mums ir diezgan centrāla, viņa pēc būtības paredz kvotu, kādā finansēt. Nevis, cik reāli vajag, cik ir nepieciešams, bet kvotu. Ja mums ir jāpasaka… jo šī ir kvotas norma… Budžeta vadības likums pēc būtības mums runā par to, cik ir nepieciešams. Kvotas norma nesaka, ka šī visa nauda ir nepieciešama. Tā ir tā atšķirība budžeta plānošanā, ka kvotas ir sliktas ar to, ka viņas var finansēt tik, cik ir paredzēts… pieņemsim, 2 procenti no IKP, pat ja augstskola nespēj šo naudu notērēt kvalitatīvi, savukārt Budžeta vadības likums runā par nepieciešamo finansējumu. Es saku, ka kvotu normas… un šī ir kvotu norma, ir pretrunā ar 66. pantu, nevis norma, ka, piemēram, par to, kādā veidā kāds process ir noregulēts un cik viņš maksā valstij. Piemēram, šis tiesas process. Valsts viņu finansē pēc tā, cik ir nepieciešams nevis tāpēc, ka vajag tur 1 procentu no IKP.

A. Laviņš.

Respektīvi, tā atbilde ir tāda, ka likumdevējs pats ir pārpratis likuma "Par budžetu un finanšu vadību" 1. panta otrajā daļā minēto, ka var šādā veidā ar normatīvajiem aktiem noteikt valdībai, kādus prioritārus pasākumus ir nepieciešams finansēt. Tātad, atbilstoši likuma "Par budžetu un finanšu vadību", kā jūs sakāt, tātad idejiski var parlaments šādus normatīvos aktus pieņemt, taču tam ir jāizvairās no konkrētu kvotu piešķiršanas. Es pareizi saprotu jūsu atbildi?

E. Pastars.

Jā, tieši tā.

Ka nekāda lēņu dalīšana feodālās valsts izpratnē šeit nedrīkst būt. Tas ir pilnīgā pretrunā ar jebkādu saprātīgu budžeta plānošanu. Pat ja tā nauda ir vajadzīga šai nozarei, un par to es nestrīdos, tāpat kā jūs to savā ievadā minējāt, bet budžeta plānošanā valdībai ir rīcības brīvība novērtēt šo nepieciešamību un apmēru, kas atbilst šai nepieciešamībai, nevis likumdevējs nosaka kvotas, starp kurām valdība nevar izlaipot, ja tā var teikt.

A. Laviņš.

Paldies. Sapratu.

Un otrs jautājums. Iespējams, tāds plašāks vispār par valsts uzbūvi.

Es jau vaicāju Tieslietu ministrijas pārstāvēm šo jautājumu, ka šobrīd ir sešās jomās nozaru normatīvie akti, kuros šādas kvotas ir paredzētas… bet, es pieminēju, ka, ja reiz ir sešas, tad kāpēc ne 25? Un jūs pieminējāt, ka pat simtiem. Un šādā veidā

principā viens parlamenta sasaukums varētu ar šādiem normatīviem aktiem, nu, līdz pat 90, piemēram… es tā abstrakti runāju, bet līdz pat 90 procentiem ar šiem normatīvajiem aktiem noteikt, kādā veidā un kādi valstī noteikti pasākumi ir jāfinansē.

Ņemot vērā, ka budžets ir līdzeklis valsts politikas īstenošanai, kā to noteicis likums "Par budžetu un finanšu vadību", vai jūs piekristu viedoklim, ka, ja šādi kāds aktīvs parlamenta sasaukums īstenotu šādu likuma 1. panta otrajā daļā ietverto norādi, ka normatīvajos aktos var ietvert regulējumu par to, kāds finansējums kādai jomai ir nepieciešams, ka pēc būtības šāds aktīvs parlamenta sasaukums principā varētu novest pie secinājuma, ka kamdēļ mums ir vajadzīgas nākamās vēlēšanas, jo visa politika, kas attiecas uz to, kam valstī ir nepieciešama nauda, jau ir izlemts?

E. Pastars.

Pēc būtības jā, es jums piekrītu.

Un tādēļ šajā lietā es uzskatīju, ka ir nepieciešams tomēr pavērst šo jautājumu tādā veidā, ka nevar atzīt par antikonstitucionālu apstrīdēto normu, ja arguments, kādēļ viņa ir antikonstitucionāla, pats par sevi ir antikonstitucionāls. Nu, respektīvi, ja Augstskolu likuma norma 78. panta ir antikonstitucionāla vai arī viņa nav spēkā, tad nevar pateikt, ka ir antikonstitucionāla budžeta programma. Tas ir tas arguments, kāpēc arī es šo vēlējos celt šajā tiesas sēdē.

A. Laviņš.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… tiesnesis Artūrs Kučs uzdos jautājumu.

A. Kučs.

Es vēlreiz gribētu precizēt, kāpēc jūs teicāt, ka šo pretrunu starp Augstskolu likumu un Budžeta likumu nevar atrisināt ar kolīziju normas palīdzību.

E. Pastars.

Jā, pirmkārt, sāksim ar divām lietām.

Pirmkārt, jāņem vērā, ka likumdošanas procesā tas kolīziju normu standarts ir nedaudz citādāks, ar to domu, ka likumdevējam… Saeimas kārtības ruļļa 111. pants prasa pēc iespējas vispār neveidot kolīziju normu… kolīziju situācijas un it īpaši apzinātas un tādas, kuras ir redzamas, skaidras un apzinātas un kuras nav paredzētas,

ka viņām būtu normāli jātiek risinātām ar kolīziju normu starpniecību. Tas tad būtu pirmais.

Otrais. Ja mēs skatāmies uz 78. panta pēdējo daļu, tā saka… uzliek par pienākumu Ministru kabinetam iesniedzot valsts budžetu, to ar kaut ko nodrošināt. Tātad subjekts mums ir Kabinets… pienākums nodrošināt noteiktu kvotu un noteiktā procesā – likumdošanas procesā. Savukārt budžeta programmas adresāts ir finansējuma saņēmēji, kuri pēc būtības pasaka, cik būs naudas un kādiem mērķiem. Un es teiktu, ka šīs normas tādā klasiskā izpratnē nav vienā plauktā saliekamas, jo es teiktu, ka budžeta programma ir kļūdains auglis procesam, ja tā var teikt, ja viņu atzīst par pareizu, bet viņas nav vienlīdzīgas. Tiesa, tas būtu gadījumā, ja būtu norma, kas pateiktu, ka, piemēram… kā tas starp citu, ir bijušas likumā, ka noteiktos gadījumos ir jāpiešķir tur 5 miljoni vai 10 miljoni tam un tam un budžeta programma teiktu, ka nē, mēs tam piešķiram 1 miljonu… te mēs varētu runāt par speciālām un vispārējām attiecībām. Jo Augstskolu likuma norma ir vairāk par to, kā top Budžeta likuma normas, savukārt Budžeta likumā attiecīgā programma ir jau rezultāts šim procesam. Tāpēc es nevarētu teikt, ka viņas ir vispārēji, speciāli attiecīgas.

A. Kučs.

Paldies.

Otrs jautājums būtu par Saeimas un Ministru kabineta tātad attiecībām, ko jūs jau raksturojāt budžeta sastādīšanā.

Jūs rakstāt savā viedoklī, ka budžeta sastādīšana ir ekskluzīvā Ministru kabineta kompetencē. Mans jautājums būtu tāds, vai tad Saeima parlamentārā valstī nav tā, kura varētu noteikt kādus virzienus vai prioritātes arī Ministru kabinetam… teiksim, lemjot par ilgtermiņa atbalstu kādai nozarei. Mēs zinām, pieņemsim, ka ir šī prakse, ka aizsardzībai mums ir 2 procenti no iekšzemes kopprodukta. Kas ir tas pamatojums… jūsuprāt, arī teorētiskais pamatojums, kādēļ Saeimai šādas tiesības nav?

E. Pastars.

Es teiktu, ka Saeima var noteikt ilgtermiņa redzējumu dažādos veidos, piemēram, ratificējot kādu līgumu… kur viņa… pēc valdības priekšlikuma, protams, kas notiek… kur starptautiskie līgumi tiek ratificēti pēc valdības priekšlikuma, tātad saziņā ar valdību, kas uzņemas kādas noteiktas starptautiskas saistības, kuras ir jāpilda… nu, tās arī balstās reāli faktiski uz nepieciešamību, jo tā nauda reāli ir obligāti nepieciešama.

Kas attiecas uz ilgtermiņa plānošanu, kā jau es minēju, ir Attīstības plānošanas sistēmas likums, kurā ir attīstības plānošanas dokumenti, kurus apstiprina arī Saeima, kurā var tikt doti virzieni, kā attīstīties ilgtermiņā un saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likuma 10. pantu… kā autors es jau esmu nedaudz aizmirsis… man, liekas, ka es viedoklī biju norādījis, tā bija 5. vai 4. daļa, ka tie ir saistoši iestādēm, tālāk plānojot budžetus un arī tālāk veicot attiecīgi savas ikdienas darbības.

Un treškārt, ir ietverts budžeta ietvars, kas uz vairākiem gadiem uz priekšu, kur parlaments vismaz vēl divus gadus uz priekšu dod kaut kādus norādījumus, pēc valdības priekšlikuma, protams, kā attīstīties tālāk. Es teiktu, ja... bet ja parlaments vēlas uzņemties iniciatīvu pats uz sevi un darīt kaut ko tikai pats, tad neuzticēties varbūt savai pašai izveidotai valdībai, kura var būt tikai tad, ja Saeima viņai uzticas… tad parlamentam ir jāpasaka, kur šos līdzekļus ņemt, nevis tā, ka mēs ierakstām normu un domājam… ka, nu, tad jau kāds cits izdomās, kur tā nauda radīsies. Tā ir tāda pieeja jeb uzskats, ka piens rodas ledusskapī. Tas ir apmēram tas, ko nozīmē šī speciālās tiesību normas tiesību likumā.

A. Kučs.

Ja es varu precizēt, tad principā, ja parlaments būtu pateicis, no kādiem līdzekļiem to ņemt, jūs neredzētu, ka parlaments būtu iejaucies.

E. Pastars.

Es teiktu, ka jā. No tāda viedokļa tas būtu šādā veidā iespējams.

Tas arī, protams, ir diskutabli, vai parlamentam vispār būtu šāda pieeja ilgtermiņā uz nākamajiem gadiem… man jāsaka, ka ir mums piemēri arī tiesību normās, kur parlaments pasaka, ka turpmākos tur divus gadus, piemēram, Eiropas Parlamenta deputātu algas… tas bija ministru algu palielinājums… es vairs neatceros, vai dzīvē tā notika, bet tiesību normā ir rakstīts, no kuras programmas konkrēti viņš ir ņemams un kuros gados. Tādas īpatnības bija regulētas ar ļoti detalizētu un skaidru avotu šiem līdzekļiem.

Es jebkurā gadījumā teiktu, ka tā nav pareiza prakse, pat ja uz gadiem pieciem uz priekšu valdība vai Saeima pasaka, kur ņemt šo naudu, neviens jau pateicis, ka piecus gadus tā nauda tur būs. Tāpēc arī tas, ka to avotu norādītu, tas arī pēc būtības būtu *de facto* nevis kabineta rīcības brīvības ierobežojums… novērtēt aktuālo situāciju un nepieciešamību, jo svarīgi ir katru gadu, ka budžetā tiek pārvērtēta šo līdzekļu nepieciešamība, nevis kādam ir garantēta kvota jeb lēnis, kurā viņš var saimniekot un "mana vasaļa vasalis nav mans vasalis". Ar šādu principu nebūtu pareizi strādāt.

A. Kučs.

Paldies. Un man pēdējais jautājums būtu, precizējot to, ko jūs esat teicis. Jūs sākāt ar to, ka parlaments ir pieļāvis vairākus procesuālus pārkāpumus likumdošanas procesā. Vienlaikus jūs arī nobeigumā teicāt, ka, jūsuprāt, apstrīdētā norma… nevis apstrīdētā, bet Augstskolu likuma 78. panta septītā daļa pati par sevi neatbilst Satversmei.

Mans jautājums ir tāds: ja jūs secināt vai uzskatāt, ka šī norma pati par sevi neatbilst Satversmei, vai tādā gadījumā nonākot pie šāda secinājuma, parlaments ir pieļāvis pārkāpumu, ja viņš nav ievērojis normu, kas, jūsuprāt, pati neatbilst Satversmei.

E. Pastars.

Tādā gadījumā viņš nav pieļāvis procesuālo pārkāpumu.

A. Kučs.

Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājumu uzdos tiesnese Daiga Rezevska.

D. Rezevska.

Jā, labdien, Edgar Pastara kungs, paldies par jūsu viedokli.

Visupirms es gribēju reflektēt par jūsu vēlējumiem, kā es ceru, tie bija vēlējumi Satversmes tiesai, kas gan bija izteikti vajadzības formā par to, kas un kur tiesai būtu jāraksta spriedumā. Kā es lasu arī jūsu viedoklī, jūs rakstāt: "šoreiz tiesai atbilde jānoformē striktāk". Bet es ceru, ka tā varbūt drīzāk ir tāda izteiksmes kļūda no vajadzības izteiksmes lietošanas uz vēlējuma izteiksmi, jo Satversmes tiesa lems, un Satversmes tiesa lems ko un kurā Satversmes tiesas sprieduma daļā norādīt.

Bet runājot par jautājumu, ko es gribēju jums uzdot. Tas arī ir saistīts ar jūsu viedokļa 2. lapaspusi, un proti, tas ir otrais teikums un es gribētu, lai jūs pakomentējat, ko jūs ar to bijāt domājis. Proti, es nocitēšu: "šo tiesību normu nevarētu grozīt ar kādu jaunu kolīziju normu, kas ļautu saglabāt likumā noteiktos apsolījumus valsts budžeta līdzekļus piešķirt, bet valsts budžetā ļautu lemt citādi".

Ko jūs šeit domājāt? Kāda bija tā jūsu juridiskā doma?

E. Pastars.

Es tā uzreiz vairs tagad nevaru atcerēties… ir pagājis pusgads, kā tur precīzi bija domāts.

Tā doma, acīmredzot, laikam bija tāda, ka nedrīkst pateikt to, ka Budžeta likums drīkst palikt pretrunā ar nozares likumu, jo tas pēc būtības… tieši kāds gribētu kaut ko tādu ierakstīt, ka tas ir okei, ka tāda pretruna pastāv kādā no likumiem un ka tāda pretruna ir akceptējama, respektīvi, ka Budžeta vadības likumā vai Saeimas kārtības rullī ir gramatiska norma, ka tas ir okei, ka 111. pants Saeimas kārtības rullī, piemēram, neattiecas uz Budžeta likumu, ka Budžeta likums vienmēr ir pāri visam… Un ja tur ir pretruna ar Budžeta likumu, tad pārējos var negrozīt. Ja kāds gribētu šādu normu ieviest kādā no likumiem, tad pēc būtības tas būtu absurds un nebūtu pieļaujams. Tas bija tas, ko es vēlējos šeit pateikt.

Un savukārt par šo vajadzību un tā kā vēlmi… ņemot vērā, ka es esmu diezgan brīvs šajā procesā un ka es neesmu noteiktās lietas dalībnieks, tad es redzot arī to praksi, kāda turpinājās diemžēl pēc 2010.-2011. gada Satversmes tiesas sprieduma, man ir mazliet skumji par iestāžu spējām, kā viņas to iztulkoja un tāpēc es aicinātu tiešām Satversmes tiesu šim jautājumam pielikt tādu treknu punktu, lai ir skaidrs, kā turpmāk darīt, jo esošā situācija iestāžu praksē tiešām nerada labu iespaidu par mūsu tiesību sistēmu.

D. Rezevska.

Jā, liels paldies. Aicinājums un vēlējuma izteiksme, es domāju, ka ir tieši tas īstais, ar ko mēs šeit varam operēt.

Liels paldies uz šo pirmo jautājumu kā jūs atbildējāt.

Un tālāk no tā tātad izriet nākamais jautājums. Tātad mēs skatāmies uz jūsu piesaukto Saeimas kārtības ruļļa 111. pantu. Vai jūs uzskatāt, ka šī te rakstiskā norma kaut kādā veidā varētu atcelt vispārējos tiesību principus, piemēram, kolīziju normas? Vai arī šī rakstiskā tiesību norma varētu noteikt to, ka vienmēr būtu likumdevējam jānorāda pārejas noteikumos, ka vecā tiesību norma zaudē savu juridisko spēku ar jaunās tiesību normas stāšanos spēkā. Vai tā jūs redzat šo Saeimas kārtības ruļļa 111. pantu?

E. Pastars.

Paldies par interesanto jautājumu.

Saeimas kārtības ruļļa 111. pants, manuprāt, ir zināms tiesību principa pierakstījums gramatiskā formā, ja noteikti nav pretrunā un neatceļ tos. Šīs normas

mērķis, kā jau arī Tieslietu ministrija to minēja, ir harmoniskas tiesību sistēmas veidošana, tā neatceļ kolīziju normas, bet tās mērķis ir maksimāli izvairīties no kolīziju normu veidošanas tur, kur tas būtu acīmredzami nesaprātīgi un varētu radīt kļūdainu izpratni par to, ko likumdevējs ir vēlējies. Un šis pants, manuprāt, ietver gan tiesisko principu, gan tiesiskās drošības principu, gan arī labas likumdošanas principu, atspoguļo kādus elementus no šiem principiem šajā tiesību normā. Viņš vienkārši ir pierakstīts, lai, teiksim tā… ierindas politiķis, kas tiesību principus varbūt lasa tikai Satversmes tiesas spriedumos un tad ne vienmēr, tad lai viņš redzētu to arī procesuālā normā.

Es tā to teiktu.

D. Rezevska.

Liels paldies, Edgar Pastara kungs. Bet pasakiet man tad skaidri, vai neskatoties uz to, ka pastāv šāds Saeimas kārtības ruļļa 111. pants, tomēr varētu būt arī tādi gadījumi, ka vecāka tiesību norma zaudē savu juridisko spēku, ka stājas spēkā jaunā tiesību norma, arī ja pārejas noteikumos tas netiek *expresis verbis* ierakstīts?

E. Pastars.

Tā var būt. Galvenais jau šīs normas mērķis ir panākt, ka nedrīkst pastāvēt divas normas, tā teikt, kas sitās ar pieri pierē, kur loģiska izskaidrojuma, kāpēc tā ir, nav, izņemot to, ka likumdevējs divās vietās domā dažādi. Un šīs normas doma ir tieši tāda, ka likumdevējam ir jāsaprot, ka vai nu viņš atsakās no vienas, vai nu kādu normu pietur uz laiku, vai arī, piemēram, likumdevējs secina, ka tas ir okei, ka šīs divas normas pastāv kopā, un piemērotājs viņas atrisinās pēc vispārējās speciālās normas metodēm, kolīziju noteikumiem, jo varbūt katrai normai ir kaut kāda sava nianse. Svarīgi ir tas, kā likumdevējs šajā gadījumā ir izdarījis savus apsvērumus. Es teiktu, ka šajā gadījumā likumdevējam ir skaidri jāvadās, ka viņš redz, ka divi vilcieni iet viens otram pretī, ja tā var teikt un viņš vienkārši nevar abus turēt uz sliedēm vienlaikus. Tad vai nu ir viens vai otrs.

D. Rezevska.

Bet mēs jau vakardien šīs tiesas sēdes daļā runājām par to, ka Satversmes tiesas pirmais spriedums faktiski runā… nu, nedaudz atšķirīgi… proti, ka tas ir vispārējais tiesību princips un neatkarīgi no tā, vai likumdevējs pats ir atcēlis vai nav atcēlis veco tiesību normu, tā zaudē savu juridisko spēku, kad jaunā tiesību norma stājas spēkā.

Bet turpinot šo jautājumu uz priekšu. Jūs tātad atzīstat, kā es saprotu no jūsu atbildēm uz kolēģu uzdotajiem jautājumiem, ka šeit nevarētu būt kolīzija starp speciālo un vispārīgo tiesību normu, bet vai šeit nevarētu būt kolīzija, kā jūs noprotat no maniem iepriekšējiem jautājumiem, starp jaunāku un vecāku tiesību normu?

E. Pastars.

Es domāju, ka varētu būt.

D. Rezevska.

Un tas nozīmētu, ka vecākā tiesību norma ir zaudējusi spēku ar to brīdi, kad jaunākā tiesību norma ir stājusies spēkā neatkarīgi no tā, ka likumdevējs to nav *expresis verbis j*eb eksplicīti, kā mūsu tiesas sēdē ir pieņemts izteikties, to norādījis?

E. Pastars.

Vienīgais, kas provocē… vienmēr ir jāsaprot, ka es vienmēr esmu iestājies par likumdošanas procesa higiēnu, ja tā var teikt. Protams, ka mums ir tiesību teorijā ļoti daudz labas metodes, kā atrisināt dažādas situācijas. Bet no tāda likumdošanas procesa higiēnas viedokļa, lai nodrošinātu arī tiesību sistēmas pārskatāmību, mums ir svarīgi, ka likumdevējs šādus netikumus nepiekopj. Un tas ir arī tādā audzinošā nozīmē, kas kādreiz likumdevējam ir jāpamāca.

D. Rezevska.

Liels paldies par viedokli. Paldies.

S. Osipova.

Tā… jautājumu uzdos tiesnesis Gunārs Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Pastara kungs. Man vairāki jautājumi.

Papildinot tos jautājumus, kas tika jau uzdoti. Vai es pareizi saprotu jūsu pozīciju, ka šādi iezīmēti finansējumi, kas parādās vairākos normatīvajos aktos, jūsuprāt, neatbilstu Satversmes 66. panta otrajam teikumam un šāds secinājums varētu tikt attiecināts pilnīgi uz visiem šādiem likumiem, kas, līdzīgi kā Augstskolu likuma 78. pants, to nosaka?

E. Pastars.

Jā.

G. Kusiņš.

Vai jūsu viedoklis paliek tāds pats, arī mums ir Valsts aizsardzības finansēšanas likums, kurā arī ir noteikts šis budžeta finansējuma pieaugums vairāku gadu garumā līdz 2 procentiem. Arī šis ir likums, kurā patiesībā līdzīgi kā Augstskolu likumā bija tas noteikts.

E. Pastars.

Es pat teiktu, ka tas ir pilnīgi līdzvērtīgi. Valstij, protams, ir uz āru noteiktas starptautiskas saistības un neviens neliedz valstij pildīt savas starptautiskās saistības arī bez speciāla likuma normām.

G. Kusiņš.

Bet tad tas secinājums ir, ka arī attiecībā uz Valsts aizsardzības finansēšanas likumu jūsu secinājums būtu līdzīgs, ka šādas normas būtu neatbilstošas Satversmes 66. pantam?

E. Pastars.

Jā. Ja valstij ir starptautiskās saistības… viņas var būt dažādas… un tās vienkārši tiek pildītas budžetā ievērojot šo principu. Tas neatceļ Latvijas starptautiskās saistības, bet viņas pārraksta likumā… es teiktu, ka tas likumā ir ierakstīts vairāk grafika dēļ, politikas dēļ… Šīs normas kopumā top tikai politikas dēļ un tām nav nekādas citas nozīmes. Tas ir vienkārši politikas pierakstījums, jo politiķi citādāk viens otram netic un tāpat arī vēlāk ne visu pilda, ko ir pierakstījuši.

G. Kusiņš.

Labi, paldies.

Un otrs jautājums bija saistībā ar… pirms pārtraukuma aizsākto diskusiju, kurš par ko ir atbildīgs. Saeimas pārstāvis vairākkārt jautāja Tieslietu ministrijas pārstāvjiem, kāpēc nav iesniegts likumprojekts, kas groza 78. pantu.

Sakiet, lūdzu, jūsuprāt, kam tad būtu atbildība šeit? Labklājības ministrijai vajadzēja iesniegt, Kultūras ministrijai, Izglītības ministrijai, Ministru kabinetam, Tieslietu ministrijai vai Saeimai vajadzēja pašai šādi rīkoties? Kurš bija atbildīgs par to, lai nenotiktu šāda lieta?

E. Pastars.

Manuprāt, resorisms kā tāds ir sliktākā parādība, kāda var notikt un mēs redzējām, manuprāt, tā ir pirmā tiesas sēde… šajā tiesas sēdes daļā lielāko resorisma paraugstundu. Es teiktu, ka atbildīgs ir Ministru kabinets, lai viņš sapakotu attiecīgo budžeta paketi. Saeimas Budžeta komisijai, savukārt, ir iespēja pirms pirmā lasījuma vērst kabineta uzmanību uz to, vienmēr tā ir bijis, ka viņam tiek vērsta uzmanība uz to, ka paketē kaut kā nav un kabinets var arī vēlāk iekļaut šo likumprojektu paketē pirms pirmā lasījuma.

Līdz ar to es teiktu, ka primārā atbildība ir Ministru kabinetam kā tādam un tālāk jau, ja mēs runājam par tiesiskuma ievērošanu, tad primāri atbildīgi mums ir likumprojekta autori… Valsts budžeta likumprojekta autori, tas ir, Finanšu ministrija un Tieslietu ministrija kā atbilstoši savai kompetencei. Es nezinu, vai atbildīga būtu Izglītības un zinātnes ministrija, par to es tā kā šaubītos. Es drīzāk teiktu, ka atbildība ir uz kabinetu kā tādu. Un Saeimas Budžeta komisijas pienākums ir pārbaudīt… pat pašai Saeimai, vai visi paketes likumprojekti ir. Un ir bijuši gadījumi, kad kabinets vēlāk lūdz pievienot kaut ko paketei.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, vai tas, ka ir Budžeta likumprojektu pakete, izslēdz to, ka Saeima pati varētu pieņemt kaut kādu…?

E. Pastars.

Nē, neizslēdz. Un tā arī ir bijis ne reizi vien.

G. Kusiņš.

Un līdz ar to… vai mēs varam secināt, ka šeit ir saskatāma arī Saeimas kā likumdevēja atbildība, ka šāda situācija ir pastāvējusi?

E. Pastars.

Jā, es domāju, ka jā. Ja tā var teikt, tad tas apsūdzēto sols būtu pietiekami garš… es tā teiktu, vismaz tie trīs subjekti.

G. Kusiņš.

Paturpinot par apsūdzēto solu. Augstākā padome 90. gadu sākumā pieņēma likumus, kas attiecas uz denacionalizēto namu īrniekiem un šajā likumā bija paredzēts, ka Ministru kabinets izmaksās kompensācijas. Šo gadu laikā šīs kompensācijas

izmaksātas nav un 2019. gada valsts budžeta projektā frakcija "Saskaņa" iesniedza priekšlikumu papildināt likumprojektu ar jaunu pantu šādā redakcijā: "Ministru kabinets sagatavojot likumprojektu "Par valsts budžetu 2020. gadam" paredz 4 148 000 eiro kompensāciju izmaksai denacionalizēto namu īrniekiem".

Sakiet, lūdzu, kāds būtu jūsu viedoklis, ja šādi apsolījumi ir ietverti formā, ka Ministru kabinets kaut kad izmaksās kaut kādu kompensāciju… Vai tas arī atbilstu vai neatbilstu 66. pantam? Es ceru, ka es izstāstīju situāciju faktoloģiski saprotami.

E. Pastars.

Jā, es domāju, ka tas varētu atbilst situācijai, kas notiek kārtējā budžeta ietvaros, kurā tā arī pasaka, ka šajā, teiksim, 2019. gadā novembrī kabinets nodrošina izmaksāt šādu naudu un šī nauda tiek ņemta no turienes, savukārt, pateikt vispārīgi uz priekšu, ka kabinetam būs nauda, kuru varēs izmaksāt… tas nebūtu pareizi. Tad būtu jāraksta deleģējums, ka kabinets nosaka kārtību, kādā izmaksā un apjomu, kādā izmaksā un kabineta noteikumi stājas spēkā tad un tad. Tad tas būtu skaidrs, ka kabinets tālāk jau vērtē par šo izmaksu kārtību. Es tā teiktu.

G. Kusiņš.

Un pēdējais jautājums. Tieslietu ministrija, atbildot uz jautājumu, kāda ir Tieslietu ministrijas loma šajā procesā, budžeta izskatīšanas procesā, norādīja, ka ir ļoti saspringts termiņš un priekšlikumi tiek sadalīti dažādām ministrijām un tāpēc Ministru kabineta viedoklis pēc pirmā lasījumā iesniegtajiem priekšlikumiem ir sagatavots… kā es saprotu… bez Tieslietu ministrijas viedokļa.

Sakiet, lūdzu, kāds būtu jūsu vērtējums. Vai šis process tādā veidā atbilstu labas pārvaldības principam un tiesiskuma principam?

E Pastars.

Es uzskatu, ka kopumā budžeta process neatbilst šim principam pēc definīcijas, tāds, kā viņš ir organizēts… Steiga, maksimāli maz iesaistītās puses, lēmumi nakts melnumā… es teiktu, ka tas process kopumā nav saprātīgs, cik es gadiem esmu redzējis. Un tas pats attiecas arī uz šiem priekšlikumiem uz Ministru kabineta sēdi, kādā viņi top.

Es atļaušos varbūt tādu nedaudz cinisku salīdzinājumu… Ja kādā no likumprojektiem būtu ierakstīts, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika, arī tad mēs saņemtu pretī apgalvojumu, ka Ministru kabinets neatbalsta šo priekšlikumu, jo tas nav viņu pašu priekšlikums. Tādēļ es teiktu, ka šis process kopumā būtu uzlabojams, jo tur būtu jāsniedz tiesiskā ekspertīze daudz vairāk par

katriem priekšlikumiem un šiem tiesiskuma elementiem būtu jādarbojas daudz vairāk budžeta procesā jau kabineta līmenī.

Tas ir mans novērojums, es teiktu, padsmit gadu laikā.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi.

S. Osipova.

Paldies, Pastara kungs. Uz tiesas jautājumiem jūs esat atbildējis. Šobrīd ir iespēja uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Laurim Liepam. Lūdzu!

L. Liepa.

Jā, liels paldies, godātā tiesa!

Kolēģi, ļoti interesanta tātad doktrīna, kurā, ja tā varētu tēlaini salīdzināt… ar kuru jūs tikko centāties atsvabināt valdības rokas no jebkādiem likumdevēja uzliktajiem žņaugiem, tātad pateikt, ka jebkādi iepriekš pretdefinēti noteikti maksājumi, kas ir apsolīti vai nu vispārīgi vai arī kā konkrētās manu klientu pamatojošās prasības normas, proti, Augstskolu likuma 78. panta septītās daļas kontekstā, kur jau ir pavisam konkrēts solījums dots, tātad jūs uzskatāt, ka šādi solījumi nav konstitucionāli un tiem nebūtu jāpastāv.

Tātad pirmais jautājums šinī sakarā. Vai tātad tas nozīmē, ka jebkāda ilgtermiņa budžeta plānošana varētu balstīties tikai un vienīgi uz to, ko ārvalstu literatūrā varētu apzīmēt kā *soft law*.. tātad nevis normatīvs, bet tikai programmātiskas nostādnes… vai arī, kā tas bija piemērā ar aizsardzības budžetu… tikai un vienīgi uz citiem ārējiem normatīviem aktiem, bet tie būtu specifiski, piemēram, starptautiskie līgumi… un neviens Latvijas ārējais normatīvais akts nedrīkst sasiet Ministru kabineta rokas. Vai tā es esmu izpratis jūsu doktrīnu?

E. Pastars.

Jā. Šīs normas, kas ir tieši vērstas uz budžeta plānošanu jeb kvotēšanu, ja tā var teikt, tikai šādas normas nedrīkst sasiet kabineta rokas un tāpēc tas pēc būtības nebūtu pieļaujams. Ja savukārt, šādas normas ir un tiek uzskatīts, ka tādām ir jābūt un ka tās ir pareizas, nu, tad tās ir jāievēro.

Ja gadījumā tiesa secinātu spriedumā, ka tā norma atbilst Satversmes 66. pantam un es esmu kļūdaini šo interpretāciju veicis, tad noteikti, ka tad tās normas ir jāievēro

procesā, jo citādāk tas nonāk pretrunā gan ar tiesiskās drošības, gan ar labas likumdošanas principu, kas ir noteikts…

Jā, jūs pareizi sapratāt manu viedokli. Jā.

L. Liepa.

Jā. Zināmā mērā es konstatēju, ka tas ir pretrunā ar līdzšinējo Satversmes tiesas slēdzienu, kāds tas ir izpausts šajā procesā bieži pieminētajā lietā Nr. 2011-11-01, proti, Autoceļu likuma lietā, jo tajā tomēr tika atzīts, ka ir pietiekami precīzi un spēkā esoši noteikumi vai normas būtu jāievēro apakšprogrammu nosacījumos. Tātad tāds secinājums uzprasās.

Vai jūs varētu uz to atbildēt?

E. Pastars.

Nu… ja mani atmiņa neviļ, es biju arī gatavojis Saeimas atbildes pozīciju šajā lietā, cik mana atmiņa desmit gadu atpakaļ arī ir… Tad tāda tā doma arī bija, ka tās normas ir jāievēro, bet tomēr Finanšu ministrija un citas ministrijas ir nolasījušas no šī sprieduma pretēju secinājumu, ka viss, kā viņas darīja iepriekš… tas ir, nu, ņemam vērā, kad vajag un ka neņemam vērā, kad nevajag… tā kā tā ir tāda prakse un tas ir okei.

Tas arī bija tas, par ko bija tas mans sašutums, ko es varbūt arī pārāk skarbi izteicos viedoklī, par kuru tiesnese Rezevska arī minēja, ka šī prakse… man liekas, ka tas spriedums tiek nepareizi lasīts šobrīd.

Bet es gribēju iet vēl tālāk, sakot, ka atkāpjoties no šī iepriekšējā sprieduma, vajadzētu skatīties uz to, vai šādas kvotu normas patiešām vispār drīkstētu pastāvēt.

L. Liepa.

Paldies. Tātad arī vienā no, nu jau tagad jau mutvārdu tiesas izmeklēšanas sarunas ietvariem, jūs norādījāt… proti, ka attiecībā uz apstrīdētās normas iespējamo kolīziju ar Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu būtu pretruna Augstskolu likuma normai ar Satversmes 66. panta otro teikumu, proti, ka šī norma pati par sevi būtu atzīstama par budžetā neparedzētiem izdevumiem. Ja es esmu pareizi sapratis…

Veids, kādā pieteicēji vērtē Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu, ir pretējs. Proti, pieteicēji uzskata, ka budžeta sastādīšanā šī jau ir norma, kas ir jāparedz. Tātad, nevis, ka nav paredzēti izdevumi, bet ka šī norma, kas jau ir uzlikta kā likumdevēja imperatīvs pienākums, pie tam, nevis saistībā ar konkrētu summāro izteiksmi, bet daļa iekšzemes kopprodukta… Tas nozīmē, ka tā nav atkarīga no, teiksim, recesijas vai ekonomikas augšupejas, ka tā pati par sevi jau uzliek saistību likumdevējam rēķināties

ar izdevumiem un to nevar kvalificēt Satversmes 66. panta terminoloģijā kā budžetā neparedzētus izdevumus. Tieši otrādi. Ar šiem izdevumiem ir jārēķinās.

E. Pastars.

Es saprotu jūsu pozīciju. Tātad tā doma, ko es arī laikam sniedzu, atbildot uz tiesneša Laviņa jautājumiem, ir par to, ka budžeta plānošanā kā 66. pants būtu jālasa kopumā ir, ka valdība vērtē… gan katru gadu vai arī trīs gadu budžetā vērtē nepieciešamību pēc konkrētiem izdevumiem individuāli nevis vadās no kvotām. Ka šī kvota pēc būtības nav paredzētu par iepriekš paredzētu, bet gan viņa ir paredzēta uz plānošanas procesu nevis kā uz faktisku izdevumu, piemēram, finansēt noteiktu procesu. Tā, protams, ir tāda šaura robeža šajā interpretācijā, bet pēc būtības šī kvota nepasaka, ka pēc būtības šī nauda ir nepieciešama. Tas nozīmē arī tā… ka varbūt tā nauda tiks piešķirta, bet faktiski viņa nemaz nav nepieciešama.

L. Liepa.

Paldies.

Un tad man ir jautājums, arī kur diskusijā ar tiesu uz jautājumu par kolīziju normas iespējamo ietekmi uz Augstskolu likuma 78. panta septīto daļu jūs atbildējāt, ka kolīziju norma to, iespējams, ir jau anihilējusi… tātad, šī norma vairs nav spēkā, jo darbojas kolīziju norma. Tad man ir, var teikt, likumsakarīgs jautājums, ar kura gada budžetu šī norma ir nokauta? Ar 2014., 2015., 2016., 2017., 2018. vai 2019. gada budžetu? Un vai visa norma, jeb tikai kāda tās daļa, kas attiecas uz ikgadēju pieaugumu un vai gadījumā daļa par 2 procentiem izglītībai tomēr nav saglabājusies spēkā brīnumainā kārtā? Paldies.

E. Pastars.

Man liekas, ka viņa ir, tā teikt, likvidēta ar vairākiem budžetiem… tā teikt, ar sistēmisku pieeju katru gadu viņu likvidējot no jauna.

Savukārt attiecībā uz to normas daļu… tas ir interesants jautājums. Man liekas… protams, man nav nekādu šaubu, ka tā frāze ir normā par ikgadējo… par ikgadējību. Tā noteikti nav. Par šo 2 procentu mērķi es teiktu… ka tā savukārt ir sasaistīta ar pirmo normas daļu, ka viņa zaudē jēgu, ja tā tas nav. Tāpēc es teiktu, ka viņa jebkurā gadījumā nav… viņa ir mirusi vairākkārt…

L. Liepa.

Ja kāds var būt miris vairākkārt… tad gribi vai negribi, bet uzprasās tāds ķecerīgs salīdzināms ar Jēzu, kurš arī ik gadu tiek krustā sists…

E. Pastars.

It kā…

L. Liepa.

It kā… jā… un pazūd un tad augšām ceļas… Vai jūs tomēr nevarētu atbildēt, vai nav tā, ka šo normu nemaz nevar nokaut nedz ar kolīziju normām, nedz arī kā savādāk… izņemot eksplicīti… visu augstais, proti, suverēns… pasaka: viss – svītrojam šo normu.

E. Pastars.

Nu, ņemot vērā to, lai nepieļautu, ka mums tiesību normās notiek šie rituāli, kas mums notiek katru gadu, tad es teiktu, ka tāpēc arī es atbildot, šķiet, uz tiesneša Kuča jautājumu minēju… vai tiesneša Neimaņa jautājumu… par šo tiesību normu higiēnu, kas pēc būtības šeit būtu jāveic.

L. Liepa.

Tātad jūs piekrītat, ka būtu nepieciešams likumdevēja akts… gribas akts, nevis tikai un vienīgi pasīva šīs normas nāves pieļaušana?

E. Pastars.

Es teiktu, ka tas būtu pareizi un tiesiskas noteiktības principam vislabāk atbilstošais… lai gan es pieņemu, ka no tādām tiesību kolīziju… kolīziju normu risināšanas metodēm, protams, ka varētu arī bez tā teorētiski iztikt, bet pareizi, ja tomēr likumam ir latiņa, ka ir jābūt skaidram un nepārprotamam…. Satversmes 90. pants arī mums tomēr ir, ka viņam būtu jābūt pietiekami skaidram un likumdevējam… un būtu labi, ja šāds akts būtu vai nu no tiesas vai no likumdevēja.

L. Liepa.

Liels paldies. Kolīziju normas piemērojumam viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem ir tvēruma tāpatība. Šeit tomēr tvērums, un jūs to arī atzināt, nav identisks.

E. Pastars.

Nu, tas būtu vispārējam un speciālam… jaunāka – vispārēja vai jaunāka - vecāka… šeit varbūt varētu skatīties uz to mērķi kā tādu, uz ko viņš ir vērsts… viņš pēc būtības ir vērsts uz vienu… jā…

L. Liepa.

Liels paldies, kolēģi.

Godātā tiesa, šobrīd jautājumu vairs nav.

S. Osipova.

Tā, paldies.

Šobrīd ir iespēja uzdot savus jautājumus Saeimas pārstāvim. Lūdzu, Stupina kungs, vārds jums.

A. Stupins.

Paldies.

Ja ļausiet tomēr abstrahēties no Pastara kunga nu jau pirms laika tēlaini paplašinātā prasījuma, par kuru Saeima savā atbildes rakstā nav sniegusi… esmu sev uzzīmējis Pastara kunga viedokļa shēmu un gribētu tad ar jautājumiem iziet cauri.

Tātad ir runa par to, ka neatbilstība varētu būt konstatēta, ja ir šis te būtisks procesuālais pārkāpums. Ļoti labi. Laikam man nav jāuzdod jautājums, vai pats par sevi, pieņemsim, šī nesaskaņošana ar šo Augstskolu likumu nozīmē neatbilstību… ļoti labi. Būtisks procesuāls pārkāpums.

Tādi ir minēti divi. Nav ievērots Ruļļa 111. pants un principā ignorēta un nav ievērota un nav saskaņota Augstskolu likuma 78. panta norma.

Sāksim ar pēdējo. Un tad iesildīšanās jautājums: vai konkrētajā gadījumā normas, kas prasa sabalansētu budžetu… Satversmes norma, Budžeta un finanšu vadības likuma norma… nav tomēr uzskatāma par prioritāru normu pret šajā te Augstskolu likuma normā noteikto ciparu?

E. Pastars.

Es teiktu, ka viņas… teiksim tā, ka kabinetam ir veids, kā šīs nomas jāsaskaņo abas kopā… ka sabalansēts budžets nozīmētu to, ka viņš samazina finansējumu citai nozarei, bet piešķir šai, jo likumdevējam, atšķirībā no pārējām nozarēm, viņam nav precīzi tieši *expresis verbis* pateikt tā… tātad, ja gribētu pēc būtības… vai valdība var ņemt vērā abas normas… Jā, viņa var.

A. Stupins.

Paldies arī par šādu atbildi, ka valdība var ņemt abas normas reizē. Atbilde paliek atbilde.

Tad šīs te normas sakarā otrs jautājums. Ļoti daudz ir runu par kolīziju normām. Nezin kāpēc valstī ar konstitucionālo kontroli mēs visu laiku runājam, ka kolīziju norma īstenojas tādā veidā, ka norma nav spēkā, kaut gan tiesību princips šis te ir pozitivēts oficiālo publikāciju likumā, ka norma nav piemērojama. Bet, ja nu tomēr mēs raugāmies no dažādiem tiesību teorētiskajiem aspektiem, vai Saeimai vispār būtu jāpiemēro norma, kas principā neatbilst 66. pantam…. Iespējams, ja mēs piemērojam kolīziju normu…

E. Pastars.

Es atbildētu, ka nē. Līdz ar to arī tajā shēmā, ko jūs tur pierakstījāt… ja gadījumā mēs secinām, ka šī norma, teiksim tā, nav piemērojama tādu vai citu iemeslu dēļ, tad arī pārkāpums tur neveidojas.

A. Stupins.

Nu, principā, ja mēs raugāmies uz kolīziju normām abās izpratnēs, vai nav piemērojama, vai nav spēkā, tad Saeimai šī norma nebūtu bijusi tad jāņem vērā.

E. Pastars.

Bet tas, ko arī es jau minēju no tāda tiesību sistēmas higiēnas viedokļa, ka būtu labi, ja viņa tiktu izoperēta, ja tā varētu teikt.

A. Stupins.

Labi. Pie tā mēs pievērsīsimies vēlāk, vai tas būtu vienkārši labi, vai tā ir neatbilstība Satversmei.

Tātad, par šo te vienu normu mēs izrunājām. Ruļļa 111. pants. Jūs diezgan plaši savā viedoklī atsaucāties uz šo te Nr. 2011-11-01 nolēmumu, kur kopumā pati Satversmes tiesa ir pateikusi, ka šī norma nebūtu piemērojama, tāpēc ka regulēšanas priekšmets šāda rakstura normām, savstarpēji pretrunīgām, ir atšķirīgs.

E. Pastars.

Nu, acīmredzami, ka mans rakstveida viedoklis atšķiras no šajā lietā paustā viedokļa.

A. Stupins.

Tā. Un tad arī jums kā budžeta procesā… kā jūs minējāt… ļoti pieredzējušam cilvēkam… Gribētu noskaidrot, kā praktiski jūs iedomājaties šīs te normas īstenošanu tieši Budžeta likumā, kas nosaka finansējumu visam gadam un kaut kādā veidā ar kaut kādu atliekošu nosacījumu vai kaut kas tāds… Kā izpaužas šīs te Ruļļa normas piemērošana tieši Budžeta likumam, attiecībā uz kuru principā strādā Ruļļa 87.[1.] panta norma?

E. .Pastars.

Nē, uz Budžeta likumu nekā. Tad būtu vienkārši jāpasaka… tad Augstskolu likumā būtu jābūt pārejas noteikumam, kā tas ir jau dažādos likumos, kas pateiktu, ka Augstskolu likuma 78. panta attiecīgā daļa 2019. gadā nav piemērojama vai ir piemērojama tur citādāk…

A. Stupins.

Tas nozīmē, ka budžeta paketes ietvaros, kuras daļa ir rakstīta šajā lietā, nekas tāds nemaz nav iespējams izdarīt… tieši apstrīdētajā programmā vai Budžeta likumā nekas tāds nemaz nav iespējams.

E. Pastars.

Pašā programmā nebūtu nekas rakstīts, protams. Tad būtu jābūt pavadošajam likumam Grozījumi Augstskolu likumā, kurā šī pretruna būtu novērsta, kā jau tas ir līdzvērtīgi daudzos citos gadījumos, kur ir grozīta budžeta pakete daudzos citos likumos, ka šajā gadā šī norma, kas ir tajā nozares likumā, nedarbojas vai darbojas citā apmērā… vai tamlīdzīgi… kā nu kurā reizē.

A. Stupins.

Nu, respektīvi, šobrīd šajā lietā apstrīdētās paketes ietvaros šis te pants patiesībā nevarētu tikt piemērots tiešā veidā.

E. Pastars.

Nē, nu ir jāņem vērā, ka tiesību normas… šajā gadījumā, es teicu, ka apstrīdētās normas konstitucionalitāte būtu atkarīga no citas normas neesamības, kurai vajadzēja būt.

A. Stupins.

Bet tomēr es aicinātu palikt lietas izskatīšanas priekšmeta ietvaros. Ja mēs runājam par apstrīdēto normu…

E. Pastars.

Tur es jūs neapskaužu, protams... šobrīd ir uzradušās divas apstrīdētās normas vienas vietā procesa laikā, bet attiecībā uz… Tāpēc es arī teicu, ka, manuprāt, šī Augstskolu likuma norma pēc visas savas… vai nu viņa nav piemērojama vai nav spēkā... sakām kā gribam, šajā gadījumā kādu metodoloģiju kurš ko piemērotu, bet viņa pēc būtības būtu… teiksim tā… Līdz ar to apstrīdētajai normai būtu jābūt tiesiskai tādēļ, ka šī norma pēc būtības nedrīkstēja pastāvēt vispār.

A. Stupins.

Jā, paldies.

Un turpinot arī kontekstā ar to, ka divas normas šajā procesā būtu tikai tad, ja Satversmes tiesa paplašinātu prasījumu…

Par jūsu viedokļa pēdējo rindkopu, kas ir jau daudzkārt pieminēta. Par to, ka jūs reizē it kā atsaucaties uz šo te Nr. 2011-11-01 nolēmumu, kurā… atgādināšu, ir normas atbilstība.

Un jūs minējāt šajā sakarā, ka valsts pārvalde un Saeima nav uztvērusi šo te ziņu, vīziju, ko spriedumā tiesa, jūsu ieskatā Satversmes tiesa ir centusies nodot, un minējāt vārdu "labā prakse". Bet vai šī te "labā prakse", ko nav ņēmuši vērā, pati par sevi nozīmē normas neatbilstību Satversmei?

E. Pastars.

Es teiktu, ka tas var to nozīmēt. Es tā teiktu. Tas būtu lietas izskatīšanas jautājums… vai tas pēc būtības to nozīmē… vai šis procesuālais pārkāpums ir pietiekami būtisks.

Bet tas, ko es nolasīju toreiz no šī nolēmuma… tas gan bija procesa stadijā, ka tas mājiens vēl bija, ka nepieļaut turpmāk šādu praksi, ka tiesību normas nozares likumos disonē ar Budžeta likuma programmām. Un jāņem vērā arī, ka autoceļi tajā lietā… man liekas, tur bija arī gramatiskā nianse šajā normā… tur bija kāda atruna… ka tiktāl ciktāl vai Budžeta likuma apmērā, tur bija arī nianses atšķirības šajā lietā.

Bet tā pati būtība, tas mesidžs, ko es biju sapratis no tiesas, ir, ka tas nav pareizi, ka šādas pretrunas pastāv un tādas nevajadzētu pieņemt un ja tādas tiktu pieļautas, tad tiesa tās arī vēlāk varētu atzīt par spēkā neesošām citās lietās.

A. Stupins.

Šo procesu caurvij daudzi jautājumi tieši šodien un vakar par to, kas ir vai nav pareizi.

Bet, ja mēs runājam tieši par kritērijiem, kuru dēļ varētu veidoties neatbilstība… tieši tas, ko es jautāju arī Tieslietu ministrijai… Vai jūs šeit redzat kādus konkrētus kritērijus, Satversmes tiesas metodoloģijā balstītus, kas varētu norādīt, ka šie te pārkāpumi veido tieši normas neatbilstību un secīgi arī atcelšanu?

E. Pastars.

Tikai tajā ziņā, ka ir pieļauti procesuālie pārkāpumi. Pati šī… pirmkārt, valdība ir iesniegusi budžetu, kas neatbilst tiesību normām, likumprojekts pats par sevi ir bijis neizpildot šo pienākumu, ja mēs sakām, ka šī norma ir okei… šī Augstskolu likuma norma.

Un otrais. Ka šajā gadījumā, ja tā norma netiek ievērota un nav bijis iesniegts pavadošais Augstskolu likuma grozījums, saskaņā ar Saeimas kārtības ruļļa 111. pantu, tātad līdz ar to pārkāpts, teiksim tā, labas likumdošanas princips, kas šajā gadījumā ir 1. panta pārkāpums.

A. Stupins.

Nu tad principā pēdējais jautājums.

Analizējot šos te divus jūsu norādītos pārkāpumus, mēs konstatējām, ka ir arī šie te pretrunīgie atvērtie jautājumi, tad tas gala slēdziens ir tas, ka šo pārkāpumu būtiskumu jūs atstājat tiesas izvērtējumam, ka tie ir pārkāpumi, jūsuprāt, bet vai viņi ir būtiski, par to lems Satversmes tiesa. Tā es to saprotu?

E. Pastars.

Jā, jo šobrīd pateikt, vai viņi patiešām ir būtiski… es varbūt tā… mana sajūta būtu, ka ir, bet vai es varu pateikt, ka man ir kritēriji un argumenti, nav.

A. Stupins.

Paldies par jūsu viedokli.

S. Osipova.

Tā… Satversmes tiesa pateicas Pastara kungam par izvērsta viedokļa paušanu. Novēlam jums jauku pēcpusdienu.

Šobrīd Satversmes tiesa pasludina lietā Nr. 2019-29-01 pārtraukumu tiesas sēdē līdz 29. septembra pulksten 9 no rīta.

Kā pirmo mēs uzklausīsim Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšsēdētāju Mārtiņu Bondaru.

Tiek pasludināts pārtraukums.

(*Pārtraukums*.)